

Jisasna kudi kure yén du Aposel yadan jébaa

Jisas dé wak, “Wawuru Gotna Yaamabi yaaké dé yo.”

1 ¹“Méné Tiopilas, keni nyéga wuné ménéké kaviyu. Déknyényba nak nyégaba Jisas yan akwi jébaa Jisas wakwen akwi kudiké wuné kavik. ²Déknyényba Jisas déku duwat dé wak, déku kudi kure yédoké. Kukba wadéka dé Gotna Yaamabi apa yate dé wani duwat wakwek, Jisasna jébaa yadoké. Wakwedéka kukba Got wadéka dé Jisas waarék Gotna gayét. Wani muké wunébu kavik. ³Déknyényba Jisas kaagél kure dé kiyaak. Kiyae kukba nébéle raapme dé déku duké yék. Wupmalemu (40) nyaa dé nak apu nak apu dé deké yék. Ye de wale rate kés pulak nak pulak apa jébaa yadéka védaka kudi wakwedéka véknwute de wak, “Kiyae nébéle raapme dé ro. Wan adél.” Naate wadaka dé derét kudi wakwek, Got némaan ban rate du taakwaké védéranké. ⁴Wakwetakne de wale rate dé tépa derét wak, “Guné Jerusalem kulaknyénymarék yaké guné yo. Guné waba rate guné wuna yaapana Yaamabiké raségéké guné yo. Déknyényba wuna yaapa dé wak, déku Yaamabi kwayédéranké. Wuné wawo gunat wunébu wakwek, déku Yaamabi kwayédéranké. Guné raségéké guné yo. ⁵Déknyényba gu yaakutaknan du Jon dé derét Gotna yéba gu yaakutaknak. Nyaa vétik kupuk re Got déku Yaamabi gunéké kwayéké dé yo. Kwayédu déku Yaamabi guna mawuléba wulae téké dé yo.” Naate dé Jisas wak.

⁶Jisasna du dé wale kudi bulte de dérét wak, “Némaan Ban, méné waménu naané Isrelna du tépa gege gayéna duké némaan du raké naané yo, naana képmawaara Devit déknyényba radén pulak. Bulaa waga waké méné yo, kapu kaapuk?” ⁷Naate waatadaka dé Jisas wak, “Kaapuk. Wuna yaapa Got kapmu waké dé yo, némaan du ragunéranké. Wan déku jébaa. Guné wadéran tuléké kutdénymarék yaké guné yo. Waga dé Got wak.

^a 1:1 Lu 1:1-4 ^b 1:2 Lu 24:49-51 ^c 1:3 Lu 24:36-45 ^d 1:4 Lu 24:49, Jo 14:16-17
^e 1:5 Mt 3:11 ^f 1:7 Mk 13:32

Wani tuléké sanévéknwumarék yaké guné yo. ⁸Kéga mé sanévéknwu. Gotna Yaamabi guna mawuléba wulae tédu Got gunéké apa kwayédu guné apa yate wunéké kudi wakweké guné yo. Jerusalemba rakwa du taakwa, Juidiana akwi kápmaaba rakwa du taakwa, Sameriana kápmaaba rakwa du taakwa, akwi kápmaaba rakwa du taakwat kudi wakweké guné yo wunéké.” Naate dé Jisas wak.

Got wadéka dé Jisas Gotna gayét waarék

⁹Jisas waga watakne Got wadéka dé waarék Gotna gayét. ¹⁰Waarédéka védaka buwi kuttépédéka de dérét kaapuk védan. Yadaka yédéka de kwaasawuré véte sékaldaka bét du vétik waama baapmu wut kusadatakne Gotna gayéba giyae bét de wale ték. ¹¹^hTéte bét wak, “Guno, Galilina du, waba téte nyérét kwaasawuré vémarék yaké guné yo. Got wadéka dé Jisas gunat kulaknyénytakne dé Gotna gayét waarék. Waarédéka guné vék. Végunén yaabuba male Jisas gwaamale giyaaké dé yo.” Naate bét wak.

Jisasna du de wak nak du Judasna waagu tawuduké

¹²Wani du waga wabétka de Jisasna du Oliv nébu kulaknyénytakne de walkamu ye de Jerusalemét gwaamale wulaak. ¹³Wulae de radakwa ga nak tabét waarék. Pita, Jon, Jems, Andru, Pilip, Tomas, Batolomyu, Matyu, Alpiasna nyaan Jems, nak Jemsna nyaan Judas, Saimon, waga de waare rak. Wani du Saimon nak kápmaana du déku gayéna duké némaan du ramuké dé kélik yak. ¹⁴Wani du akwi de taakwa las wale, Jisasna néwaa Maria déku wayéknaje wale, waga de wupmalemu apu jawute Got wale kudi bulék.

¹⁵⁻¹⁶ⁱNyaa vétik kupuk yédéka Jisasna jébaaba yaalan wupmalemu (120 pulak) du taakwa nakurak gaba jawudaka dé Pita téte wak, “Wuna némaadugu wayéknaje nyangegu pulak rakwa du taakwa, déknyényba Gotna Yaamabi wadéka dé Devit Judaské kudi kavik Gotna nyégaba. Wani kudi adél yaduké Judas dé Jisasnyét kulékiye kure yéran duwat wakwatnyék. ¹⁷Wani kudi adél dé yak, Judas wakwatnyédén jébaaké. Déknyényba Jisas wadéka dé wani du Judas naané wale yeyé yeyate dé jébaa yak.” Naate dé Pita wak.

¹⁸^jJudas kapéredi mu yate Jisasnyét maamaké kwayétakne dé yéwaa las nyégélék. Nyégéltakne dé kápmaa kéraak. Kérae waba dé akérék. Akérédéka déku biyaa budéka déku yaalé akwi yaaladéka dé kiyaak. ¹⁹Kiyaadéka de Jerusalemba rakwa akwi du taakwa de wani kudi véknwuk. Deku kudiba wani kápmaaké de wo, “Akeldama.” Naana kudi kéga, “Wény kápmaa.”

⁸ 1:8 Mt 28:19, Ap 2:32, 5:32, Ep 3:16 ^h 1:11 Lu 21:27, Re 1:7 ⁱ 1:15-16 Sam 41:9

^j 1:18 Mt 27:3-10, Lu 22:22

20^kPita Judaské sanévéknwute dé Jisasna jébaaba yaalan du taakwat wak, “Déknyényba naana képmawaara Devit dé gwaaré las, deké naané wo, ‘Sam,’ Gotna nyégaba kavite kényi kudi dé kavik:

Akwi du taakwa déku gayé kulaknyénytakne yéké de yo.

Wani gayéba ramarék yaké de yo.

Waga dé kavik. Kudi nak wawo dé kéga kavik:

Nak du déku waagu tawute déku jébaa yaké dé yo.

Waga dé kavik Judaské.

21-22 “Bulaa wano Jisasna jébaa vén du nak naané wale yeyé yeyate dé wawo du taakwat waké dé yo, ‘Némaan Ban Jisas kiyae dé tépa nébéle raapmék. Waga wuné vék.’ Naate waké dé yo. Déknyényba gu yaakutaknan du Jon dé du taakwat yéknwun kudi wakwek. Wakwedén tulé du las de naané wale de yeyé yeyak. Yeyé yeyate de naané wale naana Némaan Ban Jisas wale jébaa yak. Yanaka Got wadéka Jisas Gotna gayét waarédéka de naané wale ték. Wani duké sanévéknwuké naané yo. Sanévéknwute wani dut nak wano dé naané wale yeyé yeyaké dé yo.” 23 Naate wadéka de du vétikna yé wak, Josep, déku nak yé Basabas, déku nak yé Jastas, bét Mataias. 24^lWatakne de Jisasnyét kéga waatak, “Naana Némaan Ban, méné akwi duna mawulé méné kutdégék. Waga kutdégte bulaa méné wani du vétit véte waménén duké naanat wakwatnyéké méné yo. 25 Wakwatnyéménu wani du ména kudi wakwete ména jébaa yaké dé yo. Yate dé Judasna waagu tawuké dé yo. Judas wani jébaa kulaknyénytakne kiyae déku kapéredi taalat débu yék.” 26 Naate waatakne de matuba bétku yé kavik. Kavitakne matu takne Mataiasna yé kavidan matu de taale vék. Vétakne de Mataiasna yé wak. Wadaka dé Mataias Jisasna kudi kure yékwa du taaba vétik sékérék maanba kayék nak wani du wale yeyé yeyate dé Jisasna jébaa yak.

Gotna Yaamabi deku mawuléba dé wulaak

2 ¹Pasova waadakwa apakélé yaa sérakdaka wupmalemu (50) nyaa yédéka de Judana du taakwa apakélé yaa nak wawo de séraknék. Wani apakélé yaa sérakdan nyaaké de wak Pentikos. Wani nyaa Jisasna du de nakurak gaba de rak. ²Rate de véknwuk kudi las Gotna gayéba bari giyaadéka. Wani kudi wimut némaanba kutdéka wu waakwa pulak. Wani kudi radan gat wulaadéka de waba ran du akwi de véknwuk. ^{3^m}Véknwute de vék yaa nébi pulak mu yeyé yeyate akwi duna maaknaba nak nak kwaadéka. ^{4ⁿ}Védaka dé Gotna Yaamabi deku mawuléba wulae téte deké apa kwayédéka de nak gena kés kudi nak kudi bulék.

⁵Déknyényba wupmalemu Judana du de gege gayéba yaak. Yae de Jerusalem rak. Wani du wan Gorét waatakwa du. ⁶Wani kudi

^k 1:20 Sam 69:25, 109:8 ^l 1:24 Jo 2:25 ^m 2:3 Mt 3:11, Jo 3:8 ⁿ 2:4 Jo 14:17, Ap 4:31, 10:44-46

véknwutakne de wupmalemu du las wawo waga de Jisasna du ténba jawe ték. Téte nak nak de véknwuk Jisasna du nak nak deku gayéna kés kudi nak kudi buldaka. ⁷Véknwute kwagénite de sanévéknwu wanévéknwuk. Sanévéknwu wanévéknwute de wak, “Aki. Wani kés kudi nak kudi bulkwa du de Galilina kékmaaba de yaak. ⁸Yae de naana kudi kaapuk véknwudakwa. Yaga pulak ye de naana gayéna kudi bulu? Buldaka naané nak nak naana gayéna kudi véknwu. ⁹⁻¹⁰Naané wupmalemu kékmaaba naané yaak. Patia, Midia, Ilam, Mesopotemia, Judia, Kapadosia, Pontas, Esia, Prisia, Pampilia, Isip, Libiana taalé Sairini tékwaba, wani kékmaaba naané yaak. Naané las Romba naané yaak. ¹¹Las naané Judana du. Las naané nak gena du naané Judana apa kudi véknwu. Las naané Kritna kékmaaba naané yaak. Las naané Arebiana kékmaaba naané yaak. Naané akwi naana gayéna kudi naané véknwu. De naana gayéna kudi bulte Got yan apa jébaaké wakwedaka naané véknwu. Yaga pulak ye de naana kudi bulu?” ¹²Naate wate de kwagénék. Kwagénite sanévéknwu wanévéknwute de deku kapmu bulte de wakéreyék, “Aki. Wani mu yaga pulak?” ¹³Naate wadaka de las Jisasna duwat wasélékte de wak, “Wupmalemu kulé wain gu katakne de waagété yo.” Naate de wak.

Pita dé kudi wakwek

¹⁴Wadaka dé Pita Jisasna nak du taaba vétik sékérék maanba kayék nakurak de wale téte dé akwi du taakwat némaanba waate dé wak “Gunawa, Judana du taakwa, Jerusalemba rakwa du taakwa, waan mé kwekére véknwu wuna kudi. Véknwute guné kés kudi nak kudi bulnakwaké kutdénké guné yo. ¹⁵Guna mawulé sépélak dé yak. Bulaa ganba male. Naané Judana du wain gu ganba kaapuk kanakwa. Waga guné kutdénké. Wani du waagété gu kaapuk kadan. De waagété kaapuk yadan. ¹⁶Déknyényba Gotna kudi wakwen du Joel dé wani kulé jébaaké Gotna nyégaba kéga dé kavik:

¹⁷ Got dé wak, ‘Kukba yaaran tulé wuné wuna Yaamabi kwayéké wuné yo, akwi du taakwaké.

Kwayéwuru wuna Yaamabi deku mawuléba wulae tédu guna du baadi, taakwa baadi, wuna kudi véknwute, wuna yéba kudi wakweké de yo.

Wuna Yaamabi deku mawuléba wulae tédu, de guna gwalepa yégan yado, guna nébikara du yégan pulak yaké de yo.

¹⁸ Wani tulé wuné wuna Yaamabi kwayéké wuné yo, wuna jébaa yakwa du taakwaké.

Wuna Yaamabi kwayéwuru deku mawuléba wulae tédu de wuna yéba kudi wakweké de yo.

- 19 Nak pulak mu yaké wuné yo nyét kápmaaba.
Yawuru du taakwa véte kwagénké de yo.
Wény, yaa, apakélé yaatnyé yaaladu véké de yo.
- 20 Wawuru nyaa vémarék yadu, gaan tédu, lé baapmu gwaavé wény pulak kwaaké lé yo.
Kwaalu kukba Némaan Ban kudi wakweké dé yo, akwi du taakwa yadan jébaaké.
Wakwedéran nyaa akwi du taakwa véte kutdénké de yo, Némaan Banna jébaaké.
- 21 †Wani nyaa Némaan Banét waataran akwi du taakwat dé Setenna taababa kéraadu, de miték rasaakuké de yo.†

Naate dé Got déknyényba wak.

Wadéka waga Joel déku kudi dé kavik, wani kulé jébaaké.”

22 †Wani kudi watakne dé Pita tépa wak, “Isrelna du, guné mé véknwu kényi kudi. Nasaret ban Jisaské wakweké wunék. Got wadéka dé Jisas kés pulak nak pulak apa jébaa, déknyényba vémarék yagunén apa jébaa wawo dé yak kéba. Yadéka guné kéba rate wani jébaa vétakne guné kutdénge guné wak, ‘Dé Gotna du.’ 23 †Déknyényba Got guna mawulé kutdénge dé wak, ‘De Jisasnyét kwayéké de yo gunéké.’ Naate wadéka Jisasnyét gunéké kwayédaka guné waganéka de dérét viyaapéreknék. Guné waganéka kapéredi mu yakwa du dérét miba viyaapata taknadaka dé kiyaak. 24 Kiyaadéka Got wadéka kiyaan duna kaagél kutbutitakne dé nébéle raapmék. Dé apa yate kiyaan dut rémdakwa taaléba kaapuk kwaasaakudén. 25 †Déknyényba naana kápmaawara Devit dé Jisaské kéga kavik Gotna nyégaba:

Wuné vék Némaan Ban wuné wale apuba apuba tédéka.

Dé wuna yéknwun tuwa taababa téte dé wunéké apa tiyao.

Tiyaadéka wuné wup yamarék yate miték wuné ro.

- 26 Rawuréranké, wuna mawulé yéknwun yadéka, dusék yate, miték rate, wuné yéknwun kudi bulu.

Wuné kiyaaké yate wup yamarék yaké wuné yo, Gotké miték sanévéknwute miték rawurékwa bege.

- 27 Méné Got, méné waménu wuna wuraanyan gaabana gayéba ramarék yaké dé yo.

Méné waménu ména yéknwun duna gaaba ségwi biyaapmarék yaké dé yo.

- 28 Méné ména yéknwun kudi wunat ménébu wakwek.

Wani kudi véknwute kulé mawulé kérae miték rasaakuké wuné yo.

Méné wuné wale téménu wuna mawulé yéknwun yadu dusék yate miték raké wuné yo.

† 2:21 Ro 10:13 † 2:22 Jo 3:2 † 2:23 Ap 4:27-28 † 2:25-28 Sam 16:8-11

Waga dé Devit déknyényba kavik.”

²⁹“Wani kudi watakne dé Pita tépa wak, “Wuna du taakwa, guné mé véknwu. Wakwewuru guné miték kutdénké guné yo wani kudi. Naana képmawaara Devit débu kiyaasaakuk. Kiyaasaakudéka de dérét rémék. Dérét rémdan waagu keni gayé tékwaba bulaa dé tu. ³⁰“Devit wani kudi kavite déké kapmu kaapuk kavidén. Wani kudi kavite nak duké dé kavik. Gotna kudi wakwete dé kukba yaaran muké kavik. Déknyényba Got dé dérét wak, ‘Ména képmawaara nak ména waagu tawe dé némaan ban raké dé yo. Adél wuné ménat wo.’ Naate Got wadéka dé Devit véknwuk. ³¹“Véknwute Got yaran jébaaké kutdénkte dé wak, ‘Got wadu dé gaabana gayéba ramarék yaké dé yo. Déku gaaba ségwi biyaapmarék yaké dé yo.’ Naate wate Devit Got wadén ban Kraiss kiyae nébéle raapderanké dé kavik. Guné wani kudiké sanévéknwute bulaa keni kudi mé véknwu. ³²“Got wadéka dé Jisas kiyae nébéle raapmék. Nébéle raapdéka naané Jisasna du naanébu vék. Vétakne gunat wuné wakweyo. ³³Got wadéka dé Jisas Gotna gayét waare némaan ban dé ro. Déknyényba déku yaapa Got dé Jisasnyét wak, ‘Wuna Yaamabi kwayéké wuné yo.’ Naate watakne déku Yaamabi kwayédéka naana mawuléba wulae tédéka, guné véte guné véknwuk kés kudi nak kudi bulnaka. ³⁴⁻³⁵“Déknyényba Devit kéga dé kavik Gotna nyégaba:

Némaan Ban Got wuna Némaan Banét dé wak, ‘Méné némaan ban rate wuna yéknwun tuwa taababa raké méné yo.

Raménu wuné wawuru ména maama ména taababa raké de yo.

Rado méné némaan ban rate deké véké méné yo.’

Naate Got wadéka waga dé Devit kavik. Devit wani kudi déké kaapuk kavidén. Wani kudi Jisaské dé kavik. Jisas kapmu dé Gotna gayét waaré. Devit dé Gotna gayét kaapuk waarédén.

³⁶“Guné, Isrelna du taakwa, mé véknwu. Véknwute miték kutdénké guné yo. Wani du Jisaské wuné wakweyo. Jisasnyét guné miba viyaapata taknagunéka dé kiyaak. Kiyaadéka Got wadéka dé Jisas Némaan Ban ro. Wan Got wadén ban Kraiss.” Naate dé Pita wak.

Wupmalemu du taakwa Jisaské miték sanévéknwudaka de Jisasna yéba derét gu yaakutaknak

³⁷“Wadéka de du taakwa wani kudi véknwutakne mawulé lékte wup yate de Pita Jisasna kudi wakwekwa nak duwat wawo de waatak, “Guno, naana du, samu yaké naané yo?” ³⁸Naate waatadaka dé Pita wak, “Guné nak nak guna kapéredi mawulé kulaknyénytakne yéknwun mawulé yagunu naané Jisas Kraissna yéba gunat gu yaakutaknaké naané yo. Guné

“ 2:29 Ap 13:36 ˆ 2:30 Sam 132:11 ˆ 2:31 Sam 16:10 ˆ 2:32-33 Ap 1:4, 8, 7:55-56, 1 Pi 3:22 ˆ 2:34-35 Sam 110:1 ˆ 2:37-38 Ap 16:32-33

waga yagunu Got guna kapéredi mawulé yatnyéputitakne déku Yaamabi kwayéké dé yo gunéké. Kwayédu déku Yaamabi guna mawuléba wulae téké dé yo. ³⁹“Déknyényba Got dé wak, ‘Wuné gunat, guna kékpmawaaarat wawo kutkalé yaké wuné yo. Adél wuné wo.’ Naate watakne dé séknaaba rakwa du taakwaké wawo déku Yaamabi kwayéké dé mawulé yo. Naana Némaan Ban Got wupmalemu du taakwat waké dé yo, ‘Mé yaa wunéké.’ Naate wate wani du taakwaké akwi déku Yaamabi kwayéké dé mawulé yo.”

⁴⁰Wani kudi watakne dé Pita tépa kudi las wakwete dé wak, “Kéba rakwa du taakwa wupmalemu kapéredi mu yadanké Got wani mu derét yakatadu de kaagél kutké de yo. Guné guna kapéredi mawulé mé kulaknyény. Kulaknyénytakne yéknwun mawulé yate de wale wani kaagél kutmarék yaké guné yo.” ⁴¹^bNaate Pita wadéka de wupmalemu (3,000) du béré taakwa béré déku kudi véknwuk. Véknwute de Jisaské miték sanévéknwuk. Sanévéknwute mawulé yadaka de derét déku yéba gu yaakutaknak. ⁴²De rate de Jisasna du wakwen kudi las wawo de véknwuk. Jisasna du wale de nakurak mawulé yate de miték rak. Wupmalemu apu de akwi Got wale kudi bulék. Wupmalemu apu de rate Jisas déké kiyaanké sanévéknwute de akwi de kadému kak.

Jisaské miték sanévéknwukwa du taakwa de kéga rak

⁴³“Got wadéka de Jisasna kudi kure yékwa du de kés pulak nak pulak apa jébaa, déknyényba vémarék yadan apa jébaa de yak. Yadaka de akwi du taakwa véte kwagénte de wup yak. Yate de wak, “Aki. Wan kulé jébaa de yo. Déknyényba vémarék yanan jébaa.” Naate de wak.

⁴⁴^dJisaské miték sanévéknwukwa du taakwa nakurak mawulé yate de akwi de miték rak. Rate de deku gwalmu kure yae de wak, “Wan Jisaské miték sanévéknwukwa akwi du taakwana gwalmu. Kén naana gwalmu male kaapuk.” ⁴⁵Naate watakne de las deku gwalmu, deku gwalmu kwayétakne, yéwaa nyégéle de wani yéwaa munikwek, kékmaa yamarék yate Jisaské miték sanévéknwukwa du taakwaké. ⁴⁶^eAkwi nyaa Gotna kudi buldakwa némaa gat wulae nakurak mawulé yate de Got wale kudi bulék. Bultakne nak apu de nak duna gat wulaak. Nak apu de nak duna gat wulaak. Waga yate de akwi du taakwa wale waba kadému kak. Katakne yéknwun mawulé yate dusék takwasék yate de déké gwalmu munikwek. ⁴⁷Waga yate Gotna yéba de kevéréknék. Kevérékdaka de wupmalemu du béré taakwa béré de wak, “Wan yéknwun du taakwa. Miték male de ro.”

Akwi nyaa Némaan Ban dé du taakwat las wawo dé wak, déku kudi véknwudoké. Wadéka déku kudi véknwute de wawo Jisaské miték sanévéknwuk. Sanévéknwute de Jisasna du taakwa wale de rak.

^a 2:39 Ep 2:12-13, 17 ^b 2:41 Ap 4:4, 5:14 ^c 2:43 Ap 5:11-12 ^d 2:44-45 Ap 4:32-35
^e 2:46 Lu 24:53

Maan kapére yan du dé nak yéknwun yak

3¹⁻²Maan kapére yan du dé nak rak. Kaapuk yeyé yeyadén. Déku néwaa kéraaléka dé waga yak. Yadéka de akwi nyaa dérét kérae kure yék, Gotna kudi buldakwa némaa gana gwéspétat nak. Wani gwéspéténa yé, “Yéknwun.” Kérae kure yédaka dé wani gwéspétéba rate dé Gotna kudi buldakwa gat wulaakwa du taakwat yéwaaké yaawik. Nak apu garabu yadéka de du taakwa Gotna kudi buldakwa gat waarék, Got wale kudi bulké akwi garabu yadan pulak. Waarédaka bét Pita bét Jon wawo bét waarék. ³Waare wulaaké yabétka de wani maan kapére yan dut kérae kure yédaka dé bérét vék. Véte dé yéwaa kwayéberuké nae dé yaawik. ⁴Yaawidéka bét dérét vésék naate dé Pita wak, “Anat mé vé.” ⁵Naate wadéka dé bérét vésék naak. Vésék naate déku mawuléba dé wak, “Sal yéwaa las tiyaaké bét yo?” ⁶Waga wadéka dé Pita dérét wak, “Wuné yéwaa kaapuk. Kure téwurékwa mu las kwayéké wuné yo ménéké. Nasaret ban Jisas Kraisa apa tiyaadéka déku yéba wuné wo: Méné raapme yeyé yeyaké méné yo.” ⁷Naate watakne dé déku yéknwun tuwa taababa kutdéka dé raapmék. Raapdéka déku maan sébiyamuk wawo bari apa yadéka dé késékgére yeyé yeyak. ⁸Yeyé yeyate dé bét wale Gotna kudi buldakwa némaa gat wulaak. Wulaate dé dusék yate késékgéreyéte Gotna yéba dé kevéreknék. ⁹⁻¹⁰Waga yadéka de akwi du taakwa vék. Véte de dérét kutdégék. Wan yéwaaké yaawite Gotna kudi buldakwa némaa gat wulaadakwa gwéspétéba ran du. Yéknwun yadéka véte de kwagénék. Kwagénte sanévéknwu wanévéknwute de wak, “Aki. Wan maan kapére yan du bulaa yéknwun dé yo.” Naate de wak.

Pita kudi dé wakwek Gotna kudi buldakwa némaa gaba

¹¹Pita bét Jon dérét kulaknyénytakne yémuké dé maan kapére yan du kélik yak. Kélik yate dé bérét kulékik. Kulékidéka akwi du taakwa kudi véknwute kwagénte de tédanét de pétépété yék. Ye de wale de jawe ték malégaba. Wani maaléna yé Solomonna maalé. ¹²Jawe tédaka dé Pita derét véte dé wak, “Guno, Isrelna du, samuké guné wani mat véte guné kwagénu? Samuké guné anat waga vu? Waga yamarék yaké guné yo. Ané Gorét waatakwa yéknwun du rate ané kapmu apa yatéka dé wani maan kapére yan du yéknwun yak, kapu yaga pulak? Guné waga sanévéknwugunéka guna mawulé sépélak dé yo. Wan ana jébaa kaapuk. ¹³^hEbrayamna némaan ban, Aisakna némaan ban, Jekopna némaan ban, naana akwi képmawaarana némaan ban Got dé wadéka déku jébaa yakwa du Jisas dé némaan ban ro. Guné Jisasnyét guné kwayék, guna némaan duké. Kwayégunéka de Jisasnyét kapéredi mu yamuké dé

^f 3:1-2 Ap 14:8 ^g 3:6 Ap 3:16, 16:18 ^h 3:13 Lu 23:13-25

némaan du Pailat kélik yak. Jisas miték yéduké dé Pailat mawulé yak. Mawulé yadéka guné Pailat ranba téte guné Jisaské guné kuk kwayék. ¹⁴Jisas kapéredi mu kaapuk yadén. Yéknwun mu yakwa du dé Gotna kudi apuba apuba véknwuk. Guné déké kuk kwayéte guné Pailarét wak, ‘Méné waménu dé Jisas miték yémarék yaké dé yo. Nak duwat viyaan ban miték yéké dé yo.’ ¹⁵‘Naate watakne guné du taakwa miték rasakudoké kulé mawulé kwayékwa dut guné viyaagunéka dé kiyaak. Kiyaadéka Got wadéka dé Jisas nébéle raapmék. Nébéle raapdéka anébu vék. ¹⁶Jisas kapmu apa yadéka dé wani maan kapére yan du yéknwun yak. Wan Jisasma apa. Wan ana apa kaapuk. Ané Jisaské miték sanévéknwutéka dé déku apa tiyaadéka ané déku yéba watéka dé wani du yéknwun yak. Yéknwun yadéka guné téte véte guné kutdéngek. Ané Jisaské miték sanévéknwutéka Jisas kapmu dé wani jébaa yak.

^{17j}“Wuna du, guné mé véknwu. Guné guna némaan du wale guné Jisasnyét gunébu viyaak. Guné Jisaské miték kutdénkkaapuk yate guné dérét viyaagunéka dé kiyaak. Waga wuné kutdéngek. ^{18k}Déknyényba Got wadéka de déku kudi wakwen akwi du de wakwek, Got wadén ban Kraiss kaagél kutdéranké. Wakwedaka Got wadén pulak dé Jisas kaagél kurék.”

¹⁹Wani kudi watakne dé Pita wak, “Guné guna kapéredi mawulé mé kulaknyénytakne Gotna kudi véknwugunu Got guna kapéredi mawulé yatnyéputiké dé yo. Yatnyéputitakne dé Némaan Ban Got gunéké apa kwayéte guné wale tédu guna mawulé miték téké dé yo. ²⁰Tédu Got wadu Jisas Kraiss tépa yaaké dé yo. Déknyényba Got dé Jisasnyét wak, tépa yae gunat kutkalé yaduké. ²¹Bulaa Jisas Gotna gayéba dé ro. Déknyényba Got akwi mu kuttaknadéka dé akwi mu yéknwun yak. Yadéka kukba kapéredi mu dé yaalak. Kukba Got akwi kapéredi mu kutnébultakne wadu dé Jisas tépa yaaké dé yo. Déknyényba Got wadéka de déku kudi wakwen du déku jébaa yate de wani kutnébultakne muké wakwek.

^{22l}“Déknyényba naana képmawaara Moses dé wak, ‘Guna Némaan Ban Got wadéka wuné yae wuné déku kudi véknwute wuné wakweyo. Got wunat wadén pulak kukba tépa wadu guné wale rakwa du nak yae dé wawo Gotna kudi wakweké dé yo. Wakwedu guné déku kudi véknwuké guné yo. ²³Wani duna kudi véknwumarék yakwa du de Gotna du taakwat kulaknyényké de yo. Kulaknyénydo de derét viyaado kiyaaké de yo.’ ²⁴Naate Moses wadéka dé Gotna yéba kudi wakwen du nak wawo Samyuel dé keni tulé yaaran muké dé kavik. Samyuelna kukba yae Gotna yéba kudi wakwen du de las wawo keni tulé yaaran muké de kavik.

^{25m}“Déknyényba Got dé kudi wakwek, de dé wale miték radaranké. Wakwedéka de déku kudi wakwen du wani yéknwun kudi véknwute de

ⁱ 3:15 Ap 2:32, 5:30 ^j 3:17 Lu 23:34 ^k 3:18 Lu 24:27 ^l 3:22-23 Ditu 18:15, 18-19
^m 3:25 Jen 22:18, Ga 3:8

guna képmawaarat wakwek. Wani yéknwun kudi gunat wawo Got dé wakweyo. Déknyényba Got guna képmawaara Ebrayamét dé wak, ‘Wuné ména képmawaaraké sanévéknwute akwi képmaaba rakwa du taakwat kutkalé yaké wuné yo.’²⁶ Naate watakne Got kukba wadéka dé déku jébaa yakwa du Jisas taale dé gunéké yaak, gunat kutkalé yaké. Kutkalé yadu guné guna kapéredi mawulé nak nak kulaknyényké guné yo.” Naate dé Pita wak.

Pita bét Jonét de raamény gat kure yék

4¹⁻² Pita bét Jon du taakwat kéga bét wakwek, “Jisas kiyae débu nébéle raapmék. Nébéle raapdén pulak, kiyaan du taakwa nébéle raapké de yo.” Naate wakwebétka de Gotna gaba jébaa yakwa nyédé du, Gotna kudi buldakwa némaa gaké téségékwa duna némaan du, Sadyusina du, waga de bétku kudiké kélík yate rékaréka yate de bétké yaak.³ Yae nyaa dawulidéka de bérét kulékiye de kure yék raamény gat. Kure ye de wak, “Séré bétku kudi véknwuké naané yo, bulaa gaan yakwa bege.” Naate de wak.

⁴ Taknaba bét Gotna kudi buldakwa némaa gaba téte kudi wakwebétka de wupmalemu du taakwa véknwuk. Bétku kudi véknwutakne de Jisaské miték sanévéknwuk. Wani tulé wupmalemu (5,000) du, wupmalemu taakwa wawo de Jisaské miték sanévéknwuk.

Némaan dut de bérét kotimék

⁵ Gaan kwae ganba Judana kubu du, némaan du, apa kudiké kutdéngkwa du, waga de Jerusalemba jawuk, kudi bulké. ⁶ Jawe de akwi nyédé duna némaan ban Anas wale de rak. Kaiapas, Jon, Aleksanda, Anasna kém las wawo waga de kudi bulké jawe rak. ⁷ Rate wadaka maan kapére ye yéknwun yan du yaadéka, Pita bét Jonét wawo raamény gaba kure yaadaka de deku méniba ték. Tédaka de Pita bét Jonét waatak, “Samu yabénék dé wani maan kapére yan du yéknwun yak? Yaga pulak béné wani apa jébaa yak? Kiyadéna yéba wabénék dé wani du yéknwun yak?”

⁸ De waga waatadaka dé Gotna Yaamabi Pitana mawuléba apa ye tédéka dé Pita wak, “Guno, naana gayéna kubu du, akwi némaan du, bulaa anat guné waato, kényi maan kapére yan du yéknwun yadéngké. ⁹ Anat guné waato, yéknwun jébaa yaténgké. ¹⁰ Guné mé véknwu. Gunat bulaa wuné wakweyo. Wakwewuru guné naana gayéna du wale véknwute kutdéngké guné yo. Nasaret ban Jisas Krai apa yadéka ané déku yéba watéka kényi maan kapére yan du dé yéknwun yak. Yéknwun ye bulaa dé kényi du guna méniba dé tu. Guné Jisasnyét miba viyaapata

ⁿ 4:3 Ap 5:18 ^o 4:4 Ap 2:41, 5:14 ^p 4:7-8 Mt 10:19-20 ^q 4:10 Ap 3:6

taknagunéka dé kiyaak. Kiyaadéka Got wadéka dé nébéle raapmék.

¹¹ Déknyényba de Jisaské Gotna nyégaba kéga kavik:

Guné, ga kaakwa du, guné yéknwun matuké sékalte guné
nakurak matuké kélik yagunéka dé bakna rak.

Radéka Got wan matut véte dé wak, ‘Wan yéknwun matu. Wani
matu radu ga miték kwaaké dé yo.’ Naate watakne wani
matu kérae taknadéka dé ga miték kwaak.

¹² Waga de déknyényba kavik, Gotna nyaan Jisaské. Kavidaka bulaa
gunat wuné wakweyo déké. Dé kapmu naanat kutkalé yadu naané kulé
mawulé kérae miték rasaakuké naané yo. Jisas dé kapmu naanat waga
kutkalé yaké dé yo. Nak du kaapuk.”

¹³ Pita waga wadéka de némaan du véknwutakne de kwagénék.
Kwagénte de wak, “Aki. Wani du vétik wup yamarék yate bét naanat kudi
wakweyo. Bérét nyégaba kaapuk yakwatnyédan. Bakna bét wakweyo.
Bét némaan du kaapuk. Bét bakna du.” Naate watakne de kutdénégék. Bét
wan Jisas wale yeyé yeyan du. ¹⁴ Kutdénge de vék maan kapére yan du
yéknwun ye Pita bét Jon wale tédéka. Véte de bérét kaapuk waatidan.

¹⁵ Yate de bérét wak, kaapat gwaadébéruké. Wadaka gwaadébétka
de deku kapmu bulék. ¹⁶ Bulte de wak, “Bérét samu yaké naané yo?
Bét kubusaaku apa jébaa bét yak. Yabétka wani du yéknwun yadéka de
Jerusalemba rakwa akwi du taakwa de kutdénégék. Naané wamarék yaké
naané yo, bét wani jébaa yakaapuk yabéruké. ¹⁷ Du taakwa las wawo
wani muké véknwumuké naané kélik yo. Kélik yate naané bérét waatiké
naané yo, Jisasna yéba tépa wamarék yabéruké.” ¹⁸ Naate watakne de
waadaka bét tépa gwaamale wulaak. Gwaamale wulae tébétka de wak,
“Béné mé véknwu. Jisasna yéba tépa wamarék yaké béné yo. Du taakwat
kudi wakwemarék yaké béné yo Jisaské.”

¹⁹ De waga wadaka bét Pita bét Jon wak, “Got dé anat wak, akwi
du taakwat déku kudi wakwetuké. Guné anat guné wak, wani kudi
wakwemarék yatuké. Bulaa guné mé wakwe. Got yaga pulak dé mawulé
yo? Yaga pulak yéknwun mu yaké ané yo? Guna kudi véknwuké ané yo,
kapu Gotna kudi véknwuké ané yo? Jisaské kudi wakweké ané yo, kapu
kaapuk? ²⁰ Ané kéga yaké ané yo. Jisas yan jébaat vétakne ané wani
jébaaké wakweké ané yo. Jisas wakwen kudi véknwutakne ané wani kudi
wakweké ané yo. Waga male yaké ané yo. Ané akélak ramarék yaké ané
yo.”

²¹ Bét waga wabétka de némaan du bérét némaanba waatite de
wak, “Mé véknwu. Kudi wakwemarék yaké béné yo Jisaské. Naana
kudi véknwute waga male yaké béné yo.” Naate de wak. Wani kudi
male de wak, de deku du taakwaké wup yadan bege. Maan kapére

† 4:11 1 Pi 2:7 ‡ 4:12 Jo 14:6 † 4:16 Jo 11:47 † 4:17-20 Ap 5:28-29

yan du yéknwun yadékné de akwi du taakwa Gotna yéba kevééréknék. Kevérékdaka de némaan du Pita bét Jonét viyaaké nae bérét kaapuk viyaadan, deku du taakwa kélík yate derét waatimuké. Waga yate némaan du wadaka bét bakna yék.

²²Wani maan kapére yan du wupmalemu (40 pulak) kwaaré yadéka bét Jisasna yéba wabétka dé yéknwun yak.

Jisaské miték sanévéknwukwa du taakwa de Gorét waatak

²³Pita bét Jon bét Jisaské miték sanévéknwukwa du taakwaké bari gwaamale yék. Gwaamale ye bét némaan du bérét waatidan kudiké bét wakwek. ²⁴Wakwebétka de akwi du taakwa véknwutakne nakurak mawulé yate de kéga Gorét wakwek: “Méné naana Némaan Ban. Déknyényba batnyé méné akwi mu méné kuttaknak. Nyét, képmāa, gu, méné kuttaknak. Waba rakwa akwi mu méné kuttaknak. ²⁵’Déknyényba méné waménéka ména Yaamabi dé naana gwalepa Devirét wak. Wadéka dé ména jébaa yan du Devit dé ména nyégaba kéga kavik:

Samuké de nak gena du de rékaréka yak?

Samuké de naana du deku mawulé sépélak yadéka de Némaan Ban wadén dut viyaaké nae kudi bulék?

²⁶ Némaan Ban wadén du wale, bét wale waariyaké nae de akwi képmāaba rakwa némaan du de jawe ték.

²⁷“Devit waga kavidéka déku kudi adél dé yak. Némaan du Yerot bét Pontias Pailat bét nak gena du naana gayéna du wale bét de wale jawuk keni gayéba. Jawe de kudi bulék. Ména yéknwun jébaa yakwa du Jisasnyét viyaaké nae de yak. Déknyényba méné Jisasnyét méné wak, ména jébaa yaduké. ²⁸*Wani du kudi bultakne de kapéredi mu de yak Jisasnyét. Déknyényba méné apa yate mawulé yate méné wak, de wani mu yadaranké. Taale véte méné wak. Kukba de waga yak. ²⁹’Bulaa de naanat yaalébaanké mawulé yate de naanat waatik. Méné naana Némaan Ban. Naanat waatidan kudi ménébu véknwuk. Ménat naané waato. Méné naanéké véména naané ména jébaa yakwa du taakwa déké wup yamarék yate, ména yéknwun kudi miték wakweké naané yo. ³⁰Méné apa yate waménu de kiyakiya yakwa du taakwa yéknwun yaké de yo. Méné waménu ména yéknwun jébaa yakwa du Jisas apa tiyaadu, naané déku yéba wakwete kés pulak nak pulak apa jébaa, déknyényba vémarék yadan jébaa yaké naané yo.” Naate de Gorét waatak.

³¹*Waatabutidaka dé wani kudi buldan ga léwik. Léwidéka Gotna Yaamabi deku mawuléba wulae apa ye tédéka de akwi, némaan duké wup yamarék yate, Gotna kudi wakwek.

^v 4:25-26 Sam 2:1-2 ^w 4:27 Mt 27:1-2 ^x 4:28 Ap 2:23 ^y 4:29 Ep 6:19 ^z 4:31 Ap 2:4

Jisaské miték sanévéknwukwa du taakwa de nakurak mawulé yak

³² ^aJisaské miték sanévéknwukwa du taakwa de nakurak mawulé yak. Yate de deku gwalmuké wak, “Wan akwi duna gwalmu. Wan naana gwalmu male kaapuk.” Naate watakne de deku gwalmu munikwete de akwi wani gwalmu taknak. ³³ Wupmalemu apu Jisasna kudi wakwekwa du de apa yate de wakwek, “Némaan Ban Jisas kiyae débu nébéle raapmék. Wan adél.” Naate de wakwekéreyék. Got derét dé kutkalé yak. ³⁴ ^bJisaské miték sanévéknwukwa du taakwa de akwi miték de rak. Gwalmu yamarék yan du taakwa kaapuk. Du las deku ga kępmaa kwayétakne yéwaa nyégéle de Jisasna duké wani yéwaa kwayék, de munikwedoké. ³⁵ Kwayédaka de Jisasna du yéwaa munikwek, gwalmu yamarék yan du taakwaké. Waga yate de akwi miték rak.

³⁶⁻³⁷ ^cDu nak déku yé Josep dé wawo waga yate déku kępmaa kwayétakne yéwaa nyégéle dé wani yéwaa Jisasna duké kwayék, de munikwedoké. Dé Livaina kémba yaan du. Saiprasna kępmaaba dé yaak. Jisasna du de déké kulé yé kwayék, Banabas. Wan deku kudi. Naana kudi kéga: “Deku mawulé yéknwun yaduké yéknwun kudi wakwekwa ban.”

Ananias bét Sapaira

5 ¹Du nak déku yé Ananias déku taakwa Sapaira wale bét rak. Dé bétku kępmaa kwayétakne dé yéwaa las nyégélék. ² ^dNyégéle dé wani yéwaa las kure rate dé las kure ye dé Jisasna kudi kure yékwa duwat wak, “Ana kępmaa kwayétakne wuné kényi yéwaa nyégélék. Nyégéle bulaa akwi yéwaa gunéké wuné kwayu.” Naate watakne yénaa takne dé nyégéldén yéwaa las deké kwayék, munikwedoké. Nyégéldén yéwaa akwi kaapuk kwayédén. Yadéka lé déku taakwa kutdégék, wani yéwaaaké. ³ ^eAnanias wani yéwaa kwayédéka dé Pita dérét wak, “Méné, kutakwana némaan ban Seten ména mawuléba wulae tédeka méné ména kępmaa kwayétakne nyégélménén yéwaa las méné paakutaknak. Paakutakne méné wak, ‘Wan nyégélwurén yéwaa akwi wuné kwayu.’ Naate watakne méné Gotna Yaamabit méné yénaa yak. Samuké méné waga yak? ⁴ Déknyényba méné wani kępmaa kwayémarék yaménéka wan ména kępmaa dé rak. Méné wani kępmaa kwayétakne yéwaa nyégélménén wan ména yéwaa. Samu yaké méné yo wani yéwaa? Wan ména mawulé. Méné wani yéwaa tiyaaké mawulé yate samuké méné yéwaa las paakuké méné sanévéknwuk? Wan kapéredi mu méné yak. Méné wak, ‘Wan nyégélwurén yéwaa akwi wuné kwayu.’ Naate watakne méné naanat yénaa yate méné Gorét wawo méné yénaa yak.” ⁵ Naate

^a 4:32 Ap 2:44 ^b 4:34 Ap 2:45 ^c 4:36-37 Ap 11:22-26, 13:2-3 ^d 5:2 Ap 4:34-35

^e 5:3 Jo 13:2

wadéka dé Ananaias véknwutakne dé akére dé kiyaak. Kiyaadéka du taakwa wani muké véknwute de wup yak. ⁶Nébikara du las yae de Ananaiasna gaaba ségwi baapmu wut saaptakne kérae kure ye de waaguba rémék.

⁷Kukba lé Ananaiasna taakwa yaalak. Yaale léku du waga kiyaadénké las kaapuk kutdénglén. ⁸Yaalaléka dé Pita lérét waatak, “Nyéna du wale kékmaa kwayétakne nyégélnén yéwaa akwi béné naanéké tiyaak, kapu kaapuk? Wunat mé wakwe.” Naate waatadéka lé wak, “Ao. Wan adél. Wani yéwaa akwi anébu kwayék.” Naate wate lé yénaa yak. ⁹Yénaa yaléka dé Pita wak, “Nyéna du wale béné béna mawuléba béné wak, ‘Ané las paakutaknatéran Némaan Banna Yaamabi kutdénngmarék yaké dé yo.’ Naate watakne dérét yénaa béné yak. Wan kapéredi mu béné yak. Mé véknwu. Nyéna dut rémén du gwéspétéba de tu. Nyénat wawo kure yéké de yo.” ¹⁰Naate wadéka lé bari dé ténba akére lé kiyaak. Kiyaaléka de nébikara du yaale lérét vétakne kérae kure ye de léku du wale rémék. ¹¹Jisasna jébaaba yaalan du taakwa las wawo wani muké véknwute de wupmét kapére yak.

Jisasna du de kés pulak nak pulak apa jébaa yak

^{12f}Jisasna kudi kure yékwa du de wupmalemu nak pulak apa jébaa déknényba vémarék yadan jébaa yadaka de du taakwa vék. Wupmalemu apu Jisaské miték sanévéknwukwa du taakwa Gotna kudi buldakwa némaa gat wulae jawe de Solomonna malégaba ték. ¹³Tédaka de du taakwa las derét véte de wak, “Wani du taakwa miték de ro.” Naate de wak. Du taakwa las de Jisaské miték sanévéknwukwa du taakwa wale yeyé yeyamuké wup de yak. ¹⁴Wupmalemu du taakwa wup yamarék yate de wawo Némaan Ban Jisaské miték de sanévéknwuk. Sanévéknwute de wawo Jisasna jébaaba de yaalak. ¹⁵Jisasna kudi kure yékwa du wupmalemu nak pulak apa jébaa yadaka de kiyakiya yakwa du taakwat jaabéba takne de dérét kérae kure yék. Kérae kure ye de dérét yaabuba taknak. Takne kéga de wak, “Sal Pita wadu de yéknwun yaké de yo? Wamarék yate yaabuba yédu sal déku kayékni kiyakiya yakwa duwat kwaadu de yéknwun yaké de yo?” Waga de sanévéknwuk. ^{16g}Gege gayéba wupmalemu du taakwa de yék Jerusalemét. Ye de kiyakiya yakwa du taakwa, kutakwa kure tén du taakwat wawo de kérae kure yék. Waga yadaka de Jisasna kudi kure yékwa du wadaka de akwi de yéknwun yak.

Gotna du giyaadéka de raamény ga kulaknyénnyakne yék

^{17h}Jisasna kudi kure yékwa du waga yadaka dé akwi nyédé duna némaan ban déku Sadyusina du wale de kélik yak. Kélik yate rékaréka

^f 5:12 Ap 14:3 ^g 5:16 Mk 6:56, Ap 19:11-12 ^h 5:17-18 Ap 4:1-3

yate de kudi bulék. ¹⁸Kudi bultakne wadaka de Jisasna kudi kure yékwa duwat kulékiye de kure yék raamény gat. Kure yédaka de waba rak. ¹⁹ⁱGaan yadéka dé Némaan Ban Got wadéka déku kudi kure giyaakwa du dé nak giyaak. Giyae dé raamény gana gwés naapiye dé Jisasna kudi kure yékwa duwat kure gwaadék kaapat. ²⁰Kure gwaade dé derét wak, “Guné ye guné Gotna kudi buldakwa némaa gat wulaaké yo. Wulae guné Gotna kudi wakweké guné yo. Guné kulé mawulé kérae miték rasaakudaran kudi du taakwat wakweké guné yo.” ²¹Naate wadéka de Jisasna kudi kure yékwa du véknwuk. Véknwutakne ganbaba de Gotna kudi buldakwa némaa gat wulae de du taakwat Gotna kudi wakwek.

Wani muké kutdéngmarék yate, akwi nyédé duna némaan ban déku du wale wadaka de deku kubu du, Isrelna némaan du akwi, waga de yaak. Yae jawe de akwi de kudi bulék. Bultakne, de gayéké téségékwa duwat wak, de raamény gat ye Jisasna kudi kure yékwa duwat déké kure yaadoké. ²²Wadaka de deku du ye raamény ga saabe de Jisasna kudi kure yékwa duké sékalpatik. ²³Sékalpatiyé gwaamale yae de wak, “Naané raamény ga saabe naané vék gwés miték tépétaknadaka raamény gaké téségékwa du miték tédaka. Vétakne gwés naapitakne naané wani duké sékalpatik.”

²⁴De waga wadaka dé Gotna kudi buldakwa némaa gaké téségékwa duna némaan du, nyédé duna némaan du wale de véknwutakne de Jisasna du yédanké de sanévéknwu wanévéknwuk. ²⁵Sanévéknwu wanévéknwudaka dé du nak wulae dé derét wak, “Mé véknwu. Nalé wagunéka de du las de raamény gaba rak. Wani du bulaa Gotna kudi bulnakwa némaa gaba téte de du taakwat kudi wakweyo.” ²⁶Naate wadéka de némaa gaké téségékwa du deku némaan du wale de Jisasna kudi kure yékwa duké yék. Ye saabe de waba tékwa du rékaréka yate derét matut viyaamuké wup de yak. Wup yate de Jisasna kudi kure yékwa duwat de kwekére kure yék. Apa kaapuk yadan.

Jisasna du némaan duwat kudi wakwemuké kaapuk wup yadan

²⁷⁻²⁸^jDerét kure ye wadaka de Jisasna kudi kure yékwa du némaan duna méniba de tépa ték. Tédaka dé akwi nyédé duna némaan ban derét wak, “Naané gunat némaanba naané waatik, guné wani duna yéba kudi wakwemuké. Guné naana kudi kaapuk véknwugunén. Guné wani duké kudi guné wakwek, Jerusalemba rakwa akwi du taakwat. Naané dérét viyaanaka kiyaadénké gunébu wakwek.” ²⁹Naate wadéka dé Pita, Jisasna nak du wawo de wak, “Naané Gotna kudi male véknwuké naané yo. Naané kępmaaba rakwa duna kudi véknwumarék yaké naané yo. ³⁰Déknýényba guné Jisasnyét miba viyaapata taknagunéka dé kiyaak.

ⁱ 5:19-20 Ap 12:7-10 ^j 5:27-29 Ap 4:18-19, Mt 27:24-25

Kiyaadéka naana képmawaarana Némaan Ban Got wadéka dé nébéle raapmék. ³¹ ^kGuné, naana gayéna du, akwi Isrel, guna kapéredi mawulé kulaknyénygunu dé Got guna kapéredi mawulé yatnyéputiké dé wak. Wadéka dé Jisas Gotna yéknwun tuwa taababa rate Némaan Ban rate dé naanat kutkalé dé yo. ³² ^lGot wadéka Jisas yaadéka naané akwi vétakne naané wani muké kudi wakweyo. Gotna Yaamabi wawo dé wani kudi wakweyo. Got dé déku Yaamabi kwayu, déku kudi véknwukwa du taakwaké.” Naate de wak.

Gameliel dé kudi wakwek némaan duwat

³³ Wadaka de némaan du véknwutakne de rékaréka yak. Yate de derét viyaapérekge de mawulé yak. ³⁴ Mawulé yadaka dé némaan du nak déku yé Gameliel dé ték. Dé Parisina du rate dé deku apa kudi yakwatnyék wupmalemu duwat. Dé akwi du taakwana méniba yéknwun du dé rak. Gameliel téte wadéka de Jisasna kudi kure yékwa duwat kure gwaadék nak saknwat. ³⁵ Kure gwaadédaka dé Gameliel némaan duwat wak, “Guné, naana gayéna du, Isrel, guné mé miték sanévéknwu. Wani duwat samu yaké guné yo? ³⁶ Déknyényba du nak déku yé Tiudas yae dé wak, ‘Wuné némaan du wuné. Guné mé yaala wuna jébaaba.’ Naate wadéka de wupmalemu (400 pulak) du de déku jébaaba wulaak. Wulaadaka kukba de dérét viyaapérekdaka de déku du yaage yék gege gayét. Déku jébaa débu kaapuk yak. ³⁷ Kukba gapman de akwi du taakwana yé kavidaka dé nak du déku yé Judas Galilina képmaba dé yaak. Yaadéka de wupmalemu du déku kudi véknwuk. Véknwute de déku jébaaba wulaak. Wulaadaka kukba du las de dérét viyaak. Viyaadaka kiyaadéka de déku du de yaage yék gege gayét. ³⁸ Bulaa Jisasna duké gunat wakweké wunék. Wani duwat viyaamarék. De de mé ro. De képmaba rakwa duna kudi male véknwute déku jébaa yadaran deku jébaa kaapuk yaké dé yo. ³⁹ De Gotna kudi véknwute déku jébaa yadaran deku jébaa rasaakuké dé yo. Rasaakudu guné de wale waariyate derét talaknamarék yaké guné yo. Sal guné Got wale waariyaké guné yo? Waga yate kapéredi mu yaké guné yo.” Naate wadéka de némaan du Gamelielna kudi véknwuk.

Jisasna kudi kure yékwa du yéknwun mawulé yate de rak

⁴⁰ ^mNémaan du déku kudi véknwutakne wadaka de Jisasna kudi kure yékwa duwat tépa kure yaalak. Kure yaaladaka wadaka de derét viyaak baagwit. Viyaadaka de némaan du derét wak, “Jisaské tépa wakwemarék yaké guné yo. Wani duna yéba wamarék yaké guné yo. Bulaa guné yéké guné yo.” ⁴¹ ⁿNaate wadaka de Jisasna kudi kure yékwa du wani ga kulaknyénytakne de miték yék. Yéte yéknwun mawulé yate de wak,

^k 5:31 Ep 1:20, Yi 12:2 ^l 5:32 Ap 1:8 ^m 5:40 Ap 4:18 ⁿ 5:41 Mt 5:10-12, 1 Pi 4:13

“Naanat viyaadan wan bakna mu, naané Jisasna jébaa yanakwa bege. Got naanéké dé wak, ‘Jisasna jébaaké kaagél kutké de apa yo.’ Naate wataktne yadan muké dé kusékérék.” Waga wate yéknwun mawulé yate de rak. ⁴²°Akwi nyaa de Gotna kudi buldakwa némaa gaba, du taakwana gaba wawo de Gotna kudi tépa wakwk. Wakwete de wak, “Jisas wan Got wadén ban Krais.” Naate de ganba garabu wakwek. Wani jébaa kaapuk kulaknyénydan.

De duwat las wak, Jisasna kudi kure yékwa du wale jébaa yadoké

6 ¹Wupmalemu du taakwa las wawo de Jisaské miték sanévéknwuk. Jisaské miték sanévéknwukwa du las de Gérikná kudi véknwuk. Las de Yibruna kudi véknwuk. Nak apu de Gérikná kudi véknwukwa Judana du de Yibruna kudi véknwukwa Judana du wale de waaruk. Waarute de Gérikná kudi véknwukwa du de wak, “Akwi nyaa de walkamu gwalmu male de munikweyo, naana gayéna dukiyaataakwaké. Nak taakwaké de wupmalemu gwalmu munikweyo. Naané wani muké naané kélík yo.” ²Naate wadaka de Jisasna du taaba vétik sékérékne maanba kayék vétik wadaka de Jisaské miték sanévéknwukwa du taakwa akwi de jawuk. Jawudaka de Jisasna du de wak, “Mé véknwu. Naané Gotna kudi wakwenakwa jébaa kulaknyénytakne gwalmu munikwenaran naané yéknwun mu yamarék yaké naané yo. Gwalmu munikwedakwa jébaa wan naana jébaa kaapuk. ³Guno, guné wale rakwa du nak taaba sékét nak taababa kayék vétikgé sékalké guné yo, gwalmu munikwedoké. Wani du miték rakwa du. Yéknwun mawulé pukaakwa du. Gotna Yaamabi deku mawuléba apa ye tékwa du. Guné sékale vétakne wani duna yé wagunu naané derét waké naané yo, de wani jébaa yadoké. ⁴De wani jébaa yado naané Got wale kudi bulnakwa jébaa Gotna kudi wakwenakwa jébaa wawo yaké naané yo.”

⁵De waga wadaka de akwi du taakwa véknwutakne de deku kudiké mawulé yak. Mawulé yate de keni duwat wak, de gwalmu munikwedoké:

Stiven. Dé apa ye dé Jisaské miték sanévéknwuk. Déku mawuléba Gotna Yaamabi apa ye dé ték.

Pilip, Prokoras, Naikena, Taimon, Pamenas.

Nikolas. Dé nak gena du. Déknyényba dé Judana jébaaba dé wulaak. Dé Antiokba dé yaak.

⁶Wani duna yé wadaka de wani du nak taaba sékét nak taababa kayék vétik Jisasna kudi kure yékwa duna méniba ték. Tédaka de Jisasna du deku maaknaba nak nak kutte de Gorét wakwek, gwalmu munikwedaran jébaa miték yadoké.

⁷Jisasna du de Gotna kudi wakwek apuba apuba. Wakwedaka de Jerusalemba rakwa wupmalemu du taakwa deku kudi véknwutakne de Jisasna jébaaba yaalak. Gotna gaba jébaa yakwa wupmalemu nyédé du wawo de Jisaské miték sanévéknwuk.

Juda de Stivenét kotimék

⁸Got Stivenét dé kutkalé yak. Yate apa kwayédéka dé Stiven yéknwun mawulé yate apa yate dé wupmalemu nak pulak apa jébaa déknyényba vémarék yadan jébaa dé yak. Yadéka du taakwa las véte kwagénte de wak, “Aki. Yéknwun jébaa dé yo.” ⁹Naate wadaka de Judana du las de Stivenké kélik yak. Déknyényba wani duna képmawaara deku maama wale waariyadaka de deku maama derét kulékiye kure yék nak get. Wani du Sairinina képmaba, Aleksandriana képmaba wawo yae Jerusalemba rate de kudi buldakwa gaba Gorét waatak. Judana du las wawo de Silisiana képmaba, Esiana képmaba wawo de yaak déknyényba. Wani du akwi de Stivenké kélik yate de dé wale waaruk. ¹⁰Waarudaka dé Gotna Yaamabi yéknwun mawulé kwayédéka dé Stiven yéknwun kudi dé derét wakwek. ¹¹Wakwedéka de déku kudi kaataké de yapatik. Yapatite de yénaa yakwa duké akélak sékalék. Sékale vétakne de deké yéwaa kwayék, yénaa kudi wakwedoké. Kwayédaka wani yénaa yakwa du de wak, “Wani du Stiven dé naana képmawaara Moses, Gotké wawo dé waséléknék. Wasélékdéka naané véknwuk.”

¹²De waga wate yénaa yadaka de du taakwa, kubu du, apa kudiké kutdngkwa du wawo waga véknwute de rékaréka yak. Yate Stivenké ye de dérét kulékiye de kure yék, némaan du rate kudi buldakwa gat. ¹³Kure yédaka Stiven némaan duna méniba tédéka wadaka de yénaa yakwa du las de wulaak wani gat. Wulae de wak, “Wani du apuba apuba dé naana yéknwun gayé Gotna kudi bulnakwa gaké dé waséléknu. Mosesna kudiké wawo dé waséléknu. ¹⁴Kéga dé wak, ‘Nasaret ban Jisas Gotna kudi buldakwa ga yaalébaanké dé yo. Yaalébaantakne dé naana képmawaara Mosesna kudiké wasélékte dé kulé kudi wakweké dé yo, naanat.’ Naate dé Stiven wak. Wadéka naané véknwuk.” Naate de yénaa yak. ¹⁵Yénaa yadaka de akwi némaan du Stivenét vék. Véte deku mawuléba kéga de wak, “Déku ménidaama yéknwun. Gotna kudi kure giyaakwa duna ménidaama pulak.” Waga de wak.

Stiven dé némaan duwat kudi wakwek

7 ¹Akwi nyédé duna némaan ban dé Stivenét waatak, “Deku kudi adél kapu kaapuk?”

⁹ 6:7 Ap 16:5 ¹⁰ 6:10 Lu 21:15 ¹¹ 6:11 Mt 26:60-61

²‘Dé waga waatadéka dé Stiven kéga wakwek: “Naana gayéna némaan du, gunat wuné wakweyo. Wuna némaadugu wayéknaje pulak rakwa du, guné mé véknwu. Déknyényba Némaan Ban Got apa yate dé naana képmawaara Ebrayamké dé yaak. Wani tulé Ebrayam Mesopotemiana képmaba dé rak. Kukba dé Aranét yék. Got déké yaadéka dé Ebrayam vék. ³Védéka dé Got dérét wak, ‘Ména kém ména képmaa kulaknyénytakne ménat wakwatnyéwuréran képmaat yéké méné yo.’ ⁴Naate wadéka dé Ebrayam véknwutakne dé Kaldiana képmaa kulaknyénytakne ye dé Aranba rak. Radéka déku yaapa waba kiyaadéka Got wadéka dé Ebrayam bulaa ranakwa képmaat dé yaak.

⁵“Ebrayam kényi képmaat yaadéka dé Got déké képmaa kaapuk kwayédén wani tulé. Got dé dérét wak, ‘Kukba wuné kényi képmaa kwayéké wuné yo ménéké. Kwayéwuru méné ména képmawaara guné yaapa yaké guné yo kényi képmaaké. Adél wuné wo.’ Naate dé Got wak. Wani tulé Ebrayam nyaan kaapuk kéraadén. ⁶“Got kényi kudi wawo dé Ebrayamét wak: ‘Ména képmawaara nak képmaba raké de yo. Rado wani képmaa du apa yate kapéredi mu derét yado, de ména képmawaara déké apakélé jébaa bakna yaké de yo. Yéwaa nyégélmarék yaké de yo. Wupmalemu (400) kwaaré rate wani jébaa male yaké de yo. ⁷Yado kukba wuné wani apakélé jébaa déké kwayén duwat yakatawuru de apakélé kaagél kutké de yo. Apakélé kaagél kutdo de ména képmawaara wani képmaa kulaknyénytakne de yae kényi képmaba rate wunat waataké de yo.’ ⁸“Naate watakne dé Got Ebrayamét wak, ‘Méné ména du wale guna sépé sékuké guné yo. Sékutakne véte guné kutdénké guné yo. Wakwewurén kudi adél kudi.’ Naate Got wadéka dé Ebrayam véknwutakne waga yate déku nyaan Aisakna sépé wawo dé sékuk. Aisak nyaa nak taaba sékét nak taababa kayék kupuk radéka dé déku yaapa déku sépé sékuk. Kukba Aisak déku nyaan Jekopna sépé dé sékuk. Kukba Jekop déku nyaanguna sépé dé sékuk. Jekopna nyaangu naana képmawaara taaba vétik sékérék maanba kayék vétik de rak.

⁹“Jekopna nyaangu deku wayékna Josepmét rékaréka yate de dérét nak duké kwayétakne de yéwaa nyégélék. Nyégéldaka de wani du de Josepmét kure yék, Isipmét. Kure yédaka Josep wani képmaba radéka dé Got dé wale ték apuba apuba. ¹⁰Téte dé dérét kutkalé yate wadéka kukba akwi kapéredi mu débu yabutik. Got Josepmét kutkalé yate yéknwun mawulé kwayédéka dé Josep yéknwun kudi wakwek. Wakwedéka véknwutakne dé Isipna némaan ban Pero dérét véte dé wak, ‘Wan yéknwun du. Yéknwun mawulé pukaakwa du.’ Naate watakne Josepké mawulé yate wadéka dé Josep némaan du rak. Némaan du rate dé Isipna képmaa Perona gaké wawo dé téségék.

¹ 7:2-4 Jen 12:1-5 ² 7:5 Jen 17:8 ³ 7:6-7 Jen 15:13-14, Eks 3:12 ⁴ 7:8 Jen 17:9-12
⁵ 7:9-15 Jen 37, 39-50

11 “Kukba dé kaadé yakwa tulé dé yaak, Kenanna kępmaat Isipna kępmaat wawo. Yaadéka de wupmalemu du taakwa de kaadé wale rak. Rate naana kępmaawaara de kadémuké sékalpatik. 12 Sékalpatiyé Jekop dé véknwuk kadému Isipna kaadigaba radéka. Véknwutakne dé déku nyaangu naana kępmaawaarat wadéka de taale wani kępmaat yék. 13 Kukba de tépa Isipmét yék. Ye saabe Josepmét kutdéngraré yadaka dé Josep derét wak, ‘Guné wuna némaadugu wayékna guné. Wuné Josep.’ Naate wadéka de dérét kutdéngrék. Kutdéngréka dé Pero kudi véknwuk Josepna kémké. 14 Véknwutakne wadéka dé Josep déku némaadugwat wak, ‘Guné ye wuna yaapa Jekop déku kémét wawo waké guné yo, Isipmét yaadoké.’ 15 Naate wadéka ye déku kudi wakwedaka dé Jekop déku kém akwi waga de Isipmét yék. Wupmalemu (75) du taakwa de yék. Kukba Jekop, déku nyaangu naana kępmaawaara wawo, de Isipba kiyaak. 16 ¹⁶Kiyaadaka de deku gaaba ségwi kure yék Sekemna kępmaat. Kure ye de derét Ebrayamna waaguba rémék. Déknyényba deku kępmaawaara Ebrayam dé yéwaa kwayék, Yemona kémké. Kwayétakne dé wani waagu tén kępmaa kéraak.”

17 ¹⁷Stiven waga watakne dé kéga wakwek. “Déknyényba Got dé Ebrayamét wak, déku kępmaawaara wupmalemu (400) kwaaré Isipba re yédaranké. Yédaran tulé yaaké yadéka de Isrelna du taakwa naana kępmaawaara wupmalemu de rak Isipba. 18 Radaka dé nak némaan ban Pero dé rak Isipba. Dé Josep déku jébaaké wawo kaapuk kutdéngrén. 19 Wani némaan ban yénaa yate dé naana kępmaawaaraké dé kapéredi mu yak. Yate dé wak, de deku kulé nyaan kérae kaapaba taknado re kiyaadoké. 20 Wani tulé Mosesna néwaa lé dérét kéraak. Dé Gotna méniba yéknwun nyaan dé rak. Kéraaléka dé gaba male dé munyaa kate rak. Baapmu kupuk radéka lé wup yate lé dérét paakutaknak kaapaba. 21 Paakutaknaléka lé Perona takwanyan dérét véte kérae kure ye lé kure rak, léku nyaan pulak. 22 Yaléka de Isipna apa kudi de Mosesnyét yakwatnyék. Yakwatnyédaka dé kutdéngrék. Kutdéngréte apa yate yéknwun kudi wakwete dé yéknwun jébaa yak.

23 “Kukba Mosesna kwaaré wupmalemu (40) yadéka dé wak, ‘Wuné wuna gayé Isrelna duké yéké wunék, derét véké.’ 24 Naate watakne ye dé vék Isipna du nak Isrelna dut nak viyaadéka. Véte dé déku gayéna du wale téte wani kapéredi mu yakatate Isipna dut viyaadéka dé kiyaak. 25 Moses déku mawuléba kéga dé wak, ‘Wuné Gotna jébaa yawuru Got naanat kutkalé yadu, wuna gayéna du taakwa keni kępmaa kulaknyénytakne miték yéké de yo. De wuna gayéna du taakwa wunat véte Got wakwen jébaaké kutdéngrék de yo.’ Waga wadéka de wani muké kaapuk kutdéngrédan. 26 Wani du kiyaadéka nak nyaa dé Moses tépa

¹⁷ 7:16 Jen 33:19 ²³ 7:17-30 Eks 1,2,3

gwaamale yék, Isrelna duké. Ye dé vék Isrelna du vétik waariyabétka. Vétakne bét waariyamarék yate miték rabérüké dé mawulé yak. Mawulé yate dé bérét wak, ‘Béné mé véknwu. Béné nakurak gayé. Béné némaadu wayékna. Samuké béné waariyo? Waariyamarék yaké béné yo.’ ²⁷Naate wadéka dé waariyakwa du nak Mosesnyét yatbalaakudéka dé Moses kuk kuk yék. Yédéka dérét waatite dé waatak, ‘Kiyadé wak méné naanéké némaan ban ro? Kiyadé wak méné naanat wo, yanaran muké? Méné naana némaan ban ramarék yaké méné yo. ²⁸Sal wunat viyaapéreggé méné yo, nalé Isipna dut viyaapérekménén pulak?’ ²⁹Naate waatadéka dé Moses véknwutakne wup yate dé yaage yék. Yaage ye Isip kulaknyénytakne dé Midianna kępmaaba rak. Waba re taakwa ye dé nyaan vétik kéraak.

³⁰“Wupmalemu (40) kwaaré re dé Moses vék Gotna kudi kure giyaakwa du nak giyae dé yaa wekna yaanén makwal miba tédéka. Moses du ramarék taaléba Sainai nébu tékwaba tête dé vék. ³¹Véte kwagénte dé mit vésék naaké dé yék. ³²Yédéka dé Némaan Ban dérét wak, ‘Wuné ména kępmaawaarana Némaan Ban Got. Wuné Ebrayamna Némaan Ban. Wuné Aisakna Némaan Ban. Wuné Jekopna Némaan Ban.’ Naate wadéka véknwute dé Moses wup yate dé génék. Génte vé muké dé wup yak. ³³Wup yadéka dé Némaan Ban wak, ‘Ména su mé puti. Téménékwa taalé wan tépéwuréén kępmaa, kéba téwurékwa bege.’ ³⁴Naate watakne dé Got tépa wak, ‘Wuné vék wuna du taakwa Isipba rate apakélé kaagél kutdaka. Wunébu véknwuk apakélé kaagél kutte géraadaka. Véte véknwutakne wunébu giyaak, derét kutkalé yaké. Méné mé véknwu. Méné wuna jébaa yate méné raapme gwaamale yéké yo Isipmét.’ Naate dé Got wak.

³⁵“Déknyényba Isrelna du de Mosesnyét waatak, ‘Kiyadé wak méné naanéké némaan ban ro?’ Naate waatatakne de Moseské kuk kwayék. Kuk kwayédaka dé Got wani du Mosesnyét dé wak, déku jébaa yate deké némaan ban raduké. Gotna kudi kure giyaakwa du giyae yaa wekna yaanén makwal miba tédéka dé Got Mosesnyét wak, dé deku némaan ban rate derét kutkalé yadu de miték radoké. ³⁶Wadéka dé Moses kés pulak nak pulak apa jébaa déknyényba vémarék yadan jébaa yatakne dé dérét kure ye de Isip kulaknyénytakne miték yék. Kus nak déku yé Gwaavé Kus saabe dé Moses kulé jébaa yadéka, kus nyédéba kepukadéka de kępmaaba miték yék. Kukba du ramarék taaléba wupmalemu (40) kwaaré dé dérét kure yeyé yeyate wupmalemu kulé jébaa dé yak. Yadéka de vék. ³⁷Déknyényba wani du Moses dé naana kępmaawaara Isrelna duwat wak, ‘Got wadéka wuné déku kudi wakweyo. Got wadén pulak tépa wadu déku yéba kudi wakweran du nak wawo yaaké dé yo. Dé guna kępma yaaran du.’ Naate dé Moses wak. ³⁸Wani du Moses Isrelna du wale waga de jawuk du ramarék taaléba. Moses naana kępmaawaara wale dé rak. Gotna

kudi kure giyaakwa du giyae dérét kudi wakwedéka dé Moses dé wale ték Sainai nébuba. Got de kulé mawulé kérae miték rasaakudaran kudi wakwedéka dé Moses véknwute dé Gotna kudi derét wakwek. Naané wawo wani kudi véknwuké naané yo.

³⁹“Moses Gotna kudi wakwedéka de naana képmawaara kélik yate déku kudi kaapuk véknwudan. De Isipmét gwaamale yéké de mawulé yak. ⁴⁰Mawulé yate déknyényba yadan muké sanévéknwute de Mosesna némaadu Eronét wak, ‘Déknyényba wani du Moses naanat dé kure yaak Isipba. Kure yaadéka naané kéba ranaka dé wani nébat débu waarék. Waare kaapuk gwaamale giyaadén. Tépa giyaaké dé yo, kapu kaapuk? Yage véké? Méné waapinyan las taaké méné yo naanéké. Wani waapinyan naana némaan ban raké de yo. ⁴¹Rate de taale yédo naané deku kukba yéké naané yo.’ Naate watakne de apakélé yénaa got taak, bulmakawu nyaan pulak. Taatakne de wak, ‘Naana némaan ban.’ Naate wate de kwaami viyae kwayék déké. Kwayétakne de apakélé yaa sérakte deku taabat yadan mat véte de dusék takwasék yak. ⁴²“Yadaka dé Got kuk kwayék deké. Kuk kwayédéka de nyaa, baapmu, kun kwaarar waatak. Déknyényba Gotna yéba kudi wakwen du nak dé wani muké kéga kavik Gotna nyégaba:

Got dé wak, ‘Gunawa, Isrelna du, mé véknwu.

Déknyényba du ramarék taaléba guné yeyé yeyak.

Wupmalemu (40) kwaaré yeyé yeyate guné kwaami viyae kwayék.

Nak banké guné kwayék. Wunéké kaapuk tiyaagunén.

⁴³ Guné yénaa got Molokna ga meme yéwit yaatétakne gunébu kaak.

Kaatakne guné kure yék.

Guné yénaa got Repanna kun guné kure yék. Guné wani yénaa got guné taak, bérét waataké. Wunat kaapuk waatagunén.

Yagunénké bulaa wawuru de gunat séknaaba kure yéké de yo,

Babilonna nak saknwat.’ Naate dé Got wak.

Wadéka waga dé kavik Gotna nyégaba.”

⁴⁴Stiven waga watakne dé kéga wakwek: “Naana képmawaara meme yéwit yaatétakne de Gotna kudi buldakwa ga waga kaak. Kaatakne de kérae kure yeyé yeyak, du ramarék taaléba. De wani gat véte de wak, Got de wale tédékwaké. Déknyényba dé Got Mosesnyét wakwek, wani ga kaadaranké. Wadéka Moses Gotna kudi véknwute wadéka de wani ga waga kaak. ⁴⁵Kukba de wani meme yéwit yaatétakne kaadan ga kwayék, deku nyaanguké. Kwayédaka de wani ga kure Josua deku némaan du radéka de yék, nak képmaat. Yédaka Got wadéka de wani képmaaba ran du taakwa de yaage yék. Yaage yédaka de naana képmawaara wani ga kure ye kaatakne de wani képmaaba rak. Rate de wani gaba Gorét

^a 7:42-43 Emo 5:25-27

waatak. Kukba Devit némaan du re dé nak pulak gaké dé mawulé yak. ⁴⁶Got Devitké dé mawulé yak. Yadéka dé Gorét waatate dé wak, ‘Méné naana Némaan Ban. Méné Jekopna Némaan Ban. Sal wuné ra ga kaaké wuné yo ménéké?’ Naate waatadéka dé Got wak, ‘Kaapuk.’ ⁴⁷Wadéka kukba Devitna nyaan Solomon dé matut yéknwun ga kaak, Gotké.

⁴⁸^b“Yadékné mé sanévéknwu. Akwi duna Némaan Ban Got dé du kaan gaba kaapuk radékwa. Déknyényba Gotna yéba kudi wakwen du nak wani muké dé kéga kavik:

⁴⁹ Némaan Ban dé wak, ‘Nyétba wuné némaan ban rate wuné kępmaaba maan akiyu.

Samu ga wunéké kaatiyaaké guné yo?

Samu gayéba wuné yaap raké wuné yo?

⁵⁰ Wan kaapuk. Wuné wani mu akwi wuné kuttaknak.’

Naate Got wadéka dé waga kavik.

⁵¹“Bulaa guné mé véknwu. Guna mawulé sępélak dé yo. Guné kwatkwa du pulak, guné kapéredi mawulé yate Gotna kudi kaapuk véknwugunékwa. Guné guna kępmaawaara pulak. Guné wawo Gotna Yaamabina kudi véknwumuké guné apuba apuba kélik yo. ⁵²Guna kępmaawaara de kapéredi mu de yak, Gotna yéba kudi wakwen akwi duwat. Déknyényba Gotna kudi wakwen du de wak, Gotna jébaa yaran yéknwun du yaadéranké. Wani muké wadaka guna kępmaawaara de dérét viyaapéreknék. Viyaapérékdaka guné Gotna jébaa yakwa yéknwun dut maamaké kwayétakne guné dérét viyaapéreknék. ⁵³“Déknyényba Got déku apa kudi dé wakwek, Gotna kudi kure giyaakwa duwat. Wakwedéka de wani kudi véknwute de wakwek Mosesnyét. Moses wani kudi débu kwayék gunéké. Kwayédéka guné wani kudi kaapuk véknwugunékwa.” Naate dé Stiven wak.

Stivenét matut viyaadaka dé kiyaak

⁵⁴Stiven waga wadéka némaan du véknwute de rékarékat kapére yate nébi tite de kélik yak. ⁵⁵Kélik yate de dérét némaanba waatik. Waatidaka dé Gotna Yaamabi Stivenna mawuléba apa ye tédéka dé Stiven Gotna gayét kwaasawuré vék. Véte dé vék Got nyaa vékwa pulak yadéka Jisas déku yéknwun tuwa taababa tédéka. ⁵⁶“Véte dé Stiven wak, “Mé véknwu. Kwaasawuré véwuréka Gotna gayé tédéka wuné vu, Akwi Du Taakwana Nyaan Jisas Gotna yéknwun tuwa taababa tédéka.”

⁵⁷Dé waga wadéka de déku kudi véknwumuké kélik yate némaanba waate de deku waan kuttépék. Yate de akwi bari pétépété déké yék.

⁵⁸“Ye de dérét kulékiye kure gayé kulaknyénytakne de kaapat gwaadék.

Gwaade de dérét matut viyaak. Stivenké kapéredi kudi wakwen du matut

^b 7:48-50 Ais 66:1-2 ^c 7:53 Ap 7:38, Yi 2:2 ^d 7:56 Kl 3:1 ^e 7:58 Ap 22:20

viyaaké nae de yépmāa yadéka saapme tédan baapmu wut de putik. Putiye du nak déku yé Sol ténba de wani baapmu wut taknak. Taknadaka dé deku baapmu wutké téte vék. ^{59f}Védéka de Stivenét wupmalemu matut viyaak. ^{60g}Viyaadaka dé Stiven Némaan Banét wak, “Méné, Némaan Ban Jisas, wuna wuraanyan mé kéraa.” Naate watakne dé kwati yaane dé némaanba waak, “Némaan Ban, wunat yadakwa kapéredi mu yakatamarék yaké méné yo derét.” Naate watakne dé Stiven kiyaa.

Sol Jisaské miték sanévéknwukwa du taakwat dé yaalébaanék

8 ^{1h}De Stivenét viyaapérékdaka dé Sol véte dé mawulé yak. Wani nyaa de Jerusalemba rate Jisasna jébaaba yaalan du taakwat batnyé yaalébaanék. Yadaka de Jisasna jébaaba yaalan du taakwa akwi Jerusalem kulaknyénytakne de Juidiana nak gayét Sameriana gege gayét wawo yaage yék. Yédaka de Jisasna kudi kure yékwa du male de Jerusalemba rak. ²Gotna kudi mitékne véknwukwa du las de Stivenké némaanba géraak. Géraate de dérét rémék. ³ⁱYadaka dé Sol Jisasna jébaaba yaalan du taakwat yaalébaanké dé mawulé yak. Mawulé yate dé akwi gat wulae dé apa yate Jisaské miték sanévéknwukwa du taakwat kulékiye kure yék. Kulékiye kure yéte raamény gaba kusola taknadéka de kwaak.

Jisasna kudi de wakwek Sameriana kępmaaba

⁴Jerusalem kulaknyénytakne yaage yén du taakwa Jisaské miték sanévéknwute de gege gayét yéte de Jisasna kudi wakwekéreyék. ⁵Yadaka dé Pilip Sameriana gayét nak ye dé du taakwat kudi wakwek, Got wadén ban Kraiské. ⁶Wakwedéka de wupmalemu du taakwa Pilipna kudiké mawulé yate de miték véknwuk. Véknwute de vék Pilip déknyényba vémarék yadan apa jébaa yadéka. ^{7j}Wupmalemu du taakwana mawuléba kutakwa de ték. Tédaka Pilip wadéka de kutakwa némaanba waatakne derét kulaknyénytakne de yaage yék. Maan kapére yan wupmalemu du taakwa, maan taaba léknén wupmalemu du taakwa wawo de rak. Radaka Pilip wadéka de yéknwun yak. ⁸Yate de akwi du taakwa mawulé yate de dusék takwasék yak Sameriaba.

⁹Du nak déku yé Saimon wani gayéba dé rak. Déknyényba kus mayéra yate dé wupmalemu kulé mu yak. Yadéka de Sameriana du taakwa véte de déké sanévéknwu wanévéknwuk. Saimon dé wak, “Wuné némaan du wuné.” ¹⁰Naate wadéka de wani gayéba rakwa akwi némaan du, bakna du, waga de déku kudi véknwuk. Véknwute de wak, “Wani du Gorét dé apa kéraak. Kérae dé apat kapére yate dé némaan ban ro.” ¹¹Naate watakne kwagénte de wak, “Aki.

^f 7:59 Lu 23:46 ^g 7:60 Lu 23:34 ^h 8:1 Ap 11:19 ⁱ 8:3 Ap 9:1-2, 26:9-11 ^j 8:7 Mt 10:1, Mk 16:17

Apa kus mayéra apuba apuba dé yo.” Naate watakne de déku kudi véknwuk. ¹²Kukba Pilip yae dé derét yéknwun kudi wakwek, Got némaan ban rate du taakwaké védéranké. Jisas Kraiské wawo dé wakwek. Wakwedéka véknwute de Jisaské miték sanévéknwuk. ¹³Sanévéknwudaka dé Jisasna yéba wani du taakwat gu yaakutaknak. Saimon wawo dé Jisaské miték sanévéknwuk. Sanévéknwudéka dé Jisasna yéba dérét gu yaakutaknak. Gu yaakutaknadéka dé Pilip wale yeyé yeyate dé vék Pilip nak pulak apa jébaa déknyényba vémarék yadén jébaa wawo yadéka. Véte kwagénte dé sanévéknwu wanévéknwuk.

¹⁴Jisasna kudi kure yékwa du Jerusalem rate de véknwuk Sameriana du taakwa Gotna kudi véknwudaka. Véknwutakne wadaka bét Pita bét Jon yék, Sameriana du taakwaké. ¹⁵Ye saabe bét Gorét waatak, déku Yaamabi deku mawuléba wulae téduké. ¹⁶Taale wani du taakwa Jisaské miték sanévéknwute déku yéba wadaka dé Pilip Jisasna yéba dérét gu yaakutaknak. Gu yaakutaknadéka dé Gotna Yaamabi deku mawuléba kaapuk wulaadén. ¹⁷^kKukba Pita bét Jon yae Gorét waatakne deku maaknaba kutbétka dé Gotna Yaamabi deku mawuléba wulae ték.

¹⁸Saimon dé vék Pita bét Jon deku maaknaba kutbétka Gotna Yaamabi deku mawuléba wulae tédeka. ¹⁹Vétakne dé yéwaa las kérae kure ye dé bérét wak, “Wuné yéwaa bénéké kwayéwuru béné wani apa tiyaaké béné yo wunéké. Tiyaabénu wuné wawo duna maaknaba kutwuru Gotna Yaamabi deku mawuléba wulae téké dé yo.”

²⁰Dé waga wadéka Pita dérét waatite dé wak, “Wan kaapuk. Méné ména yéwaa kure kapéredi taalat yéké méné yo. Got déku Yaamabi bakna dé kwayu. Yéwaa kéraadéranké déku Yaamabi kaapuk kwayédékwa. ²¹Méné yéwaat kéraaké waménéka ména mawulé sépélak dé yo. Sépélak yadéka Got ména mawuléké kélik dé yo. Méné wani apa kéraamarék yaké méné yo. Méné ané wale wani jébaa yamarék yaké méné yo. ²²⁻²³Méné kapéredi mu yaké yaménéka kapéredi mawulé ménéké apa yadéka wuné vu. Bulaa wani kapéredi mawulé mé kulaknyény. Kulaknyénytakne Gorét waataké méné yo, dé ména kapéredi mawulé yatnyéputiye wani muké tépa sanévéknwumarék yaduké.” ²⁴Naate wadéka Saimon dé Pita bét Jonét wak, “Béné Némaan Banét waataké béné yo wunéké. Waatabénu dé wunat kutkalé yadu wabénén mu wunéké yaamarék yaké dé yo.” Naate dé wak.

²⁵Pita bét Jon Némaan Ban Jisaské kudi wakwetakne bét Sameriana wupmalemu gayét yék. Yéte Némaan Banna kudi waba wakwetakne bét gwaamale yék Jerusalemét.

Pilip dé Jisaské kudi wakwek Itiopia némaan dut

²⁶Némaan Ban Gotna kudi kure giyaakwa du dé Pilipmét wak, “Yaabu nak Jerusalem kulaknyénytakne dé Gasat yu. Méné raapme méné wani

^k 8:17 Ap 9:17, 19:6, 2 Ti 1:6

yaabuba yéké yo.” Naate dé wak. ²⁷⁻²⁸Wani yaabu du ramarék taaléba dé yu. Pilip Gotna kudi kure giyaakwa duna kudi véknwutakne dé yék. Ye dé vék Itiopia némaan du nak yaabuba yaadéka. Wani némaan du Itiopia némaa taakwa Kandesiké dé jébaa yak. Yate dé léku yéwaaké téségék. Déknyényba dé Jerusalemét yék, Gotna kudi buldakwa gaba Gorét waataké. Ye waatatakne déku gayét gwaamale yéte dé vos tébérén kaat pulak muba rak. Rate yéte dé Aisaia déknyényba kavin nyégaba vék. ²⁹“Nyégaba véte yédéka Pilip dérét védéka dé Gotna Yaamabi Pilipmét wak, “Méné yaabuba ye déku kaarét yéké méné yo.” ³⁰Naate wadéka dé Pilip pétépété yéte dé véknwuk Itiopia du Aisaia kavin nyégaba véte némaanba wadéka. Véknwute dé dérét waatak, “Méné kavidén kudi véte miték méné kutdégék, kapu kaapuk?”

³¹Dé waga waatadéka dé wak, “Kaapuk. Du nak kaapuk wunat wakwedén wani kudiké. Wakwedé male wuné kutdégéké yo.” Naate watakne dé Pilipmét waatak, “Yaale wuné wale raké méné mawulé yo?” Naate waatadéka dé Pilip kusékéttakne waare dé dé wale rak. ³²“Rate bét Aisaia kavin kudi vék Gotna nyégaba. Aisaia déknyényba kéga dé kavik:

Kure ye viyaapérékdarán sipsip pulak tédéka de dérét kure yék. Sipsip nyaanna yéwi sékudaka akélak tédékwa pulak, dé ték. Kudi kaapuk wakwedén.

³³ De wak, ‘Kapéredi mu dé yak.’ Naate watakne de déku kudi véknwumarék yate de yénaa yak.

De dérét viyaapéréknék. Viyaapérékdaka dé kényi képmaba kaapuk radékwa.

De déku képmawaaraké wakwemarék yaké de yo.

Waga dé Gotna yéba kudi wakwen du Aisaia déknyényba kavik.

³⁴Itiopia du wani nyéga vétakne dé Pilipmét waatak, “Kiyadéka Gotna yéba kudi wakwen du dé kavik? Déké dé kavik, kapu kiyadéka dé kavik? Wunat mé wakwe.” ³⁵Naate wadéka dé Pilip wak, “Jisaské dé kudi kavik.” Naate watakne Aisaia kavin kudiké wakwetakne kukba Jisaské dé kudi wakwek. ³⁶Wakwete yaabuba bét yék. Ye bét gu tékwa taalé saabe dé Itiopia du wak, “Mé vé. Gu dé tu. Kiyadé wunat waatiké yo, méné Jisasna yéba wunat gu yaakutaknaménéránké?” ³⁷[Naate wadéka dé Pilip wak, “Méné yéknwun mawulé yate Jisaské miték sanévéknwuménéran wuné déku yéba ménat gu yaakutaknaké wuné yo.” Naate wadéka dé wak, “Jisas Kraisa dé Gotna Nyaan. Wan adél.”]

³⁸Wani du waga watakne dé wani kaat kutkwa dut wak, kaat kulékiduké. Wadéka wani kaat kulékidéka bét Itiopia du Pilip wale bét dawulik guba. Dawuliye dé Pilip Jisasna yéba wani dut gu yaakutaknak.

¹ 8:29 Ap 10:19 ^m 8:32 Ais 53:7-8

³⁹Gu yaakutaknadéka bét guba yaalak. Yaalabétka dé Némaan Banna Yaamabi dé Pilipmét kure yék. Kure yédéka dé Itiopia du dérét tépa kaapuk védén. ⁴⁰Wani du yéknwun mawulé yate dusék yate dé yék, déku gayét. Yédéka Pilip Asdotba dé ték. Te dé gege gayét yéte dé yéknwun kudi wakwekéreyék Jisaské. Wakwekéreye dé Sisaria saabak.

Sol kulé mawulé kérae dé Jisaské miték sanévéknwuk

9 ¹Sol rékaréka yate dé Némaan Ban Jisana du taakwat viyaado kiyaadoké dé némaanba wakwek. Wakwetakne dé akwi nyédé duna némaan banké yék. ²Ye dé dérét wak, “Méné wuna jébaa wunéké wawo nyégaba kaviké méné yo. Kavitakne wunéké tiyaaké méné yo. Tiyaaménu wuné Damaskasnyét ye wuné wani nyéga kwayéké wuné yo, naana kudi buldakwa gana némaan duké. Kwayéwuru de nyéga vétakne wunéké kutdénge kusékétdo wuné wuna jébaa yaké wuné yo. Yate wuné Jisana jébaaba wulaan du taakwaké sékalké wuné yo. Sékale véte wuné derét baagwit giye kure yaaké wuné yo, Jerusalemét.”

³Wani kudi watakne nyéga kérae Jerusalem kulaknyénytakne dé Sol Damaskasnyét yék. Ye wani gayé saabaké yadéka dé nyét kulabikwa pulak yadéka dé yaa yaankwa pulak mu giyae dé rak Sol ténba.

⁴Radéka dé Sol kępmaaba akérék. Akére kwaate dé véknwuk kényi kudi wakwedéka, “Méné Sol, samuké méné wunat yaalébaanu?” ⁵Naate wadéka dé waatak, “Némaan Ban, méné kiyadé?” Naate waatadéka dé wak, “Wuné Jisas. Wunat méné yaalébaanu. ⁶Mé raapme méné gayét wulaaké yo. Wulaaménu du nak wadu méné déku kudi véknwute waga yaké méné yo.” Naate dé wak.

⁷Wadéka de Sol wale yén du kudi las véknwute wani kudi bulén duké de sékalpatik. Sékalpatiye de akélak ték. Kudi las kaapuk buldan.

⁸Yadaka dé Sol raapme dé véké yapatik, déku méni gaan yan bege. Waga yadéka de déku taababa kure de Damaskasnyét wulaak. Wulae nyaa kupuk radéka déku méni kaapuk miték yan. ⁹Yadéka dé kadému gu kaapuk kadén.

¹⁰Jisana du dé nak rak Damaskasba. Déku yé Ananaias. Yégan pulak yadéka dé Némaan Ban Jisas dérét wak, “Méno, Ananaias.” Naate wadéka dé Ananaias wak, “Némaan Ban, wuné ro.” ¹¹Naate wadéka dé Némaan Ban wak, “Méné raapme méné yaabuba nak yéké yo. Wani yaabuké de wo, Kedéng Yaabu. Du nak déku yé Judas dé ro wani yaabuba. Judasna gaba Tasasba yaan du déku yé Sol dé ro. Méné déké waataké méné yo Judasnyét. Wani du Sol bulaa dé wunat waato. ¹²Dé yégan pulak yadéka wuné kényi mu dérét wunébu wakwatnyék. Du nak déku yé Ananaias déké yae déku méni tépa miték yaduké dé déku méniba kurék.”

ⁿ 8:40 Ap 21:8 ^o 9:1 Ap 8:3 ^p 9:5 Ap 5:39

¹³Némaan Ban Jisas waga wadéka dé Ananaias wak, “Némaan Ban, wupmalemu du de kudi wakweyo, wani du kapéredi mu ména du taakwat yadékné, Jerusalemba. Wakwedaka wuné véknwuk. ¹⁴Nyéde duna némaan du déké nyéga kwayédaka dé Damaskasnyét débu yaak, ména du taakwat kulékiye kure yéké. Naané ména yéba wate Gorét waatakwa akwi du taakwat kulékiye kure yéké dé mawulé yo.”

¹⁵⁹Dé waga wadéka dé Némaan Ban wak, “Kaapuk. Méné yéké méné yo, Solké. Wunébu wak, dé wunéké jébaa yaduké. Dé wunéké kudi wakweké dé yo, nak gena du taakwat, némaan duwat, ména gayé Isrelna du taakwat wawo. ¹⁶⁷Wakwete du taakwa wunéké kutdéngdoké dé apakélé kaagél kutké dé yo. Wuné dérét wakwatnyéké wuné yo wani muké.” Naate dé wak.

¹⁷Wadéka dé Ananaias raapme ye Judasna gat wulae dé Solna maaknaba kurék. Kutte dé wak, “Méné Sol méné wuna du. Méné yaabuba kénét yaate méné Némaan Ban Jisasnyét méné vék. Némaan Ban Jisas dé ména méni tépa miték yadu Gotna Yaamabi ména mawuléba wulae téduké wunat wadéka wunébu yaak.” ¹⁸Naate wadéka dé gukwamina katbu pulak mu Solna méniba dé akérék. Akérédéka déku méni yéknwun yadéka dé tépa miték vék. Véte dé raapme ték. Tédéka dé Ananaias Jisasna yéba dérét gu yaakutaknak. ¹⁹Gu yaakutaknadéka dé kadému kak. Kadéka déku sépé apa yadéka dé miték rak.

Sol dé Jisaské kudi wakwek Damaskasba

Nyaa vétik kupuk dé Sol Jisasna du wale dé Damaskasba rak. ²⁰Dé bari Gotna kudi buldakwa gat wulae dé batnyé Jisaské kényi kudi wakwek, “Jisas dé Gotna Nyaan.” ²¹⁸Naate wakwedéka de véknwute kwagénte de wak, “Aki. Yaga pulak? Déknyényba wani du apa yate dé Jisasna jébaaba wulaan du taakwat dé yaalébaanék Jerusalemba. Wani du kénét dé yaak, Jisasna jébaaba wulaan du taakwat baagwit giye nyéde duna némaan duké kure yéké.” Naate watakne de wani muké sanévéknwuk.

²²⁴De waga sanévéknwudaka dé Sol apa yate dé yéknwun kudi némaanba wakwek. Dé wak, “Jisas wan Got wadén ban Kraiss. Wan adél wuné wo.” Naate watakne apa yadéka de déku gayéna du, Damaskasba rakwa Judana du déku kudi kaataké de yapatik.

Judana du Solké kélik yadaka dé Damaskas kulaknyénytakne yék

²³⁵Wupmalemu nyaa re de Judana du Damaskasba jawe rate dérét viyaapéregké nae de kudi bulék. ²⁴Buldaka de véknwutakne de Solét wakwek wani muké. Gaan nyaa Judana du de Damaskasna akwi

⁹ 9:15 Ap 25:23, Ro 1:5 ⁷ 9:16 2 Ko 11:23-28 ⁸ 9:21 Ap 9:1-2 ⁴ 9:22 Ap 17:3, 18:28

⁵ 9:23 Ap 23:12

gwéspétéba téte dérét viyaapérekgé nae de déké téségék. ²⁵Téségédaka de Solna kudi véknwutakne Jisaské miték sanévéknwukwa du las baagwi lékik apakélé kébiba. Lékitakne gaan nak de gayéna matut gidan raatmuba waare rate wadaka Sol wani kébiba radéka de baagwiba kutte de kusadak kępmaat. Kusadadaka dé Sol kaapaba te dé yék.

Sol Jerusalemba dé rak

²⁶Sol Jerusalemét dé yék. Ye saabe dé Jisasna du wale Jisasna jébaa yaké dé mawulé yak. Mawulé yadéka de akwi du déké wup yate kéga de wak, “Wan yénaa dé yo. Dé Jisaské kaapuk miték sanévéknwudékwa.” Waga wate de déké kélik yak. ²⁷Kélik yadaka dé Banabas Solét kutkalé yate dé dérét kwole bét yék, Jisasna kudi kure yékwa duké. Kwole ye dé derét wak, “Sol yaabuba yéte dé Némaan Banét vék. Védéka dé Némaan Ban dérét kudi wakwek. Wakwedéka dé Sol apa yate wup yamarék yate Jisaské kudi wakwek Damaskasba.” Naate watakne Banabas dé Sol kulé mawulé kéraadékné kudi las wawo wakwek. ²⁸Wakwedéka de wak, “Wan yéknwun. Naané wale Jisasna jébaa yaké dé yo.” Naate wadaka dé Sol de wale rate Jisasna jébaa yak. Yate dé Jerusalemba yeyé yeyate wup yamarék yate dé dérét kudi wakwek, Némaan Ban Jisaské. ²⁹Dé Gérikna kudi véknwukwa Judana duwat wawo kudi wakwek. Wakwete de wale kudi buldéka de kélik yate, de dérét viyaapérekgé de mawulé yak. ³⁰Mawulé yadaka de Jisaské miték sanévéknwukwa du wani muké véknwute de Jerusalem kulaknyényentakne de Solét kwole yék Sisariat. Kwole ye de dérét wak, “Méné Tasasnyét yéké méné yo.” Naate wadaka dé wani gayét yék.

³¹Jisasna jébaaba yaalan du taakwa de miték rak, Juidiana kępmaaba, Galilina kępmaaba, Sameriana kępmaaba. Nak du dérét kapéredi mu kaapuk yadan. Gotna Yaamabi de wale jébaa yadéka de wupmalemu du taakwa Jisasna jébaaba de yaalak. Yaale de akwi yéknwun mawulé yate, apa yate, de déku kudi miték véknwuk.

Pita wadéka dé Inias yéknwun yak

³²Kukba Pita dé gege gayét yék. Ye nak apu dé Gotna du taakwat véké dé Lidat yék. ³³Ye dé dut nak vék. Wani duna yé Inias. Déku maan taaba lékdéka dé kwaaré nak taaba sékét nak taababa kayék kupuk bakna dé kwaan. Kaapuk yeyé yeyadén. ³⁴Yadéka dé Pita dérét véte dé wak, “Méno Inias. Jisas Krai dé ménat kutnébulu. Méné raapme ména taapu mé wure takna.” Naate wadéka Inias bari raapme dé ték. ³⁵Saronna kępmaaba rakwa du taakwa, Lidaba rakwa akwi du taakwa wawo de akwi de vék dé yéknwun ye tédéka. Vétakne de Némaan Ban Jisaské miték sanévéknwuk.

ˆ 9:27 Ap 9:4

Pita wadéka lé Tabita nébéle raapmék

³⁶Taakwa nak léku yé Tabita Jopaba lé rak. Gérikena kudiba léku yé kéga de wak, Dokas. Tabita lé Jisaské miték sanévéknwuk. Sanévéknwute lé yéknwun jébaa yate lé gwalmu yamarék yakwa du taakwat kutkalé yasaakuk. ³⁷Wani tulé kiyakiya ye lé kiyaa. Kiyaaléka de léku gaaba ségwi gu yaakutakne kure waare de awuré gaba taknak. Taknadaka lé kwaak. ³⁸Lida Jopa tékwaba dé tu. Jisaské miték sanévéknwukwa du Jopaba rate de véknwuk Pita Lidaba radéka. Véknwutakne wadaka bét du vétik Jopa kulaknyénytakne bét yék Pitaké. Ye bét dérét wak, “Méné bari bari ané wale yaaké méné yo. Waga naané mawulé yo.” ³⁹Naate wabétka dé Pita bét wale waga de yék Jopat. Ye saabadaka de Pitat kwole kure waarék, Dokasna gaaba ségwi ran taal. Waarédaka de dukiyaataakwa akwi Pita ténba téte de géraak. Géraate de Dokas rate kétaapakwen baapmu wut wakwatnyék dérét. ⁴⁰Wakwatnyédaka Pita wadéka de akwi du taakwa wani taalé kulaknyénytakne de gwaadék. Gwaadédaka dé Pita kwati yaane dé Némaan Banét waatak. Waatatakne walaakwe léku gaaba ségwi véte dé wak, “Nyéné Tabita, mé raap.” Naate wadéka lé méni laapiyakne dérét véte lé raapme rak. ⁴¹Raléka dé taababa kutdéka lé raapme ték. Téléka waadéka de Gotna du taakwa dukiyaataakwa wawo waga de yaalak. Yaaladaka dé dérét wak, “Bulaa yaamabi miték lé jao.” ⁴²Naate wadéka de wani muké kudi wakwekéreyék Jopaba. Wakwekéreyédaka de wupmalemu du taakwa las wawo de Némaan Banké miték sanévéknwuk.

⁴³Wupmalemu nyaa Pita dé Jopaba rak. Du nak déku yé Saimon wale dé rak. Saimon bulmakawu sépé nébuldakwa jébaa dé yak

Gotna kudi kure giyaakwa du dé Koniliasnyét kudi wakwek

10 ¹Du nak déku yé Konilias dé rak Sisariaba. Dé Romna du. Dé Judana du kaapuk. Dé wupmalemu Romna waariyakwa duké dé némaan ban rak. Déku duké de wak, “Italina waariyakwa du.” Naate de wak. ²Konilias Gotké dé sanévéknwuk. Sanévéknwute yéknwun mawulé yate dé déku kém wale waga de Gorét waatak. Dé gwalmu yamarék yakwa Judana du taakwaké dé yéwaa bakna kwayék. Dé Gorét apuba apuba dé waatak. ³“Garabu nak dé yégan pulak yak. Yate dé vék Gotna kudi kure giyaakwa du nak déké giyaadéka. Giyae dé wak, “Méno, Konilias.” ⁴“Naate wadéka dé dérét véte wup yate dé wak, “Némaan du, samuké méné mawulé yo?” Naate wadéka dé Gotna kudi kure giyaakwa du wak, “Méné Gorét waataménéka dé ména kudi débu véknwuk. Méné gwalmu yamarék du taakwaké yéwaa bakna kwayéménéka Got débu

° 10:3 Ap 9:10 × 10:4 Re 8:4

vék. Yate dé ménéké sanévéknwu. ⁵Bulaa waménu de ména du las yéké yo Jopat. Ye de duké nak sékalké de yo. Déku yé Saimon Pita. ⁶De bulmakawu sépé nébulkwa du Saimon wale dé ro, kus maaléba.” ⁷Naate watakne dé Gotna kudi kure giyaakwa du dé yék. Yédéka dé Konilias waadéka bét jébaa yakwa du vétik bét yaak. Waariyakwa du nak wawo dé yaak. Dé Gorét waatakwa du. Dé wawo Koniliasna jébaa dé yak. ⁸Wani du kupuk yaadaka dé Konilias Gotna kudi kure giyaakwa duna kudi derét wakwek. Wakwetakne derét wadéka de yék Jopat.

Pita dé yégan pulak yak

⁹Gaan kwae raapme ye Jopa saabaké yadaka nyaa nawurédéka dé Pita gat waarék, Got wale kudi bulké. ¹⁰Radéka kaadé yadéka dé kadému kaké dé mawulé yak. Mawulé yadéka de kadému kawu saakéradaka dé yégan pulak yak. ¹¹Yate dé vék Gotna gayé tédéka apakélé baapmu wut pulak mu giyaadéka. Giyaadéka de waabu baapmu wutba kutte de Pita ranét kusagiyak, képmaat. ¹²Wani muba kés pulak nak pulak kwaami kaabe api de rak. ¹³Radéka dé Pita kényi kudi véknwuk, “Mé raapme méné wani yéknwun kwaami viyae kaké yo.” ¹⁴Pita wani kudi véknwute dé wak, “Némaan Ban, wan kaapuk. Naana apa kudiba de kwaamiké las de wo, ‘Wan kapéredi kwaami.’ Wadaka wuné wani kapéredi kwaami yaakétdan kwaami déknyényba kaapuk kawurén. Bulaa kapéredi kwaami kamarék yaké wuné yo.” ¹⁵Naate wadéka dé Got tépa wak, “Wan yéknwun kwaami. Waga wunébu wak. Wani kwaamiké méné wamarék yaké méné yo, ‘Wan kapéredi kwaami.’ Waga wamarék yaké méné yo.” Naate dé Got wak. ¹⁶Apu kupuk Pita wani mat véte dé wani kudi véknwuk. Yadéka dé wani mu bari Gotna gayét gwaamale waarék.

¹⁷Pita dé sanévéknwu wanévéknwuk wani muké. Sanévéknwu wanévéknwudéka de Koniliasna du Saimonna gaké waatatakne de Saimonna gwéspéteba ték. ¹⁸Téte de waak, “Du nak déku yé Saimon déku nak yé Pita kéba dé ro, kapu kaapuk?” ¹⁹Naate waadaka dé Pita wani kudiké wekna sanévéknwu wanévéknwudéka dé Gotna Yaamabi dérét wak, “Mé véknwu. Du kupuk ménéké sékalte debu yaak. ²⁰Mé raapme dawuliye méné de wale yéké yo. Wup yamarék yate bari de wale yéké méné yo. Wuné wawurék debu yaak.” ²¹Naate wadéka dé Pita dawuliye dé derét wak, “Wunéké guné sékalu. Samu yaké guné yaak?” ²²Naate wadéka de wak, “Waariyakwa duna némaan ban Konilias wadéka naané yaak. Dé yéknwun du. Gorét waatakwa du. Ména gayé Judana du akwi de déké wo, ‘Wan yéknwun du.’ Naate de wo. Gotna kudi kure giyaakwa du nak dé Koniliasnyét wak, méné déku gayét ye kudi wakweménu véknwuduké.” ²³Naate wadaka dé Pita wak, “Mé yaala.

γ 10:6 Ap 9:43 ζ 10:14 Lev 11:3, 13, 20, 26 α 10:19 Ap 11:12

Kéba kwaaké guné yo.” Naate wadéka de wulae de waba kwaak. Kwae ganbaba dé Pita de wale yék. Jopaba rate Jisaské miték sanévéknwukwa du las de wawo de Pita wale yék.

Pita dé Koniliasna gat yék

²⁴Gaan yadéka de yaabuba kwaak. Kwae ganbaba raapme ye de Sisaria saabak. Konilias déku kém déku du taakwat taknaba wadéka yae de jawe rak. Rate de Pitaké raségék. ²⁵^bRaségédaka Pita yae wulaaké yadéka dé Konilias gwaade dérét véte déké yéknwun mawulé yate kwati yaane dé waadé daak. ²⁶Yadéka dé Pita kélik yate dé wak, “Mé raap. Wuné wawo bakna du. Wuné némaan du kaapuk. Wunéké kwati yaanémarek yaké méné yo.” ²⁷Naate wadéka dé Konilias raapme bét Pita wale kudi bulte bét gat wulaak. Wulae dé Pita vék wupmalemu du taakwa jawe radaka. ²⁸Véte dé derét wak, “Naana apa kudiba de wo, ‘Judana du nak gena duna gat wulaamarék yaké de yo. Judana du nak gena du wale yeyé yeyamarék yaké de yo. Nak gena du wan kapéredi mu yakwa du.’ Naate wadaka guné kutdégék. Wuné Judana du wuné ro. Rate yégan pulak yawuréka Got dé wunat kulé kudi wak, nak gena duké. Déku kudi véknwutakne wuné deké wamarék yaké wuné yo, Wan kapéredi mu yakwa du. Naate wamarék yaké wuné yo. ²⁹Got kulé kudi wunat wakwedéka wuné kudi bulmarék yate wunébu yaak. Samuké guné wak, gunéké yaawuruké? Bulaa wunat mé wakwe.” Naate dé wak.

³⁰Wadéka dé Konilias wak, “Déknyény kényi tulé pulak wuné gaba rate wuné Gorét waatak. Waatawuréka dé du nak nyaa vékwa pulak baapmu wut kusadatakne bari giyae dé wuna méniba ték. ³¹Téte dé wak, ‘Méno, Konilias. Méné Gorét waataménéka dé ména kudi débu véknwuk. Méné gwalmu yamarék yakwa du taakwaké yéwaa bakna kwayéménéka Got débu vék. Véte dé ménéké sanévéknwu. ³²Méné waménu de ména du las yéké yo Jopat. Ye de duké nak sékalké de yo. Déku yé Saimon. Déku nak yé Pita. Dé bulmakawu sépé nébulkwa du Saimon wale dé ro, kus maaléba.’ ³³Naate wadéka bari wawuréka de wuna du yék, ménéké sékalké. Ye ménat vétakne wadaka méné miték yate ménébu yaak. Wan yéknwun. Bulaa naané akwi Gotna méniba naané kéba ro. Rate naané ména kudi véknwuké naané yo. Némaan Ban ménat wakwedén kudi wakweménu véknwuké naané yo.” Naate dé Konilias Pitat wak.

Pita dé kudi wakwek Koniliasna gaba

³⁴^cPita dé wak, “Got nakurak kudi dé wakweyo, akwi du taakwat. Nak kudi nak gena du taakwa, nak kudi nak gena du taakwat kaapuk wakwedén. Wan adél. ³⁵Bulaa wuné kutdégék. Akwi gayéna du taakwa

^b 10:25-26 Re 19:10, Mt 4:10 ^c 10:34 Ro 2:11

Gotké sanévéknwute dérét waatate yéknwun jébaa yadaka dé Got deké mawulé yo. Nakurak gayéna du taakwaké male mawulé kaapuk yadéka. ³⁶d Got dé kudi wakwek, naané akwi Isrelna duwat. Got wadéka dé akwi duna Némaan Ban Jisas Krai yae dé du taakwa Got wale miték radaran kudi wakwek. Wani kudi guné kutdengék. ³⁷Jon Gotna yéba derét gu yaakutakne yéknwun kudi wakwedéka de wani kudi batnyé wakwek, Galilina kępmaaba. Kukba de Judiana gege gayéba wani kudi wakwek. Wani kudi guné kutdengék. ³⁸e Nasaret ban Jisaské guné kutdengék. Got déké apa kwayédéka déku Yaamabi Jisasna mawuléba wulae dé ték. Tédéka dé Jisas gege gayét yéte du taakwat dé kutkalé yak. Kutakwana némaan ban Seten yaalébaanén du taakwat wadéka de yéknwun yak. Got dé wale tédéka dé Jisas waga yak. ³⁹Naané vék Jisas Jerusalemba, naana kępmaaba wawo déku jébaa yadéka. Kukba de dérét miba viyaapata taknadaka dé kiyaak. ⁴⁰f Kiyadéka nyaa kupuk yédéka Got wadéka dé nébéle raapmék. Nébéle raapdéka kukba du de las dérét vék. ⁴¹g Déknyényba Got wadéka naané kukba naané wani mat vék. Naané kapmu naané vék Jisas nébéle raapme radéka. Akwi du taakwa kaapuk dérét védan. Got wadéka dé nébéle raapme radéka naané dé wale waga naané kadému gu kak. ⁴²h Jisas naanat dé wak, ‘Guné du taakwat kudi wakweké guné yo wunéké. Got wunat wadék wuné jébaa yo. Kukba wuné kot véknwukwa némaan ban rate wuné kiyaan du taakwana kudi, rakwa du taakwana kudi wawo, véknwuké wuné yo. Véknwute deku kapéredi mawulé deku yéknwun mawuléké wawo dérét kudi wakweké wuné yo. Wani jébaaké wawo guné wakweké guné yo.’ Naate dé Jisas naanat wak. ⁴³i Déknyényba Gotna yéba kudi wakwen du akwi de Jisaské kudi wakwek. Wakwete de wak, ‘Du taakwa déké miték sanévéknwudaran dé apa yadu Got deku kapéredi mawulé yatnyéputiké dé yo.’ Naate de wak.” Waga dé Pita wak.

Gotna Yaamabi dé nak gena du taakwana mawuléba wulae ték

⁴⁴Pita derét wekna wadéka dé Gotna Yaamabi Pitana kudi véknwukwa du taakwana mawuléba wulae ték. ⁴⁵⁻⁴⁶j Wulae tédéka de Jisaské miték sanévéknwukwa Judana du Pita wale Jopaba yae de véknwuk wani du taakwa véknwumarék yadakwa kudiba wakwete Gotna yéba kevérékdaka. Véknwute kwagénte de wak, “Aki. Got déku Yaamabi débu kwayék, nak gena du taakwaké wawo.” ⁴⁷Naate wadaka dé Pita wak, “Gotna Yaamabi wani du taakwana mawuléba dé wulae tu, naana mawuléba déknyényba wulae tékwa pulak. Kiyadé naanat waatiké yo, Jisasna yéba derét gu yaakutaknamuké? Wan kaapuk. Naané Jisasna

^d 10:36 Ep 2:13-14 ^e 10:38 Mt 3:16 ^f 10:40 1 Ko 15:4-7 ^g 10:41 Lu 24:42-43

^h 10:42 Ap 17:31 ⁱ 10:43 Ais 53:5-6, Jer 31:34 ^j 10:45-46 Ap 2:4

yéba derét gu yaakutaknaké naané yo.”⁴⁸ ^kNaate watakne Pita wadéka de dé wale yaan du Jisas Kraisna yéba wate de derét gu yaakutaknak. Gu yaakutaknadaka de Pitat waatak, dé de wale nyaa vétik kupuk raduké.

Pita dé kudi wakwek Jerusalemba rakwa Jisasna du taakwat

11 ¹Jisasna kudi kure yékwa du, Jisaské miték sanévéknwukwa du taakwa wale de Judiana kępmaaba rate de véknwuk nak gena du taakwa Gotna kudi miték véknwudaka. ²⁻³Kukba Pita dé Jerusalemét gwaamale yék. Jerusalemba rate Jisasna jébaaba yaalan du las de wak, “Nak gena du Jisasna jébaaba yaalaké yadaran taale de naané Judana jébaaba yaalaké de yo. Yaalaké yadaran de deku sépé sékuké de yo, naana sépé sékunan pulak.” Naate watakne Pita Jerusalem saabadéka de dérét waatite de wak, “Méné nak gena duna gat wulae méné de wale ménébu kadému kak. Wani duna sépé kaapuk sékudan. Wani du naané Judana jébaaba kaapuk yaaladan. Méné de wale rate kadému katakne méné sépélak méné yak.” Naate de wak.

⁴⁻⁵Wadaka dé Pita Konilias wale rate yadan akwi muké dé derét kéga wakwek: “Wuné Jopaba rate Got wale kudi bulte wuné yégan pulak yak. Yate wuné vék apakélé baapmu wut pulak mu Gotna gayéba giyaadéka. Giyaadéka de waabu baapmu wutba kutte kusagiyadaka dé rawurénba ték. ⁶Tédéka wuné miték véte wuné vék kés pulak nak pulak kwaami kaabe api waba radaka. ⁷Véte wuné kényi kudi véknwuk, ‘Méné Pita, mé raapme méné wani yéknwun kwaami viyae kaké yo.’ ⁸Wani kudi véknwute wuné wak, ‘Némaan Ban, wan kaapuk. Wani kwaamiké las de wo, Wan kapéredi kwaami. Wadaka wuné wani kapéredi kwaami yaakétdan kwaami déknyényba kaapuk kawurén. Bulaa kamarék yaké wuné yo.’ ⁹Naate wawuréka dé Got tépa wak, ‘Wan yéknwun kwaami. Waga wunébu wak. Wani kwaamiké méné wamarék yaké méné yo, Wan kapéredi mu.’ Naate dé Got wak. ¹⁰Apu kupuk wuné wani mat véte wuné wani kudi véknwuk. Yawuréka de wani mu Gotna gayét gwaamale kure waarék. ¹¹Kure waarédaka bari de Sisariaba yaan du kupuk deku némaan duna kudi véknwutakne de rawurén ga saabak. ¹²Saabadaka dé Gotna Yaamabi wunat wak, wup yamarék yate bari de wale yéwuruké. Kényi du nak taaba sékét nak taababa kayék nakurak Jisaské miték sanévéknwute de wuné wale yék Sisariat. Ye naané akwi Koniliasna gat wulaak. ¹³Wulaanaka dé naanat wakwek, Gotna kudi kure giyaakwa dut nak védénké. Wani du Koniliasna gaba téte dé dérét wak, ‘Méné waménu de ména du las yéké de yo Jopat. Ye de duké nak sékalké de yo. Déku yé Saimon. Déku nak yé Pita. ¹⁴’Dé yae ménat kudi wakweké dé yo. Wakwedu guné guna kém wale véknwugunu Got guna kapéredi

^k 10:48 Ap 2:38, Mt 28:19 ¹ 11:14 Ap 16:31

mawulé yatnyéputidu guné miték rasaakuké guné yo.’ Naate dé Gotna kudi kure giyaakwa du wak Koniliasnyét. ¹⁵ ^mWadéka dé Konilias wani muké wakwedéka wuné derét kudi wakwewuréka dé Gotna Yaamabi deku mawuléba wulae tu, naana mawuléba déknyényba wulae tékwa pulak. ¹⁶ ⁿGotna Yaamabi deku mawuléba wulae tédéka wuné Némaan Banna kudiké wuné sanévéknwuk. Déknyényba dé Némaan Ban wak, ‘Gu yaakutaknan du Jon dé Gotna yéba derét gu yaakutaknak. Got déku Yaamabi kwayéké dé yo gunéké. Kwayédu Gotna Yaamabi guna mawuléba wulae téké dé yo.’ Naate dé Némaan Ban Jisas wak. ¹⁷ ^{naan}Némaan Ban Jisas Kraiské taale miték sanévéknwunaka dé Got déku Yaamabi dé tiyaak naanéké. Got déku Yaamabi dé wani nak gena du taakwaké wawo débu kwayék. Bulaa wani muké wuné kutdégék. Got déku Yaamabi wani nak gena du taakwaké kwayédéka wuné déku jébaa kaapuk yaalébaanwuré. Wan Gotna jébaa. Wuna jébaa kaapuk.”

¹⁸ ^oPita waga wadéka de Judana du tépa dérét kaapuk waatidan. Yate de Gotna yéba kevérékte de wak, “Got wan yéknwun. Dé nak gena du taakwaké wawo débu wakwek. De deku kapéredi mawulé kulaknyénytakne kulé mawulé kérae miték rasaakuké de yo apuba apuba.” Naate de wak.

Jisasna jébaaba yaalan du taakwa de jawuk Antiokba

¹⁹ ^{déknyényba}de Stivenét viyaak matut. Viyaadaka kiyaadéka de Jisaské miték sanévéknwukwa du taakwat yaalébaanké yadaka de gege gayét yaage yék. Yaage yéte las séknaat ye de Pinisiana kępmaaba rak. Las de Saiprasna kępmaaba rak. Las de Antiokba rak. Rate de Judana du taakwat male de Jisaské kudi wakwek. Nak gena du taakwat déké kaapuk kudi wakwedan. ²⁰ ^{saiprasna}Saiprasna kępmaaba yaan du Sairiniba yaan du wawo Jisaské miték sanévéknwute Antioknét ye de Judana du taakwat, nak geba yaan du taakwat wawo, de Némaan Ban Jisaské kudi wakwek. ²¹ ^{wakwedaka}Wakwedaka dé Némaan Ban déké apa kwayédéka de wupmalemu du taakwa deku kapéredi mawulé kulaknyénytakne de Némaan Banké miték sanévéknwuk.

²² ^{jerusalem}Jerusalem rate Jisasna jébaaba yaalan du de wani muké kudi véknwute wadaka dé Banabas yék Antioknét. ²³ ^{ye}Ye saabe dé vék Got wani du taakwat kutkalé yadéka miték radaka. Véte yéknwun mawulé yate dusék yate dé derét wak, “Guné yéknwun mawulé yate Némaan Banna kudi miték véknwuké guné yo, apuba apuba. Némaan Banna jébaa kulaknyénymarék yaké guné yo.” Naate dé Banabas wak. ²⁴ ^{banabas}Banabas wan yéknwun du. Gotna Yaamabi déku mawuléba wulae apa ye dé ték. Tédéka

^m 11:15 Ap 2:4 ⁿ 11:16 Ap 1:5 ^o 11:18 Ap 14:27 ^p 11:21 Ap 2:41 ^q 11:22 Ap 4:36
^r 11:23 Ap 14:22

dé Jisaské miték male sanévéknwuk. Wani tulé wupmalemu du taakwa Banabasna kudi véknwute de wawo de Jisaské miték sanévéknwuk.

²⁵⁻²⁶ Kukba Banabas Solké sékale véké nae dé Tasasnyét yék. Ye sékale vétakne dé dérét kwole bét yék Antioknét. Kwole ye kwaaré nak Antiokba rate bét Jisasna jébaaba yaalan du taakwa wale jawe bét kudi bulék. Wupmalemu du taakwat bét kudi wakwek Jisaské. Antiokba de Jisasna du taakwaké de kényi yé taale kwayék, “Kraisna du taakwa.”

²⁷Wani tulé kukba yaaran muké kudi wakwekwa du las de Jerusalem kulaknyénytakne de Antioknét yék. ²⁸Wani du nak déku yé Agabas. Gotna Yaamabi déku mawuléba wulae apa ye tédéka dé tété wak, “Kaadé yakwa tulé bari yaaké dé yo. Yaadu akwi kępmaaba rakwa du taakwa kaadé wale raké de yo.” Naate dé Agabas wak. Kukba Klodias Romna némaan ban dé rak. Radéka wani kaadé yakwa tulé dé yaak. ²⁹Agabas wani muké wadéka de Jisasna du taakwa véknwute de wak, “Naané nak nak Jisasna jébaaba yaale Judiaba rakwa du taakwaké sanévéknwute naana yéwaa muniye las radu las kwayésatiké naané yo déké. Kwayésatino de nyégéle kadému kéraaké de yo.” ³⁰Naate watakne yéwaa kérae de Sol bét Banabaské kwayék. Kwayétakne wadaka bét Jerusalemét ye bét kwayék, Jisasna jébaaba yaalan duna némaan duké.

Yerot wadéka de Jemsnyét viyaapérektakne de Pitat kure yék raamény gat

12 ¹Wani tulé dé némaan ban Yerot dé Jisasna jébaaba yaalan du taakwat yaalébaané. ²Yaalébaante wadéka de Jonna némaadu Jemsnyét viyaapéreknék, waariyadakwa kulaat. ³Viyaapérékdaka de Judana du véte de mawulé yak. Mawulé yadaka dé Yerot waga kutdéngek. Kutdénge wadéka de Pitat kulékiye kure yék, raamény gat. Apakélé yaa sérakte yis yamarék yadakwa béret kadakwa tulé Yerot wadéka de waga yak. Pitat kulékiye kure yédaka dé raamény gaba rak. ⁴Radéka Yerot wadéka de waariyakwa du déké tété vék, dé yaage yémuké. Ganbaba du wan véti wan véti, nyaa du wan véti wan véti, garabu du wan véti wan véti, gaan du wan véti wan véti waga de déké tété vék. Yerot kéga dé wak, “Apakélé yaa sérakte Pasova waanakwa kadému kabutido wawuru Pitat kure yaado dé Judana duna méniba téké dé yo. Tédu kudi bultakne de dérét viyaaké de yo.” Waga dé wak. ⁵Pita raamény gaba radéka de waariyakwa du déké tété vék. Yadaka de Jisasna jébaaba yaalan du taakwa de apuba apuba Gorét némaanba waatak, Pitat kutkalé yaduké.

Gotna kudi kure giyaakwa du dé Pitat kure gwaadék raamény gaba

⁶Yerot kéga dé wak, “Séré Pitat kure yaalado dé Judana duna méniba téké dé yo, déknyényba wawurén pulak.” Waga wadéka wani gaan

° 11:28 Ap 21:10 ‘ 11:29 Ro 15:26 ° 12:2 Mt 4:21 ° 12:5 Ep 6:18

dé Pita raamény gaba widé kwaak. Waariyakwa du apa baagwi vétik wale déku taababa gitaknabétka de akwi de widé kwaak. Kwaadaka waariyakwa du las de raamény gana gwéspétéba téségék. ⁷Wéségédaka dé Némaan Banna kudi kure giyaakwa du giyaadéka dé raamény ga nyaaka yak. Yadéka dé wani du Pitat kutte dé wak, “Bari mé ligéne raap.” Naate wadéka dé wani apa baagwi Pitana taababa lépmwénye dé akérék. ⁸Akérédéka dé Gotna kudi kure giyaakwa du wak, “Ména baapmu wut kusadate ména su mé kusawurék.” ⁹Naate wadéka dé Pita déku baapmu wut kusadate dé déku su kusawurék. Yadéka dé tépa wak, “Yépmaa yadéka saapme téménékwa baapmu wut wawo mé kusadatakne méné wuna kukba yaaké yo.” Naate wadéka dé Pita wani ga kulaknyénytakne dé wani duna kukba yék. Pita las kaapuk kutdéndén Gotna kudi kure giyaakwa du yan muké. Déku mawuléba dé wak, “Wan bakna yégan wuné yak.” ¹⁰Waga wate dé Gotna kudi kure giyaakwa duna kukba yék. Yéte bét waariyakwa dut las talaknatakne bét waariyakwa dut las wawo talaknatakne bét raamény gana gwés saabak. Du wani ainét gidan gwés naapiye némaa gayét yéké dé yo. Gwés saababétka dé wani gwés déku kapmu naapik, gwaadébérúké. Naapidéka gwaade bét yaabuba nak yék. Ye dé Gotna kudi kure giyaakwa du Pitat kulaknyénytakne dé bari yék.

¹¹Wani du yédéka Pita kutdéngte dé wak, “Wan yégan kaapuk. Némaan Ban wadéka dé Gotna kudi kure giyaakwa du wunéké giyaak. Giyae wunat kutkalé yate dé wunat raamény gaba kure yaalak. Bulaa Yerot, wuna gayéna du wawo wunat kapéredi mu yamarék yaké de yo. Waga wuné kutdéngék. Wan adél.” ¹²Naate watakne wani muké kutdéngte dé Mariana gat yék. Maria wan Jonna néwaa. Déku nak yé Mak. Mariana gaba wupmalemu du taakwa jawe rate de Gorét waatak. ¹³Gorét waatak dé Pita yae dé kaapaba tété dé gwésba viyaak. Viyaadéka lé jébaa yakwa taakwa nak léku yé Roda lé gwés naapiké lé yaak. ¹⁴Yae Pitana kudi véknwute lé kutdéngék. Wan Pita dé yaak. Kutdéngte yéknwun mawulé yate takwasék yate lé bari gwaamale wulaak. Gwés kaapuk naapilén. Gwaamale wulae lé derét wakwek, “Pita gwéspétéba dé tu.” ¹⁵Naate wakweléka de wak, “Wan waagété nyéné yo.” Naate wadaka lé wak, “Adélna. Dé gwéspétéba dé tu.” Naate waléka de wak, “Wan Gotna kudi kure giyaakwa du nak Pita pulak ye dé tu.” Naate de wak.

¹⁶Wadaka dé Pita gwésba viyaasaakuk. ¹⁷^xViyaasaakudéka yae naapiye dérét véte de kwagénék. Kwagéndaka dé Pita taaba kusawurék, kudi bulmarék yadoké. Kusawurédeka kudi bulmarék yadaka dé raamény gaba kwaadéka Némaan Ban dérét kaapat kure yaaladékné dé kudi wakwek. Wakwetakne dé derét wak, “Wani muké Jisaské miték sanévéknwukwa

^w 12:7 Ap 5:19, 16:26 ^x 12:17 Ap 12:7-8

du akwi Jemsnyét wawo wakweké guné yo.” Naate watakne Mariana ga kulaknyénytakne dé nak taalat yék.

¹⁸ Ganbaba de raamény gaba Pitaké téségén waariyakwa du de Pitaké vépatite wup yate kwagénte de wak, “Aki. Pita yaba dé yék?” ¹⁹ Naate wadaka dé Yerot apa yate wadéka de Pitaké sékalék. Sékalte dérét kaapuk védan. Yadaka dé Yerot raamény gaba Pitaké téségén waariyakwa duwat némaanba waatak Pitaké. Waatadéka de Pitaké kutdénngmarék yadaka dé déku du derét viyaapérékdoké dé wak. Watakne dé Yerot Judiana kępmaa kulaknyénytakne dé Sisariat yék. Ye saabe wupmalemu nyaa dé waba rak.

Yerot dé kiyaa

²⁰ Yerot rékaréka dé yak Taiana du taakwa Saidonna du taakwat wawo. Rékaréka yadéka de du las wani gayéba de yaak, Yerot wale kudi bulké. Yae taale de Blastas wale kudi bulék. Wani du dé Yerotna gaké dé téségék. Téségédéka de dé wale kudi buldaka dé dérét kutkalé yadéka de Yerot wale kudi giké jawe ték. De Yerot wale miték raké de mawulé yak, deku gayéna du taakwa deku kadému Yerotna kępmaaba kéraadakwa bege.

²¹ Yerot wadén nyaa dé déku yéknwun baapmu wut kusadatakne déku jaabéba rate némaan ban yate dé du taakwat apakélé kudi dé wakwek.

²² Wakwedéka de waak, “Wan némaan duna kudi. Wan Got dé kudi wakweyo. Wan bakna du kaapuk.” ²³ Naate waadaka dé Yerot deku kudi véknwute dusék dé yak. Yate déku yéba dé kevéréknék. Gotna yéba kaapuk kevérékdén. Yadéka dé Némaan Ban Gotna kudi kure giyaakwa du dérét viyaadéka dé kaawiya déku yaaléba tidaka dé kiyaa.

²⁴ Wupmalemu du taakwa las wawo Gotna kudi véknwute de Jisaské miték sanévéknwuk.

²⁵ Banabas bét Sol Jisasna jébaaba yaalan duna némaan duké deku kadému kéraadaran yéwaa kwayétakne bét Jerusalem kulaknyénytakne Jonét kwole de gwaamale yék Antioknét. Jonna nak yé Mak.

De wadaka Banabas bét Sol bét yék kulé jébaa yaké

13 ¹ Antiokba rate Jisasna jébaaba yaalan du las de Gotna yéba kudi wakwek. Las de du taakwat yakwatnyék Jisasna jébaaké. Wani duna yé kéga: Banabas, Sol, Simion déku nak yé Gélé, Sairiniba yaan du Lusias, némaan ban Yerotna naawi du Maneyen. ² Nak apu Antiokba rate Jisasna jébaaba yaalan du taakwa Némaan Banké sanévéknwute kadému kamarék yate Némaan Banét waatadaka dé Gotna Yaamabi dérét wak, “Guné waguwu bét Banabas bét Sol wawurén jébaa yaké bét yo.” ³ Naate

† 13:2 Ap 9:15 ‡ 13:3 Ap 6:6

wadéka de kadému kamarék yate rate Gorét waatatakne bétku maaknaba kutte de wak, “Béné yéké béné yo, Gotna Yaamabi wadén jébaa yaké.” Naate de wak.

Banabas bét Sol bét Jisaské kudi wakwek Saiprasna kępmaaba

⁴Gotna Yaamabi wadéka bét Banabas bét Sol Selusiat yék. Ye sipba waare bét Saiprasna kępmaat yék. Saipras kus viyaatékknénba dé tu. ⁵“Ye bét Salamis saabak. Saabe bét Gotna kudi wakwek, Judana kudi buldakwa gaba. Jon Mak bét wale dé Jisasna jébaa yak.

⁶Banabas bét Sol kępmaaba yéte bét Saiprasna gege gayét yéte bét Pepos saabak. Ye saabe bét vék kus mayéra yakwa dut nak déku yé Ba-Jisas. Wan Judana du. Dé wak, “Wuné Gotna kudi wuné wakweyo.” Naate wate dé yénaa yak. ⁷Dé Saiprasna némaan ban wale dé rak. Wani némaan banna yé Sesias Polas. Dé yéknwun mawulé pukaakwa du. Dé wadéka bét Banabas bét Sol yaabétka dé bérét wak, “Wuné Gotna kudi véknwuké wuné. Béné wunat mé wakwe wani kudi.” ⁸Naate wadéka dé wani kus mayéra yakwa du, Saiprasna némaan ban dé Jisaské miték sanévéknwumuké kélik yate, dé wak, “Kaapuk. Bét ménat wakwemarék yaké bét yo.” Wani du Gérikná kudiba déku yé kéga de wak, “Elimas.” ⁹⁻¹⁰^b “Naate Elimas wadéka dé Gotna Yaamabi Solna mawuléba wulae apa ye dé ték. Tédéka dé Sol déku nak yé Pol Elimasnyét vésék naate dé wak, “Méné Setenna du. Kutakwana némaan ban Seten ména mawuléba dé tu. Méné akwi yéknwun muké méné kélik yo. Méné yénaa kudi male méné wakweyo. Méné kapéredi mawulé méné yasaaku. Apuba apuba méné Némaan Banna kudi méné yaalébaanu. ¹¹Mé véknwu. Bulaa Némaan Ban ménat viyaaké dé yo. Viyaadu ména méni kiyaaké dé yo. Kiyaadu wupmalemu nyaa re méné vémarék yaké méné yo.” Naate Pol wadéka dé gélé buwi pulak mu giyae déku méni kuttépédéka Elimasna méni dé kiyaak. Kiyaadéka yeyé yeyate dé du taakwat wak, déku taababa kure yédoké. ¹²Yadéka dé Saiprasna némaan ban Sesias Polas véte Némaan Ban Jisasna kudi véknwute kwagénte dé Jisaské miték sanévéknwute déku kudiké dé “Adél” naak.

Pol bét Banabas bét kudi wakwek Pisidiaba tékwa gayé Antiokba

¹³^dPol béré sipba waare Pepos kulaknyénytakne de Pega saabak. Wani gayé Pampiliana kępmaaba dé tu. Saabe dé Jon Mak bérét kulaknyénytakne dé Jerusalemét gwaamale yék. ¹⁴Gwaamale yédéka Pol bét Banabas Pega kulaknyénytakne bét kępmaaba Antiokné yék. Wani gayé Pisidiana kępmaaba dé tu. Ye waba rate yaap ra nyaa bét Juda kudi buldakwa gat wulaak. Wulae bét rak. ¹⁵Rabétka dé wani gana

^a 13:5 Ap 12:12 ^b 13:9 Ap 4:8 ^c 13:9-10 Jo 8:44 ^d 13:13 Ap 15:38

némaan du Gotna nyégaba véte Moses déknyényba kavin apa kudi las véte némaanba wak. Watakne dé Gotna kudi wakwen du déknyényba kavin kudi las véte dé némaanba wak. Wadéka de némaan du las dut nak wadaka dé Pol bét Banabaské yae dé deku kudi kéga wakwek, “Naana du, béné du taakwat yéknwun kudi wakweké mawulé yabénéran bulaa wakweké béné yo. Wakwebénu véknwudo deku mawulé yéknwun yaké dé yo.”¹⁶ Naate wadéka dé Pol raapme téte taaba kusawuréte dé keni kudi wakwek: “Guno, Isrelna du, kéba rate Gorét waatakwa nak gena akwi du wawo, mé véknwu.¹⁷ Déknyényba Isrelna duna némaan ban Got dé naana képmawaarat wak, déku kudi véknwudoké. Watakne apa yadéka de naana képmawaara Isrelna du taakwa deku gayé déknyényba kulaknyénytakne nak get ye Isipba rate de wupmalemu yak. Yadaka dé Got apa yate dé derét kure gwaadék Isipba.¹⁸ Derét kure gwaade wupmalemu (40) kwaaré dé de wale ték, du ramarék taaléba. De nak apu nak apu déku kudi véknwumuké kélik yadaka dé Got de wale tésaakuk.¹⁹ Tésaakute wadéka de Kenanna képmabaab tén némaa gayé nak taaba sékét nak taababa kayék vétik wani gayéba wupmalemu du taakwa radaka de viyaak. Viyaatakne de Isrelna du ye de deku képmaa kérae waba rak.²⁰ Wupmalemu (450) kwaaré de waba rak. Radaka kukba Got wadéka de némaan du Isrelna du taakwaké de téte miték vék. Védaka kukba Gotna yéba kudi wakwen du Samyuel dé wawo némaan du rate dé Isrelna du taakwaké téte miték vék.

²¹ “Kukba de Isrelna du Gorét wak, ‘Méné waménu dé némaan ban dé kapmu naanéké miték véké dé yo.’ Naate wadaka Got wadéka dé Kisna nyaan Sol dé deku némaan ban rak. Dé Bensaminna kém. Wupmalemu (40) kwaaré dé deku némaan ban rak.²² Re Gotna kudi véknwumarék yadéka Got wadéka dé Devit deku némaan ban rak. Got dé Devitké kéga wak, ‘Jesina nyaan Devitké wuné mawulat kapére yo. Dé wuna kudi véknwuké dé yo.’²³ Naate Got watakne kukba dé tépa wak, ‘Wawuru Isrelna du taakwat kutkalé yaran du yaaké dé yo. Yae derét Setenna taababa kéraaké dé yo. Adél wuné yo.’ Naate watakne kukba wadéka dé Devitna képmawaara Jisas dé yaak.

²⁴ “Taale gu yaakutaknan du Jon dé Isrelna akwi du taakwat kéga kudi wakwek, ‘Guné guna kapéredi mawulé kulaknyénygunu wuné Gotna yéba gunat gu yaakutaknaké wuné yo.’²⁵ Naate watakne déku jébaa yabutiké yate dé wak, ‘Guné yaga guné wo wunéké? Wuné kiyadé? Wuné némaan ban kaapuk. Nak banké guné raségu. Wunéké kaapuk raségégunékwa. Mé véknwu. Wuna kukba dé yaaké dé yo. Dé némaan du. Wuné bakna du. Déku jébaa yaga pulak yaké wuné yo, wuné bakna du rawurékwa bege?’ Naate Jon wadéka kukba Jisas dé yaak.” Naate dé Pol wak.

^e 13:24 Mt 3:1-2 ^f 13:25 Jo 1:20, 27

²⁶Watakne dé kéga wakwek, “Wuna du, Ebrayamna képmawaara, kéba rate Gorét waatakwa nak gena akwi du wawo, mé véknwu. Got dé naanat kutkalé yadéran kudi dé naanat débu wakwek. ²⁷Wakwedéka dé Jisas derét kutkalé yaké nae yaadéka de Jerusalemba rakwa du taakwa deku némaan du wawo déké kaapuk kutdéndan. Akwi yaap ra nyaa de véknwuk némaan du las Gotna nyégaba véte Gotna yéba kudi wakwen du kavin kudi véte némaanba wadaka. Véknwute de wani kudiké kaapuk kutdéndan. Yate de wak, Jisasnyét viyaapérekdoké. Waga wadaka Gotna yéba kudi wakwen duna kudi adél dé yak. ²⁸hJisas kapéredi mu las kaapuk yadén. Yadéka de dérét viyaapérekgé wate de yénaa yak. Yénaa yate de némaan du Pailarét wak, déku du de Jisasnyét viyaapérekdoké. ²⁹iGotna yéba kudi wakwen du déknyényba de Jisasnyét kapéredi mu yadaranké de kavik. Kavidaka kukba de Jerusalemba rakwa du wani akwi mu de Jisasnyét yak. Yatakne de déku gaaba ségwi miba lépmwénye kure ye de waaguba rémék. ³⁰jRémtaknadaka Got wadéka dé tépa nébéle raapmék. ³¹kRaapdéka kukba dé wale Galilina képmaa kulaknyénytakne Jerusalemét yén du taakwa de wupmalemu nyaa de dérét vék. Vétakne bulaa de Isrelna du taakwat kudi wakweyo déké.

³²⁻³³l“Kéni yéknwun kudi gunat wakweké anébu yaak, guna gayét. Déknyényba Got dé naana képmawaarat derét kutkalé yadéran kudi wakwek. Wakwetakne bulaa dé naané deku képmawaarat débu kutkalé yak. Dé wadéka Jisas nébéle raapdéka dé Got waga naanat débu kutkalé yak. Déknyényba de Gotké waadakwa gwaaré, déké naané wo ‘Sam’ de kavik Gotna nyégaba. Gwaaré nak Samna nyégaba dé du nak kéga kavik Jisaské:

Got dé wak, ‘Méné wuna nyaan. Wuné wawurék bulaa méné wuna nyaan rate némaan ban méné ro.’

Naate Got wadéka dé waga kavik.

³⁴m“Nak apu Got wadu Jisas nébéle raapdu déku gaaba ségwi biyaapmarék yadéranké, dé kudi wakwek. Wakwedéka dé du nak Gotna nyégaba kéga kavik:

Déknyényba Devirét wuné wak, wuné dérét kutkalé yawuru dé miték radéranké.

Gunat wawo kutkalé yaké wuné yo. Adél wuné wo.

³⁵nNaate Got wadéka kavidéka nak kudi kéga dé kwao:

Méné Got, méné waménu ména yéknwun duna gaaba ségwi biyaapmarék yaké dé yo.

³⁶o“Wani kudi dé nak duké wakweyo. Devitké kaapuk wakwedékwa. Devit rate dé Gotna jébaa miték yak. Yatakne kiyaadéka déku

^s 13:27 Jo 16:3 ^h 13:28 Mt 27:22-23 ⁱ 13:29 Mt 27:59-60 ^j 13:30 Ap 2:24 ^k 13:31 Ap 1:3, 8 ^l 13:32-33 Sam 2:7 ^m 13:34 Ais 55:3 ⁿ 13:35 Sam 16:10 ^o 13:36 Ap 2:29

képmawaara wale dérét rémdaka déku gaaba ségwi dé biyaapmék. ³⁷Got wadéka dé kiyaan ban nak nébéle raapdéka déku gaaba ségwi kaapuk biyaapdén. ³⁸⁻³⁹Wuna du, mé véknwu. Wani ban wan Jisas. Got Jisasna jébaat vétakne guna kapéredi mawulé dé yatnyéputiyu. Wani kudi gunat ané wakweyo. Guné ana kudi véknwute wani muké miték kutdéngré guné yo. Guné Jisaské miték sanévéknwugunéran dé guna kapéredi mawulé kutnébulké dé yo. Kutnébuldu guné miték raké guné yo. Guné Mosesna apa kudi véknwugunéran guna kapéredi mawulé raké dé yo. Radu miték ramarék yaké guné yo. ⁴⁰Wani muké guné miték kutdéngré guné yo. Guné jérawu yaké guné yo, Gotna yéba kudi wakwen du kavin mu gunat yaamuké. Got wadéka de déku kudi kéga kavik:

⁴¹ Guné wasélékgwa du, mé véknwu. Wuna jébaaké sanévéknwu wanévéknwute guné yalaggé guné yo.
Ragunékwa tulé wuné apakélé jébaa wuné yo.
Du nak dé wuna jébaaké gunat wadéran guné wuna jébaaké miték sanévéknwumarék yaké guné yo.

Waga de Gotna kudi kavik.” Waga dé Pol wak.

⁴²Wani kudi watakne Pol bét Banabas gwaadéké yabétka de du taakwa bérét kéga wak, “Nak wik re yaap ra nyaa yaadu tépa gwaamale yae béné wani kudi las wawo naanat tépa wakweké béné yo.” ⁴³Naate watkne de Gotna kudi buldakwa ga kulaknyénytakne de gwaadék. Gwaade de wupmalemu Judana du taakwa, wupmalemu Judana jébaaba yaalan nak gena du taakwa wawo, waga de Pol bét Banabas wale yék. Yéte bét derét kudi wakwek, Gotna kudi miték véknwute kulaknyénymarék yado deku mawulé yéknwun ye apa ye téduké. Waga yado Got derét kutkalé yaké dé yo.

⁴⁴Yaap ra nyaa yaadéka wani gayéba rakwa du taakwa wupmalemu Némaan Banna kudi véknwuké de yae jawe rak. ⁴⁵Radaka de Judana du las wupmalemu du taakwa jawe radaka véte kélik yate de rékaréka yak. Yate de Pol déku kudiké wawo de waséléknék. ⁴⁶Wasélékte dérét waatidaka bét Pol bét Banabas apa yate wup yamarék yate kéga wakwek, “Taale ané guné Judana du taakwat ané Gotna kudi wakwek. Wan yéknwun. Guné wani kudiké guné kuk kwayu. Kuk kwayéte guné kulé mawulé kérae miték rasaakumuké kélik guné yo. Bulaa ané gunat kulaknyénytakne nak gena du taakwat Gotna kudi wakweké yéké ané yo. ⁴⁷Némaan Ban anat débu wakwek, ané nak gena du taakwaké yétéránké. Déknyényba wadéka de déku nyégaba kudi kavik. Kavite deku mawuléba de wak, ‘Gaan téwayé yaandu du taakwa miték véké de yo.’ Waga wate de Gotna kudi kéga kavik:

† 13:33-39 Ap 10:43, Ro 10:4 § 13:40 Aba 1:5 ¶ 13:45 Ap 17:5 * 13:46 Ap 18:6
' 13:47 Ais 49:6

Déknyényba wuné ménat wak, méné yaankwa téwayé pulak raménuké.

Rate wuna kudi nak gena du taakwat wakweménu de kutdéngké de yo.

Méné wakweménu akwi kępmaaba rakwa du taakwat wuné Setenna taababa kéraaké wuné yo.

Naate Got wadéka de kavik.”

⁴⁸Pol bét Banabas waga wabétka de waba rakwa nak gena du taakwa yéknwun mawulé yate dusék takwasék de yak. Yate de wak, “Némaan Banna kudi wan yéknwun kudi.” Naate de wak. Déknyényba Got dé wak, nak gena du taakwa las kulé mawulé kérae miték rasaakudoké. Wani du taakwa de Jisaské miték sanévéknwute de déku kudiké “Adél” naak.

⁴⁹Wani kępmaaba de wupmalemu du taakwat de Némaan Banna kudi wakwekéreyék. ⁵⁰Wakwekéreyédaka de Judana du las wani muké kélik yate de Pol bét Banabaské kapéredi kudi bulék. Bulte de wani gayéna némaan du Gorét waatakwa nak gena némaa taakwat wawo de wakwek wani muké. Wakwedaka de bétké kélik yate de bérét batnyé yaalébaanék. Yaalébaante de bérét waatik, deku kępmaa kulaknyénytakne yébéruké.

⁵¹Waatidaka bét kéga bétku mawuléba wak, “Wani gayéna du taakwa anat kapéredi mu yadan Got yadan kapéredi mu derét yakataké dé yo.” Waga wate wani du taakwa véte wani muké kutdéngdoké bét bétku maanba kwaan bawusa yatputék. Yatputétakne bét wani kępmaa kulaknyénytakne bét Aikoniamét yék. ⁵²Antiokba rakwa Jisasma du taakwa de yéknwun mawulé yak. Yadaka dé Gotna Yaamabi deku mawuléba wulae apa ye tédéka de miték rak.

Pol bét Banabas bét jébaa yak Aikoniamba

14 ¹Pol bét Banabas Aikoniamba rate Judana du kudi buldakwa gat wulae yéknwun kudi wakwebétka de Judana du taakwa wupmalemu, waba rakwa wupmalemu nak gena du taakwa wawo de Jisaské miték sanévéknwuk. ²“Yadaka de Judana du las Jisaské miték sanévéknwumuké kélik yate de nak gena du taakwat Pol bét Banabaské kapéredi kudi wakwek. Wakwedaka de nak gena du taakwa deku kudi véknwute de Jisaské miték sanévéknwukwa du taakwaké kélik yak. ³“Wupmalemu baapmu Pol bét Banabas wani gayéba bét rak. Rate bét wup yamarék yate bét kudi wakwek, Némaan Banké. Wakwebétka dé Némaan Ban bétké apa kwayédéka bét nak pulak jébaa déknyényba vémarék yadan apa jébaa wawo bét yak. Yabétka de véte de wak, “Bét Némaan Ban naanat kutkalé yadéran kudi bét naanat wakwek. Wani kudi adél kudi. Naané bétku jébaa véte waga naané kutdéngék. Némaan Ban

¹ 14:2 Ap 13:45 ² 14:3 Mk 16:20

bét wale dé jébaa yo. Waga naané kutdégék.”⁴ Naate watakne de wani gayéba rakwa du taakwa las mawulé yate de bétku kudi véknwuk. Las de bétku kudiké kélik yate de Jisaské miték sanévéknwumarék yakwa Judana kudi véknwuk.

⁵“Kukba de nak gena du las, Judana du las, deku némaan du las, waga de deku kapmu bulte de wak, “Naané bérét yaalébaanké naané yo. Naané bérét matut viyaapéreggé naané yo.”⁶⁻⁷ Naate wadaka bét wani kudi véknwutakne bét Aikoniam kulaknyénytakne bét yaage yék, Likioniana gayét. Listra bét Debiba rakwa du taakwa wani kápmaaba rakwa du taakwat wawo bét yéknwun kudi wakwek, Némaan Ban Jisaské.

Bét Listraba bét jébaa yak

⁸“Maan kapére yan du dé nak rak Listraba. Déku néwaa kéraaléka dé waga yak. Yeyé yeyaké dé yapatik. ⁹Pol kudi wakwedéka dé wani du véknwuk. Véknwudéka dé Pol kutdégék wani du Gotké miték sanévéknwute yéknwun yadéranké. ¹⁰Waga kutdégte dérét vésék naate dé némaanba wak, “Méné mé raapme miték té.” Naate wadéka dé bari raapme dé yeyé yeyak. ¹¹Pol waga wadéka wani du yeyé yeyadéka de du taakwa véte kwatkwa rate kwagénte de deku Likioniana kudiba de waak, “Aki. Némaan du nyétba giyae du ye bét naané wale ro.” ¹²Naate waatakne de Banabaské wak, “Wan nyétba giyaan du Sus. Dé naana némaan ban.” Watakne de Polké wak, “Dé kudi bulkwa du. Wan nyétba giyaan du Yemis.” Naate de wak. ¹³Susnyét waatakwa ga dé gayé tékwaba kwaak kaapaba. Wani gaba jébaa yakwa nyédé du dé bulmakawu las maawe las dé kure yék, wani gayéna gwéspétat. Dé wani gayéna du taakwa wale de bulmakawu viyae bétké kwayéké waga de mawulé yak, “Bét nyétba giyaan némaan du,” naadan bege. ¹⁴⁻¹⁵“Mawulé yadaka bét Pol bét Banabas wani muké kudi véknwuk. Véknwute kélik yate bétku baapmu wut gétbodyaate déké pétépété ye bét waak: “Guno, samuké guné waga yo? Waga yamarék yaké guné yo. Ané bakna du, guné pulak. Ané nyétba giyaan némaan du kaapuk. Ané yéknwun kudi gunat wakweké anébu yaak. Guné wani kapéredi mu kulaknyénytakne Némaan Ban Gotna kudi véknwugunuké anébu yaak. Got dé rasaaku apuba apuba. Dé nyét kápmaa, gu, akwi kéba rakwa mu, débu kuttaknak. ¹⁶Déknyényba dé wak, ‘Akwi du taakwa mawulé yadakwa pulak yaké de yo.’ ¹⁷“Naate watakne dé yéknwun jébaa apuba apuba yasaakudéka naané vu. Véte naané kutdégék déké. Dé wadéka maas viyaadéka dé kadému miték dé waaru. Dé gunéké dé kadému kwaami kwayu. Dé wadéka guné yéknwun mawulé yo. Gotké mé sanévéknwu. Anéké tiyaamarék yaké guné yo.” ¹⁸Naate bét wak, du taakwa bétké bulmakawu viyae

^w 14:5 Ap 14:19 ^x 14:8 Ap 3:2 ^y 14:14-15 Ap 17:24 ^z 14:17 Ro 1:19-20

kwayémuké. Waga wate apa jébaa yabétka de du taakwa kaapuk bétké kwayédan.

Polét de viyaak matut

¹⁹a Judana du las de Pisidiana kępmaaba tékwa gayé Antiokba, Aikoniamba wawo de yaak. Yae Pol bét Banabaské kapéredi kudi wakwedaka de wani gayéba rakwa du taakwa deku kudi de véknwuk. Véknwute de wawo Polna kudiké kélik yak. Kélik yate de Polét viyaak, matut. Viyaatakne de kéga wak, “Débu kiyaak.” Waga wate de dérét tébére gayé kulaknyénytakne kure gwaadék. Tébére kure gwaade de dérét kaapaba takne de gayét gwaamale wulaak. ²⁰Wulaadaka de Jisaské miték sanévéknwukwa du Pol kwaanba jawe tédaka dé raapme ték. Raapme te dé gayét wulaak. Wulae kwae ganbaba raapme dé Banabas wale wani gayé kulaknyénytakne bét waga yék Debit.

Siriaba tékwa gayé Antioknét bét yék

²¹b Pol bét Banabas bét Némaan Ban Jisaské kudi wakwek Debiba. Wakwebétka wupmalemu du taakwa véknwute de Jisaské miték sanévéknwuk. Sanévéknwudaka bét Listrat gwaamale yék. Ye Aikoniamét gwaamale ye bét Pisidiaba tékwa gayé Antioknét gwaamale yék. ²²c Ye bét Jisaské miték sanévéknwukwa du taakwat kéga kudi wakwek, “Guna mawulé yéknwun yaké dé yo. Yadu guné apa ye tété Jisasna kudi kulaknyénymarék yaké guné yo. Kapéredi mu naanéké yaadu naané apa ye téno Got némaan ban rate naanéké miték véké dé yo. Védu naané miték rasaakuké naané yo.” ²³Naate wabétka wani gayéba Jisasna jébaaba yaalan du taakwa jawe radaka bét deku duwat las wak, de deku némaan du radoké. Watakne bét Némaan Banké sanévéknwute kadému kamarék ye bét dérét kéga wakwek, “Wani du taakwa de ménéké miték sanévéknwu. Méné derét kutkalé yaménu de miték raké de yo.” Naate bét wak.

²⁴Watakne bét Pisidiana kępmaaba ye bét Pampiliana kępmaat gwaamale yék. ²⁵Gwaamale ye bét Jisaské kudi tépa wakwek Pegaba. Wakwetakne bét Ateliat yék. ²⁶d Ye sipba waare bét Antioknét gwaamale yék. Déknyényba wani gayéba Jisasna jébaaba yaalan du de bérét wak, “Béné Gotna Yaamabi wadén jébaa yaké béné yo. Yabénu dé Got bénat kutkalé yaké dé yo.” Naate wadaka bét ye wani jébaa yabutitakne bét gwaamale yék.

²⁷e Antiok saabe wabétka de Jisasna jébaaba yaalan du taakwa jawe rak. Radaka bét derét kéni kudi wakwek, “Got ané wale tédéka waga

^a 14:19 Ap 17:13 ^b 14:21 Mt 28:19 ^c 14:22 Ap 18:23, 2 Ti 3:12 ^d 14:26 Ap 13:1-2
^e 14:27 Ap 15:4, 12

naané jébaa yak. Got wadéka de nak gena du taakwa wawo de Jisaské miték sanévéknwuk.” Naate wakwetakne bét yabérén muké akwi wakwek. ²⁸Wakwetakne wupmalemu baapmu bét Jisasna jébaaba yaalan du taakwa wale bét rak wani gayéba.

Jisasna jébaaba yaalan du taakwa de kudi bulék Jerusalemba

15 ^{1f}Judana du las deku kápmaa kulaknyénytakne de yék Antioknét. Ye de Jisasna jébaaba yaalan duwat wak, “Guné Moses wakwen apa kudi véknwute sépé sékumarék yagunéran guné kulé mawulé kérae miték rasaakumarék yaké guné yo.” ²Naate wadaka bét Pol bét Banabas rékaréka yate kélík yate bét de wale waaruk, wani muké. Waarudaka de Jisaské miték sanévéknwukwa du las wak, “Pol bét Banabas, Antiokba rate Jisasna jébaaba yaalan du las wawo waga yéké de yo, Jerusalemét. Ye de Jisasna kudi kure yékwa du wale, némaan du wale waga de kudi bulké de yo, waarudan kudiké.” ³Naate watakne Jisasna jébaaba yaalan akwi du taakwa jawe wadaka de Pol bét Banabas, deku du las wawo, waga de yék. Yéte de Pinisiana kápmaaba yéte, Sameriana kápmaaba wawo yéte, de Jisaské miték sanévéknwukwa du taakwat kudi wakwek, nak gena du taakwa Gotké miték sanévéknwudakwaké. Wakwedaka de véknwute mawulé yate dusék takwasék de yak. ^{4g}Yadaka ye de Jerusalem saabak. Saabadaka de waba rate Jisasna jébaaba yaalan du taakwa, Jisasna yéba kudi wakwekwa du, kubu du wawo, waga de derét wak, “Gunéwa yaakwa. Naané gunat véte yéknwun mawulé naané yo. Wan miték guné yaak.” Naate wadaka bét Pol bét Banabas derét wakwek, Got bét wale téte waga yadan jébaaké. ⁵Wakwebétka de Jisasna jébaaba yaalan du las Parisina duna kudi véknwute de wak, “Nak gena du Jisasna jébaaba yaalaké mawulé yadaran taale deku sépé sékuké de yo. Sékudo de Moses wakwen apa kudi véknwuké de yo. Waga yatakne de Jisasna jébaaba yaalaké de yo.” Naate de wak.

⁶Wadaka de Jisasna kudi kure yékwa du, kubu du wawo wani muké kudi bulké de jawuk. ^{7h}Jawe rate apakélé kudi buldaka dé Pita raapme téte dé wak, “Wuna du, mé véknwu. Déknyényba wuné guné wale rawuréka dé Got wunat wak, nak gena duwat déku kudi wakwewuruké. Waga guné kutdéngek. Got wadéka wuné ye derét kudi wakwek, de Némaan Banké miték sanévéknwudoké. ⁸Got akwi duna mawulé dé kutdéngek. Kutdénge nak gena duna mawulé wawo kutdénge dé deké déku Yaamabi kwayék, naanéké déknyényba tiyaadén pulak. Deké wawo dé mawulé yak. Deké kaapuk kuk kwayédén. Yadéka naané véte waga naané kutdéngek. ⁹Got nakurak kudi male dé akwi du taakwat wakweyo. Naané Judana du taakwat wani kudi dé wakweyo. Nak gena du taakwat

^f 15:1 Ga 5:2 ^g 15:4 Ap 15:12 ^h 15:7-9 Ap 11:4-17

wawo wani kudi male dé wakweyo. Nak gena du taakwa las déké miték sanévéknwudaka dé deku kapéredi mawulé dé kutnébulék. ¹⁰Samuké guné Gotna mawulé yaknwuké gunék? Samuké guné wani apakélé jébaa nak gena duké kwayéké gunék? Waga yamarék yaké guné yo. Naana képmawaara de Moses wakwen apa kudi akwi kaapuk véknwudan. Naané wawo Moses wakwen apa kudi akwi kaapuk véknwunakwa. Wani apakélé jébaa akwi kaapuk yanakwa. Nak gena du wawo wani apakélé jébaa akwi yamarék yaké de yo. Nak gena du Moses wakwen apa kudi akwi véknwumarék yaké de yo. De deku sépé sékumarék yaké de yo. ¹¹Kéga male yaké de yo. De Némaan Ban Jisaské miték sanévéknwuké de yo. Naané Némaan Ban Jisaské miték sanévéknwunaka dé naané ké mawulé léknu. Mawulé lékte naanat kutkalé yadéka dé Got naanat kéraak Setenna taababa. Nak gena du de wawo Némaan Ban Jisaské miték sanévéknwudo dé déké mawulé lékgé dé yo. Mawulé lékte derét kutkalé yadu Got derét Setenna taababa kéraaké dé yo.” Naate dé Pita wak. Déku nak yé Saimon.

¹²Wadéka de akélak rate véknwudaka, Banabas bét Pol bét derét kudi wakwek, nak gena du taakwa védaka Got bét wale téte nak pulak apa jébaa yadanké. ¹³Wakwebétka dé Jems wak, “Wuna du, wuna kudi mé véknwu. ¹⁴Got nak gena du taakwa lasnyét wadéka de déku kudi véknwute de déku jébaaba debu yaalak. Yaale de déku du taakwa de ro. Waga Saimon débu gunat kudi wakwek. ¹⁵Déknyényba Gotna yéba kudi wakwen du nak wani muké dé kéga kavik Gotna nyégaba:

¹⁶ ⁱNémaan Ban dé wak, ‘Kukba wuné gwaamale yaaké wuné yo. Gwaamale yae wuné Devitna kém Judana du taakwat kutnébulké wuné yo.

De akérén ga pulak de ro. Wuné wani ga tépa kaaké wuné yo.

Waga yawuru de miték raké de yo.

¹⁷ Rado de nak du taakwa wawo wuna kudi véknwuké mawulé yaké de yo.

Nak gena du taakwa akwi wuna kudi véknwuké mawulé yaké de yo.

Wawurén du taakwa wuna du taakwa raké de yo.’

¹⁸ Naate dé Némaan Ban déknyényba wak.

Bulaa wawo waga dé wo.

Wadéka waga dé Gotna yéba kudi wakwen du nak dé kavik.”

¹⁹Jems waga watakne dé tépa wak, “Wuna mawuléba sanévéknwute wuné kéga wo. Gotké miték sanévéknwukwa nak gena du taakwaké apakélé jébaa kwayémarék yaké naané yo. Derét wamarék yaké naané yo, ‘Guné Judana apa kudi véknwuké guné yo.’ Waga wamarék yaké

ⁱ 15:11 Ga 2:16, Ep 2:8 ^j 15:16-18 Emo 9:11-12

naané yo. ²⁰Naané nyéga nak kaviké naané yo deké. Kéga kaviké naané yo: Guné yénaa gotké kwayédan kwaami kamarék yaké guné yo. Wan kapéredi kwaami. Guné nak du taakwa wale kapéredi mu yamarék yaké guné yo. Guné kwaaléba gidan kwaami kamarék yaké guné yo. Guné wény kamarék yaké guné yo. ²¹Waga kaviké naané yo deké. Déknyényba bulaa wawo du las de Moses wakwen apa kudi wakweyo gege gayéba. De akwi yaap ra nyaa Moses wakwen apa kudi véte de némaanba wo, Gotna kudi buldakwa gaba. Wadaka de wani gayéba rakwa du de wani kudi véknwu. Waga naané kutdénék.”

**De nyéga de kwayésatik nak geba rate Jisaské
miték sanévéknwukwa du taakwaké**

²²Jems waga wadéka de Jisasma kudi kure yékwa du, kubu du, Jisasma jébaaba yaalan du las wawo waga kudi bultakne de wak, “Naané wale rakwa du las de wawo Pol bét Banabas wale yéké de yo Antioknét.” Naate watakne de Judas déku nak yé Basabas bét Sailasnyét wak, yéberuké. Wani némaan duké de wak, “Wan yéknwun du.” Naate de wak. ²³Kéni nyéga kavitakne de bétké kwayék, Antiokba rakwa du taakwaké kure yéberuké:

Guno, naané Jisasma kudi kure yaakwa du, kubu du wale naané némaadugu wayéknaje pulak naané ro. Siriana képmāa, Silisiana képmāa, Antiokba rakwa nak gena du taakwa, gunéké naané kéni nyéga kaviyu. ²⁴^kGuné Jisaské miték sanévéknwukwa du taakwa naana némaadugu wayéknaje nyangegu pulak guné ro. Naané wale ran du las gunéké ye de gunat kudi las wakwek. Wakwedaka guné véknwue mawulé guné léknék. Lékgunéka naané wani kudiké naanébu véknwuk. Deku mawuléba sanévéknwute de gunat kudi wakwek. Naané derét wani kudi kaapuk wakwenan. ²⁵Yadaka naané jawe rate kudi naanébu bulék, wani muké. Kudi bultakne nakurak mawulé yate naana du vétiknét naanébu wak, gunéké naana kudi kure yéberuké. Bét naana du Banabas bét Pol wale yéké bét yo. Banabas bét Polké naané mawulat kapére yo. ²⁶Bét wup yamarék yate naana Némaan Banké bét jébaa yo. Déké jébaa yabétka du las de bérét vyaapérékgé yak. Naané Judas bét Sailasnyét naanébu wak, yéberuké. ²⁷Bét ye gunat naana kudi wakweké bét yo. Bét kavinakwa kudi wakweké bét yo. ²⁸Gotna Yaamabi naané wale tédéka naané nakurak mawulé yate kudi bultakne kéga naané wo: Guné naané Judana apa kudi akwi véknwumarék yaké guné yo. ²⁹^lGuné kéni apa kudi male véknwuké guné yo. Guné yénaa gotké kwayédan kwaami kamarék yaké guné yo. Guné wény kamarék yaké guné yo. Guné kwaaléba gidan kwaami kamarék yaké guné yo. Guné nak du taakwa wale kapéredi mu

^k 15:24 Ap 15:1 ^l 15:29 Ap 15:20

yamarék yaké guné yo. Guné wani kudi véknwute miték yaké guné yo. Waga yate miték raké guné yo. Kudi naanébu kavibutik.

³⁰De waga kaviye nyéga kwayétakne wadaka bét deku kudi kure yékwa du Pol bét Banabas wale waga de yék Antioknét. Ye Judas bét Sailas wabétka de Jisasna jébaaba yaalan akwi du taakwa de jawe rak. Radaka bét wani nyéga kwayék. ³¹Kwayébétka kavidan kudi védaka deku mawulé yéknwun dé yak. ³²Bét Gotna yéba kudi wakwekwa du rate bét apakélé kudi wakwek, Jisasna jébaaba yaalan du taakwat. Wakwebétka de yéknwun mawulé kérae wup yamarék yate de apa ye rak. ³³Radaka bét wik vétik kupuk wani gayéba rak. Re Jerusalemét gwaamale yéké yabétka de Jisasna jébaaba yaalan du bérét wak, “Béné miték yéké béné yo.” Naate wadaka bét tépa gwaamale yék, Jerusalemba rakwa duké. Déknyényba wani du de bérét wak, yébérüké. ³⁴[Sailas raké mawulé yate dé Antiokba rak.]

³⁵Pol bét Banabas wupmalemu baapmu bét rak Antiokba. Rate bét Jisasna jébaaba yaalan du taakwat apakélé kudi wakwek, Némaan Banké. Du las wawo de derét kudi wakwek, Némaan Banké.

Pol bét Banabas kapmu kapmu bét yék

³⁶Kukba Pol dé Banabasnyét wak, “Vététi mé gwaamale yétu déknyényba yétén gayét. Ye ané Jisasna jébaaba yaalan du taakwat véké ané yo. Miték de ro, kapu kaapuk? Wupmalemu gayéba anébu kudi wakwek, Némaan Banké. Wani gayét tépa mé gwaamale yétu.” ³⁷^mNaate wadéka dé Banabas nak du déku yé Jon Mak bét wale yéduké dé mawulé yak. ³⁸ⁿYadéka dé Pol wani muké kélik yate dé wak, “Déknyényba Jon Mak Pampiliaba anat kulaknyénytakne dé yék. Ané wale akwi jébaa yaké kaapuk yaadén. Bulaa dé ané wale yémarék yaké dé yo.” ³⁹Naate wadéka bét waaruk, wani muké. Waarutakne bét kapmu kapmu yék. Banabas Maknét kwole bét sipba waare bét yék, Saiprasna kępmaat. ⁴⁰Pol Sailasnyét dé wak, dé wale yéduké. Wadéka de Jisasna jébaaba yaalan du de dérét wak, “Béné yébénu Got bénéké mawulé lékte bénat kutkalé yaké dé yo. Waga naané dérét waato.” ⁴¹Naate wadaka bét yék, Siriana kępmaat, Silisiana kępmaat wawo. Yéte dé Pol Jisasna jébaaba yaalan du taakwa jawe radaka dé kudi wakwek. Wakwedéka deku mawulé miték tédéka de apa ye rak.

Timoti dé Pol wale yék

16 ¹^oPol dé yék, Debit. Ye kukba dé Listrat yék. Jisaské miték sanévéknwukwa du nak déku yé Timoti Listraba dé rak. Déku néwaa wawo lé Jisaské miték sanévéknwuk. Lé Judana taakwa. Déku

^m 15:37 Ap 12:12, 25 ⁿ 15:38 Ap 13:13, Kl 4:10 ^o 16:1 2 Ti 1:5

yaapa wan Gérikina du. Judana du kaapuk. ^{2p}Jisaské miték sanévéknwute Listraba rakwa du taakwa, Aikoniamba rakwa du taakwa wawo de Timotiké wak, “Wan yéknwun du.” Naate de wak. Pol dé mawulé yak, Timoti dé wale yéduké. ³Mawulé yate dé Judana apa kudi véknwute dé Timotina sépé sékuk. Timotina yaapa déknyényba déku sépé kaapuk sékudén, Gérikina du rate Judana apa kudi véknwumarék yadén bege. Waga Listraba rakwa akwi Judana du de kutdengék. De Timotina kudi véknwudoké Pol dé déku sépé sékuk. Sékudéka de Pol, Sailas, Timoti waga de yék. ^{4q}Akwi gayéba yéte de Jisaské miték sanévéknwukwa du taakwat wak, Jerusalemba rate Jisasna kudi kure yékwa du, némaan du wawo wakwen apa kudiké. Watakne de derét wak, “Guné wani apa kudi véknwuké guné yo.” Naate de wak. ⁵De derét kudi wakwedaka de Jisasna jébaaba yaalan du taakwa véknwuk. Véknwute Jisasna kudi kulaknyénymarék yate de apa ye rak. Akwi nyaa wupmalemu du taakwa de wawo de Jisasna jébaaba yaalak.

Masedoniana dut dé Pol vék

^{6-7r}Gotna Yaamabi dé Pol Sailas Timoti derét wak, “Guné Esiana kępmaaba Jisasna kudi wakwemarék yaké guné yo.” Naate wadéka de Prisia kępmaaba, Galesiana kępmaaba wawo yéte Misiana kępmaa saabe de Bitiniana kępmaat yéké nae de yak. Yadaka dé Jisasna Yaamabi derét wak, “Kaapuk. Yémarék yaké guné yo.” ⁸Naate wadéka de Misiana kępmaa talaknatakne de Troasnyét yék. ⁹Ye gaan kwae yégan pulak ye dé Pol vék Masedoniana du nak tédéka. Tété dé Polét wak, “Méné bari yae méné naanat kutkalé yaké yo.” ¹⁰Naate wadéka dé Pol wani kudi véknwutakne ligéne raapme wadéka de Masedoniana kępmaat yéké de yaabuké sékalék. Sékaldaka wuné kéni nyéga kavin ban wuné de wale yaabuké sékalék. Wani gaan Got wadéka Pol yégan pulak yadéka dé Masedoniana du dérét wak. Wadéka dé Got waga naanat wak, ye derét Jisasna kudi wakwenoké. Waga naané kutdengék.

Lidia lé miték sanévéknwuk Jisaské

¹¹Sipba waare naané Troas kulaknyénytakne naané kus viyaaté taknalék tékwa kępmaa Samotresnyét bari yék. Yé kwae ganbaba raapme Samotres kulaknyénytakne naané Niapolisnyét yék sipba. ¹²Ye sipba dawuliye Niapolis kulaknyénytakne naané Pilipait naané yék. Déknyényba wupmalemu Romna du deku kępmaa kulaknyénytakne ye de wani gayéba rak. Wani gayé Masedoniana kępmaaba dé ték. Wan némaa gayé. Nyaa vétik kupuk naané wani gayéba rak. ¹³Yaap ra nyaa gayé kulaknyénytakne naané kaabélat yék. Yéte kéga naané wak, “Sal

^p 16:2 Pl 2:19-22 ^q 16:4 Ap 15:23-29 ^r 16:6-7 Ap 18:23

Judana du taakwa kéba jawe raké de yo, Got wale kudi bulké?” Waga sanévéknwutakne ye naané vék taakwa las jawe radaka. ¹⁴Vétakne naané de wale rate kudi bulék. Kudi bulnaka lé taakwa nak léku yé Lidia lé naana kudi véknwuk. Taiatairaba déknyényba yae lé gwaavé baapmu wut wale jébaa yate lé apakélé yéwaa nyégélék. Lé apuba apuba Gorét waatakwa taakwa. Némaan Ban Got wadéka léku mawulé yéknwun yadéka lé Polna kudi miték véknwuk. ¹⁵Véknwuléka naané Jisasna yéba lérét gu yaakutakne naané lé wale nakurak gaba rakwa du taakwat akwi naané Jisasna yéba gu yaakutaknak. Gu yaakutaknanaka lé naanat wak, “Némaan Banké miték wuné sanévéknwu. Wan adél. Guné wuna kudi adél yadékwaké sanévéknwute yae guné wuna gaba raké yo.” Naate wate apa yaléka naané léku kudi véknwute naané yék léku gat.

Pol bét Sailas Pilipaiba bét raamény gaba rak

¹⁶Nak apu naané yék, Got wale kudi buldakwa taalat. Yénaka lé jébaa yate yéwaa kéraamarék yakwa taakwa nak naanat yaabuba vék. Wani taakwana mawuléba kutakwa lé nak ték. Téte waléka lé kukba yaaran muké wak. Wupmalemu du taakwat lé wakwek, deké kukba yaaran muké. Némaan du las lérét wadaka lé kutakwana kudi véknwute lé wani kudi wakwek. Wani jébaa yaléka de wani du wupmalemu yéwaa nyégélék. ¹⁷Pol wale yénaka lé naané wale yéte lé némaanba waate lé wak, “Wani du wan Némaan Ban Gotké jébaa yakwa du. Got gunat kutkalé yadu guné miték rasaakugunéranké de kudi wakweyo.” Naate lé wak. ¹⁸“Akwi nyaa lé waga male lé yak. Waga male yaléka kukba dé Pol wani muké wulkiyaa dé yak. Wulkiyaa yate walaakwe dé wani kutakwat wak, “Jisas Kraisa apa tiyaadéka déku yéba wuné wo. Wani taakwat kulaknyénytakne nyéné yéké yo.” Naate wadéka lé wani kutakwa wani taakwat kulaknyénytakne lé bari yaage yék.

¹⁹Wani taakwana némaan du de vék, yéwaa yaalan yaabu kaapuk yadéka. Véte de Pol bét Sailasnyét kulékik. Kulékiye apa ye de jawudakwa taalat kure yék, némaan duké. ²⁰“Bérét kure ye de Romna némaan duwat wak, “Kéni du vétik kén Judana du vétik. ²¹Naana gayéba rakwa du taakwat bét yaalébaanu. Naané kéni gayéna apa kudi naané véknwu. Bét nak kudi bét wakweyo naanat. Romna duna apa kudi naané véknwu. Naané bétku kudi véknwumarék yaké naané yo.” ²²Naate wadaka de wupmalemu du taakwa bérét viyaaké nae de yak. Yadaka wani Romna némaan du de wak, Pol bét Sailasna baapmu wut putitakne bérét baagat viyaadoké. ²³Wadaka de apa yate Pol bét Sailasnyét wupmalemu apu viyaak baagat. Viyaatakne de bérét raamény gaba taknak. Taknadaka de wani Romna némaan du raamény gaké

° 16:15 Ap 16:33, 18:8 ' 16:17 Mk 1:24 ° 16:18 Mk 16:17 ° 16:20-22 Mt 10:17-18

téségékwa dut wak, “Méné betké miték téte véké méné yo, bet yaage yémuké.” ²⁴Naate wadaka dé raamény gaké téségékwa du wani muké kudi véknwutakne dé Pol bet Sailasnyét kure ye dé nyédé gaba taknadéka bet rak. Déknyényba de mi vétik yaabu gwaalétaknak. Wani miba dé betku maan kusolataknadéka bet rak.

²⁵“Nyédé gubés Pol bet Sailas Got wale kudi bulte bet gwaaré waak Gotké. Waabétka de raamény gaba rakwa du véknwute de rak. ²⁶Radaka bari lé apakélé anyék kutléka dé raamény ga némaanba léwik. Léwidéka de akwi gwés deku kapmu naapik. Naapidaka dé raamény gaba rakwa akwi duna taababa gidan apa baagwi deku kapmu lépmwényék. ²⁷Yadaka raamény gaké téségén du ligéne raapme dé vék raamény gana akwi gwés naapiye tédaka. Véte dé wak, “Raamény gaba ran akwi du debu yaage yék.” Waga watakne dé waariyadéka kulaa kérae dé déku taabat viyae kiyaaké nae dé yak. ²⁸Yadéka dé Pol némaanba waate dé wak, “Ména, ména sépé yaalébaanmarék yaké méné yo. Naané akwi naané ro.” ²⁹Naate wadéka dé raamény gaké téségén du dé téwayéké waadéka de pétépété kure yaalak. Kure yaaladaka dé pétépété wulae wupmét kapére yadéka dé déku sépé génék. Géndéka dé Pol bet Sailaské kwati yaanék. ³⁰Kwati yaanétakne raapme dé bérét kaapat kure gwaade dé wak, “Samu yawuru Got wunat kutkalé yadu wuné miték rasaakuké wuné yo?” ³¹Naate waatadéka bet wak, “Némaan Ban Jisaské miték sanévéknwuménéran Got ménat kutkalé yadu méné ména kém wawo miték rasaakuké guné yo.” ³²Naate watakne bet dérét Némaan Banké kudi wakwek. Wakwebétka dé véknwuk. Déku gaba rakwa du taakwat wawo bet kudi wakwek. ³³Wakwebétka gaan wekna tédéka dé betku sépéba baagat viyaadanba dé bérét gu yakutnyék. Yadéka bet Jisasna yéba dérét gu yaakutaknak. Déku kémét wawo akwi bet Jisasna yéba dérét gu yaakutaknak. ³⁴Gu yaakutaknabétka dé bérét kure yék, déku gat. Kure ye dé kadému kwayék. Kwayédéka bet kak. Wani du déku kém wale Gotké miték sanévéknwute yéknwun mawulé yate de dusék takwasék yak.

³⁵Ganba de Romna némaan du gayéké téségékwa duwat las wadaka de raamény gat yék. Ye de raamény gaké téségén dut wak, “Wani du vétik yébérüké de Romna némaan du wo.” ³⁶Naate wadaka dé raamény gaké téségén du ye dé Polét wak, “Némaan du de wo, béné yébénuké. Bulaa raamény ga kulaknyénytakne miték yéké béné yo. Béna mawulé miték téké dé yo.” ³⁷Naate wadéka dé Pol gayéké téségékwa duwat wak, “Ané kén Romna du ané. Ané Romna du pulak ané ro. Romna duwat wakwedakwa kudi de anat wawo wakweyo. Ané kapéredi mu kaapuk yatén. Yatéka wani Romna némaan du de du taakwana méniba de anat

^w 16:25 Kl 3:16 ^x 16:33-34 Ap 16:15 ^y 16:37 Ap 22:25

bakna viyaak. Viyaatakne de anat raamény gaba taknadaka ané rak. De waga yatakne bulaa anéké paakute de wo, ané akélak yétuké. Waga yétu du taakwa anat vémarék yaké de yo. Wan kaapuk. Wani némaan du waga yamarék yaké de yo. Deku kapmu yae anat wado ané raamény ga kulaknyénytakne yéké ané yo.”

³⁸Dé waga wadéka de gayéké téségékwa du ye bétku kudi wakwek némaan duwat. Wakwedaka wani némaan du Pol bét Sailaské kudi véknwute de wup yak, bét Romna du bege. ³⁹Yate de Pol bét Sailaské yék. Ye de wak, “Naané kapéredi mu naanébu yak bénat. Wani muké mawulé naané léknu. Bulaa raamény ga kulaknyénytakne béné naané wale yéké béné yo. Ye naana gayé kulaknyénytakne nak gayét yéké béné yo. Waga naané mawulé yo.” ⁴⁰Naate wadaka bét Pol bét Sailas raamény ga kulaknyénytakne bét Lidiana gat yék. Ye Jisaské miték sanévéknwukwa du taakwat véte bét derét yéknwun kudi wakwek. Wakwebétka deku mawulé miték tédéka bét wani gayé kulaknyénytakne bét yék.

Tesalonaikana du de Pol bét Sailaské kélík yak

17 ¹Pol bét Sailas kępmaaba ye bét Ampipolis saabak. Ampipolis kulaknyénytakne bét yék Apoloniát. Apolonia kulaknyénytakne bét Tesalonaika saabak. ²“Wani gayéba Juda kudi buldakwa ga dé nak kwaak. Pol dé wani gat wulaak, akwi gayéba rate kudi buldakwa gat wulaadén pulak. Yaap ra nyaa kupuk wani gat wulae dé Judana du taakwa wale dé kudi bulék. Bulte dé derét wak, “Déknyényba de Gotna nyégaba kudi kavik, Got wadén ban Kraiské. ³Kukba wani kudi kéga adél dé yak. Dé yae apakélé kaagél kure dé kiyaak. Kiyaadéka Got wadéka dé nébéle raapmék. Bulaa gunat wuné wakweyo. Wani ban wan Jisas. Jisas wan Got wadén ban Kraiské.” Naate watakne dé kudi las wawo de wale bulék, Got wadén ban Jisas Kraiské. Buldéka de véknwuk. ⁴Véknwute de las wak, “Wan adél.” Naate watakne de Pol bét Sailas wale Jisasna jébaa yak. Gorét waatakwa Gérikná du taakwa wupmalemu, wani gayéba rakwa némaa taakwa wupmalemu, waga de bét wale Jisasna jébaa yak.

⁵Judana du las Jisaské miték sanévéknwumarék yate de vék wupmalemu du taakwa Polna kudi véknwudaka. Véte de kélík yak. Kélík yate de jébaa yamarék yate gayéba bakna rakwa gweba duwat las wak. Wadaka de wupmalemu duwat las wawo waadaka de akwi yeyé yeyate, de Pol bét Sailasnyét kulékiye kure yéké de waak. Waadaka de wani gayéba rakwa du deku kudi véknwute, Pol bét Sailasnyét rékaréka yate ye, Jesonna gaba tényéwe téte de bérét waak. Waate Pol bét Sailasnyét kulékiye kudi buldakwa taalát kure yéké de mawulé yak. ⁶^bYate bétké

^z 17:1 1 Te 2:1-2 ^a 17:2-3 Lu 24:26-27, Ap 9:22 ^b 17:6 Ap 16:20-21

sékalpatiyé de Jeson Jisaské miték sanévéknwukwa duwat las wawo kulékiye de derét kure yék, wani gayéna némaan duké. Kure ye de némaanba waak, “Du vétik bét kapéredi kudi wakweyo, gege gayéba. Wakwebétka du taakwa bétku kudi véknwute de kapéredi mu yo. Bulaa wani du vétik naana gayét bétbu yaak. ⁷eYae bét kényi du Jesonna gaba bét ro. Wani du akwi de Romna némaan banna apa kudi kaapuk véknwudakwa. Yate de wo, ‘Nak ban déku yé Jisas wan naana Némaan Ban.’ Naate de wo.” ⁸Waga waadaka de waba tékwa du taakwa rékaréka yate de némaanba waak. ⁹Waadaka de némaan du rékaréka yate de Jeson dé wale tékwa duwat wawo wak, “Guné sépélak gunébu yak. Guné naanéke yéwaa las tiyaaké guné yo. Tiyaatakne guné miték yéké guné yo, guna gat. Ye guné bérét waké guné yo, yéberuké. Wagunu yéberéran naané guna yéwaa gunéke kwayéké naané yo.” Naate wadaka de yéwaa kwayétakne de miték yék.

Pol bét Sailas jébaa bét yak Beriaba

¹⁰Gaan yadéka de Jisaské miték sanévéknwukwa du wadaka, Pol bét Sailas Tesalonaika kulaknyénytakne bét yék Beriat. Ye saabe bét Judana du kudi buldakwa gat wulaak. ¹¹⁴Beriaba rakwa Judana du taakwa de yéknwun mawulé yak. Deku mawulé Tesalonaikaba rakwa du taakwana mawulat dé talaknak. De Polna kudi véknwute de mawulat kapére yak. Yate kéga de wak, “Polna kudi adél kudi, kapu kaapuk?” Waga sanévéknwute de Gotna nyégaba miték vék, akwi nyaa. ¹²eWaga yate wupmalemu du taakwa de Jisaské miték sanévéknwuk. Wupmalemu Gérikina némaa taakwa Gérikina du wawo waga de Jisaské miték sanévéknwuk.

¹³^fTesalonaikaba rakwa Judana du de véknwuk Pol Gotna kudi Beriaba wakwedéka. Véknwute kélik yate de yék Beriat. Ye saabe de du taakwa Pol bét Sailasnyét rékaréka yadoké de kudi wakwek. Wakwedaka de wupmalemu du taakwa deku kudi véknwute Pol bét Sailasnyét de rékaréka yak. ¹⁴Yadaka de Jisaské miték sanévéknwukwa du bari wadaka dé Pol du las wale waga de yék, kus maalat. Yédaka Sailas bét Timoti Beriaba bét rak. ¹⁵Pol wale yékwa du wawo Atensnyét de yék. Ye Pol dé derét wak, “Guné Sailas bét Timotit waké guné yo, bét kénét bari yae wuné wale rabéruké.” Naate watakne waba radéka de dérét kulaknyénytakne de gwaamale yék Beriat.

Pol kudi dé wakwek Atensba

¹⁶Pol Sailas bét Timotiké dé raségék Atensba. Raségéte dé vék wupmalemu yénaa got wani gayéba radaka. Vétakne de wani yénaa

¢ 17:7 Lu 23:2 ¢ 17:11 Jo 5:39 ¢ 17:12 Ap 17:4 ¢ 17:13 Ap 14:19

gorét waatamuké dé kélik yak. ¹⁷Kélik yate dé wani muké kudi bulék, Judana du kudi buldakwa gaba. Dé wale nakurak kudi bulkwa du, Gorét waatakwa nak gena du de wale waga dé kudi bulék. Akwi nyaa du taakwa jawudakwa taaléba wawo dé wani muké kudi bulék, waba rakwa du wale. ¹⁸Epikurianna kudiké kutdéngkwa du las, Stoikna kudiké kutdéngkwa du las de wawo de Pol wale kudi bulék. Las de wak, “Kéni kwatkwa du yaamabi kudi dé bulu. Yaga waké dé yo?” Las de wak, “Nak gena némaan banké dé wakweyo, kapu yaga pulak?” Naate de wak, Pol Jisaské kudi wakwedén bege. Taknaba Pol dé wak, “Jisas kiyae débu nébéle raapmék.” Naate wadéka de déku kudi kutdéngmarék yate de wani kudi wak. ¹⁹Watakne de Polét wak, “Méné naané wale waaréké méné yo, Ariopagas nébat. Waba de naana némaan du kudi bulké de jawe ro.” Naate wadaka dé de wale yék. Ye saabadéka de dérét wak, “Kulé kudi méné wakweyo. Bulaa naané wani kudi véknwuké naané mawulé yo. Déknyényba wani kudi kaapuk véknwunan. ²⁰Méné wakweménu naané véknwute wani kudi kutdéngké naané yo.” Naate de wak. ²¹Akwi nyaa wani gayéna du, nak geba yae wani gayéba rakwa du wale, waga de jawe kudi bulék. Kulé kudi véknwute apakélé kudi bulte waga de rak apuba apuba.

²²Wani gayéna némaan du de jawe rak, Ariopagas nébuba. Radaka dé Pol deku méniba téte dé wak: “Atensba rakwa du, guné kés mu nak mat waatagunéka wunébu vék. ²³Wuné guna gayéba yeyé yeyate wuné vék derét waatagunékwa taalat. Véte wuné vék kwaami kwayégunékwa matu jaabat nak. Wani matu jaabéba gunébu kéga kavik, ‘Kéba naané Gorét waato. Déké kaapuk miték kutdéngnan.’ Waga kavigunéka wunébu vék. Guné déké kutdéngmarék yate guné dérét waato. Bulaa déké wuné gunat wakweyo.

²⁴“Got dé nyét képmaa akwi mu dé kuttaknak. Kuttaknadén akwi muké dé Némaan Ban ro. Némaan Ban rate dé du kaadan gaba kaapuk radékwa. ²⁵Dé kapmu Némaan Ban dé ro, akwi muké. Du jébaa yate wani mu las déké kwayéké yapatiké de yo, wan déku mu bege. Dé akwi mu dé kwayu, akwi du taakwaké. Dé wadéka naané akwi du béré taakwa béré naané ro. Dé wamarék yadu mukatik naané ramarék yano. ²⁶Déknyényba dé du nak yak. Ye wadéka wani duna képmawaara wupmalemu yate akwi du béré taakwa béré de yaalak. Yaale kés pulak nak pulak kudi bulte ye de gege gayéba rak. Taale dé radaran képmmaaké kwaaréké wawo dé wak. Wadéka kukba de wani kwaaré wani képmaba rak. ²⁷Dé kéga dé wak, ‘Akwi du wuna kudi véknwuké de yo. Waga wuné mawulé yo. Sal yakéreye yakéreye wuna kudi miték véknwuké de yo?’ Waga sanévéknwute dé deku képmaa kwaaréké wawo waga wak. Naané

ranakwaba dé tu. Dé séknaaba kaapuk tédékwa. ²⁸Déknyényba guna du las de déké kéga wak:

Dé wadéka naané yeyé yeyate apa yate naané ro.

Naate wadaka guna du las de kéga déké kavik:

Naané wawo déku baadi naané ro.

Waga de kavik.” Naate dé Pol wak, Atensba rakwa duwat.

²⁹^hWatakne dé tépa wak: “Mé véknwu. Deku kudi adél kudi. Naané Gotna baadi naané ro. Du las apakélé jébaa yate de kés pulak nak pulak matut waapinyan taak. Got wan taadan waapinyan pulak kaapuk. Waga sanévéknwumarék yaké naané yo, naané déku baadi bege. ³⁰Déknyényba de du taakwa Gorét kaapuk kutdéndan. Yate de déku kudi kaapuk véknwudan. Yate kapéredi mawulé yadaka dé Got yadan kapéredi mu derét kaapuk yakatadén. Bulaa dé akwi kępmaaba rakwa akwi du taakwat dé kéga wo, ‘Guné guna kapéredi mawulé kulaknyényké guné yo.’ Naate dé wo. ³¹ⁱDé nyaaké nak débu wak. Wani nyaa dé wadu dé déku du nak némaa kot véknwukwa némaan ban rate akwi kępmaaba rakwa du taakwa yadan muké kudi wakweké dé yo. Wani kudi wakweran dut Got débu wak. Wani du déknyényba débu kiyaaak. Kiyaadéka Got wadéka débu nébéle raapmék. Nébéle raapdéka naanébu vék. Wani du yéknwun mu male yate Gotna kudi wakweké dé yo wani nyaa. Waga naané véte kutdénék, nébéle raapdén bege.”

³²Pol waga wadéka de du las du kiyae nébéle raapdén kudi véknwute de déku kudiké wasélékte de waagik. Waagidaka de du las wak, “Naané wani kudi tépa véknwuké naané mawulé yo.” ³³Naate wadaka dé Pol derét kulaknyénytakne dé yék. ³⁴Du taakwa las déku kudi véknwute de Jisaské miték sanévéknwuk. Ariopagas nébuba kudi bulkwa némaan du nak, déku yé Daionisias, taakwa nak léku yé Damaris, du taakwa las wawo waga de Jisaské miték sanévéknwuk.

Pol dé jébaa yak Korinba

18 ¹⁻²Kukba Pol Atens kulaknyénytakne dé yék Korinét. Déku gayéba yaan du nak déku yé Akwila Korinba dé rak. Déku néwaage Pontasna kępmaaba dé tu. Déknyényba Romna némaan ban Klodias dé akwi Judana du taakwat wak, “Guné Rom kulaknyénytakne nak gayét yéké guné yo.” Naate wadéka de Italina némaa gayé kulaknyénytakne de yék. Akwila déku taakwa Prisila wale ye Italina kępmaa kulaknyénytakne bét yék Korinét. Nyaa vétik kupuk rabétka dé Pol Korin saabak. Saabe bétku gat ye dé Akwilat vék. ³^jVétakne bét wale rate dé bét wale déknyényba yadén jébaa tépa yak. De meme yéwit yaatédan baapmu wut kétaapak. Kétaapadaka de du las yéwaa

^h 17:29 Ap 19:26 ⁱ 17:31 Jo 5:22, Ap 10:42 ^j 18:3 1 Ko 4:12

kwayétakne kétaapadan baapmu wut kérae de wani baapmu wurét ga kaak. ⁴Akwi yaap ra nyaa Pol dé Juda kudi buldakwa gat wulaak. Wulae dé de Jisaské miték sanévéknwudoké dé Judana du taakwa Gérikena du taakwa wale dé kudi bulék.

⁵Kukba Sailas bét Timoti Masedoniana kępmaa kulaknyénytakne bét yék Korinét. Ye saababétka dé Pol du taakwat Jisaské kudi wakwek akwi nyaa. Wakwete déku gayéna du taakwat dé kéga wak, “Jisas wan Got wadén ban Kraiss.” ⁶Naate wadéka de déku kudiké kélik yate de kapéredi kudi wak déké. Wadaka dé rékaréka yate dé déku baapmu wutba kwaan bawusa yatputék. Yatputétakne dé wak, “Guné kulé mawulé kérae miték rasaakumarék yagunéran wan guna jébaa. Wan wuna jébaa kaapuk. Wuné guné Judana du taakwat kudi tépa wakwemarék yaké wuné yo Jisaské. Bulaa wuné nak gena du taakwaké ye wuné derét wani kudi wakweké wuné yo.” ⁷Naate watakne dé Pol Judana du taakwat kulaknyénytakne dé nak geba yaan duna gat yék. Wani duna yé Tisias Jastas. Dé Gorét waatakwa du. Déku ga Juda kudi buldakwa ga kwaakwaba dé kwaak. ⁸Du nak déku yé Krispas némaan ban dé rak Juda kudi buldakwa gaba. Dé déku kém wale de Némaan Banké miték sanévéknwuk. Korinba rakwa wupmalemu du taakwa las wawo de Polna kudi véknwute de Némaan Banké miték sanévéknwuk. Sanévéknwudaka de Némaan Ban Jisaska yéba derét gu yaakutaknak.

⁹Gaan nak Pol yégan pulak dé yak. Yadéka dé Némaan Ban dérét wak, “Wani gayéba rakwa duké wup yamarék yaké méné yo. Akwi du taakwat kudi wakwesaakuké méné yo wunéké. Wani jébaa kulaknyénymarék yaké méné yo. ¹⁰Wuné méné wale wuné tu. Wuna du taakwa wupmalemu de ro, keni gayéba. Nak du ménat yaalébaanmarék yaké de yo.” ¹¹Naate wadéka dé Pol rak. Wupmalemu (18) baapmu dé rak Korinba. Rate dé akwi du taakwat Gotna kudi wakwek.

¹²Kukba Romna némaan ban wadéka dé Galio ye Akaiana kępmaaba rakwa du taakwaké dé némaan ban rak. Wani tulé de Judana du nakurakba jawe Polét kulékiye kure yék, kudi buldakwa taalat, némaan ban Galioké. ¹³Kure ye de wak, “Kéni du dé nak pulak kudi dé wakweyo, Gorét waatanoké. Naana apa kudiké kaapuk véknwudékwa.” ¹⁴Naate wadaka dé Pol kudi wakweké mawulé yadéka dé Galio wani duwat wak, “Guné Judana du, mé véknwu. Kéni du naana apa kudi véknwumarék yate kapéredi mu yadu mukatik guna kudi véknwukatik wuné yak. ¹⁵Guné yae nak gena kudi, nak duna yé, guna apa kudiké wawo wunat waatarék yaké guné yo. Guné kapmu wani muké kudi bulké guné yo. Wani muké wuné véknwumuké kélik wuné yo. ¹⁶Bulaa keni taalé kulaknyénytakne yéké guné yo.” ¹⁷Naate wadéka yéte de némaan dut

^k 18:5 Ap 17:14-15 ^l 18:6 Ap 13:46 ^m 18:9 1 Ko 2:3 ⁿ 18:14-15 Ap 25:18-19

nak kulékik. Wani du déku yé Sostenis kudi buldakwa gaké dé némaan ban rak. Kulékiye de kudi buldakwa taalé tékwaba de dérét viyaak. Viyaadaka dé Galio wani muké kaapuk sanévéknwudén.

Pol dé Siriana kápmaat gwaamale yék Antioknét

¹⁸Wupmalemu nyaa dé Pol Jisaské miték sanévéknwukwa du wale dé rak Korinba. Re derét kulaknyénytakne Prisila bét Akwila wale waga de yék Senkriat. Ye saabe dé Pol Gorét wakwedén apa kudiké sanévéknwute dé déku nébé sékuk. Sékutakne Siriana kápmaat yéké nae de sipba waarék, Prisila bét Akwila wale. ¹⁹Sipba waare de yék Epesasnyét. Ye saabe Prisila bét Akwila wani gayéba bét rak. Kukba Pol bérét kulaknyénytakne dé yék. Taale dé Judana du kudi buldakwa gat wulae dé de wale kudi bulék. ²⁰Buldéka de dérét wak, “Wupmalemu nyaa méné naané wale raké méné yo. Waga naané mawulé yo.” Naate wadaka dé wak, “Kaapuk. Bulaa wuné yéké wunék. ²¹Sal kukba gwaamale yaaké wuné yo? Got gwaamale yaawuruké mawulé yadéran kukba wuné gunéké tépa gwaamale yaaké wuné yo.” Naate watakne derét kulaknyénytakne sipba waare dé yék. Ye dé Sisaria saabak. ²²Saabe wani gayé kulaknyénytakne dé yék Jerusalemét. Ye Jisasna jébaaba yaalan du taakwa wale dé kudi bulék. Kudi bultakne dé gwaamale yék Antioknét. ²³Re kukba wani gayé kulaknyénytakne dé Pol tépa yék. Ye dé Galesia bét Prisiana kápmaaba dé yeyé yeyak. Yeyé yeyate wupmalemu gayé saabe dé Jisaské miték sanévéknwukwa akwi du taakwat Gotna kudi wakwek. Wakwedéka deku mawulé miték tédéka de apa yate rak.

Apolos dé kudi wakwek Epesasba Korinba wawo

²⁴Judana du nak déku néwaage Aleksandria kulaknyénytakne dé Epesasnyét yék. Déku yé Apolos. Dé kudi miték dé wakwek. Gotna nyégaba déknyényba kavidan akwi kudiké miték dé kutdégék. ²⁵Dé Némaan Ban Jisasna jébaaké las dé kutdégék. Kutdégédéka déku mawulé apa yadéka dé akwi du taakwat kudi wakwek Jisaské. Derét dé wak, “Déknyényba Jon dé du taakwat wak, deku kapéredi mawulé kulaknyénydo dé Gotna yéba derét gu yaakutaknadéranké.” Naate dé Apolos wak. Jonna kudiké dé kutdégék. Jisasna akwi kudi akwi jébaaké wawo kaapuk kutdégédén. ²⁶Yate dé Judana du kudi buldakwa gat wulae dé derét kudi némaanba wakwek Jisaské. Wakwedéka bét Prisila bét Akwila véknwuk. Véknwutakne wabétka dé bét wale yék, bétku gat. Ye rate bét kudi las wawo dérét wakwek, Jisasna jébaa Gotna kudiké wawo. Wakwebétka dé miték véknwuk. ²⁷Kukba Apolos Akaiana kápmaat yéké dé mawulé yak. Mawulé yadéka de Epesasba rate Jisaské

° 18:19 Ap 17:17 P 18:21 Ap 19:1, Je 4:15 q 18:24 1 Ko 3:5 r 18:25 Ap 19:3

miték sanévéknwukwa du dérét kutkalé yate déké de nyéga nak kavik. Akaiana kápmaaba rate Jisaské miték sanévéknwukwa duké de kéga kavik: Apolos wan yéknwun du. Dé guna kápmaat yédu guné wagunu dé guné wale raké dé yo. Waga naané mawulé yo. Waga kavidaka dé wani nyéga kure ye dé Akaiana kápmaa saabak. Saabe dé yéknwun kudi némaanba wakwek Jisaské. Déknyényba Got déké mawulé lékte derét kutkalé yadéka de wani gayéba rakwa du taakwa las de Jisaské miték sanévéknwuk. Wani du taakwa Apolosna kudi véknwudaka deku mawulé yéknwun yadéka de apa yate rak. ²⁸ Apolos akwi du taakwana méniba téte dé kudi némaanba wakwek Jisaské. Wakwete dé Gotna nyéga véte kavidan kudi las némaanba wakwete dé wak, “Jisas wan Got wadén ban, Krai.” Naate wadéka de du taakwa déku kudiké “Wan adél” de naak. Apolos wani kudi némaanba wakwedéka déku kudi Judana kudit dé talaknak.

Pol kudi dé wakwek Epesasba

19 ¹ Apolos Korinba radéka dé Pol ye nébu tékwa taalé kulaknyénytakne dé Epesas saabak. Ye saabe dé Jisaské miték sanévéknwukwa duwat las vék. ² “Vétakne dé derét waatak, “Guné batnyé Jisaské miték sanévéknwugunéka Gotna Yaamabi guna mawuléba dé wulaak, kapu kaapuk?” Naate waatadéka de wak, “Kaapuk. Gotna Yaamabi wan samu? Wani muké kaapuk véknwunan.” ³ Naate wadaka dé Pol derét waatak, “Samuké nae de Gotna yéba gunat gu yaakutaknak?” Naate waatadéka de wak, “Jonna kudiké sanévéknwute de Gotna yéba naanat gu yaakutaknak.”

⁴ Wani kudi wadaka dé Pol wak, “Déknyényba Jon kudi dé wakwek, du taakwa deku kapéredi mawulé kulaknyénydoké. Deku kapéredi mawulé kulaknyénydaka dé Gotna yéba derét gu yaakutaknak. Jon kudi las wawo du taakwat dé wakwek, de déku kukba yaaran duké miték sanévéknwudoké. Wani du wan Jisas.” ⁵ Naate wadéka véknwutakne de Némaan Ban Jisaské miték sanévéknwudaka de déku yéba derét gu yaakutaknak. ⁶ Gu yaakutaknadaka dé Pol deku maaknaba kurék. Kutdéka dé Gotna Yaamabi deku mawuléba wulae ték. ⁷ Wulae tédéka Gotna kudi wakwete de véknwumarék yadakwa kudiba de wakwek. Wani du wan taaba vétik sékét maanba kayék vétik pulak waga de yak.

⁸ Baapmu kupuk rate dé Pol wupmalemu apu Juda kudi buldakwa gat wulae dé derét kudi wakwek, Got némaan ban rate déké védéranké. Wakwete déké wup yamarék yate dé Gotna kudi véknwudoké dé de wale kudi bulék. ⁹ Buldéka deku mawulé apa yadéka las de déku kudi

^s 18:28 Ap 9:22 ^t 19:1 1 Ko 3:6 ^u 19:2 Ap 2:38, 8:15-16 ^v 19:4 Mt 3:11 ^w 19:9 Ap 19:23

véknwumuké de kélik yak. Kélik yate de Némaan Ban Jisaské kaapuk miték sanévéknwudan. Yate de waba rakwa du taakwat kapéredi kudi wakwek, Némaan Banna jébaaké. Wakwedaka dé Pol derét kulaknyénytakne dé Jisaské miték sanévéknwukwa du taakwat kwole de yék. Ye akwi nyaa dé Tirasasna gaba dé du taakwa wale kudi bulék. ¹⁰Kwaaré vétik dé waga yak. Yate Némaan Banké kudi wakwedéka de Judana du taakwa, nak gena du taakwa wawo, Esiana kępmaaba rakwa akwi du taakwa de véknwuk.

¹¹ *Got apa kwayédéka dé Pol kés pulak nak pulak apa jébaa yadéka de kiyakiya yakwa du taakwa yéknwun yak. ¹² †Du las de Polna sępéba yatnyédén baapmu wut las kérae kure ye de kiyakiya yakwa du taakwana sępéba taknadaka de yéknwun yak. Déku baapmu wut de kutakwa kure tékwa du taakwana sępéba wawo taknadaka de kutakwa derét kulaknyénytakne de yaage yék.

¹³⁻¹⁴ Judana du las yeyé yeyate wadaka de duna mawuléba tékwa kutakwa yaage yék. Sivana nyaangu nak taaba sékét nak taababa kayék vétik de wani jébaa yak. Deku yaapa Siva dé Judana nyédé duna némaan ban dé rak. Sivana nyaangu kéga de wak, “Naané Némaan Ban Jisasna yéba wanaran de kutakwa bari yaage yéké de yo.” Waga wate de kutakwa kue tékwa duna gat wulaak. Wulae dé du nak yénaa yate dé kutakwat wak, “Wuné Jisasna yéba wuné wo. Pol Jisaské dé kudi wakweyo. Wuné wani du Jisasna yéba wuné némaanba wo, yaage yényénuké.” ¹⁵ †Naate wadéka lé wani kutakwa derét wak, “Jisasnyét wuné kutdéngék. Polké wawo wuné kutdéngék. Gunat kaapuk kutdéngwuré. Guné kiyadé?” ¹⁶ Naate watakne dé wani kutakwa kure tékwa du apa yate dé derét némaanba viyaak. Viyaate dé deku sępé yaalébaante dé deku baapmu wut gétbiyaate léparék. Waga yadéka de wani ga kulaknyénytakne de bakna yaage yék. ¹⁷ Yaage yédaka de Epesasba rakwa akwi Judana du taakwa, nak geba yaan du taakwa wawo de wani muké kudi véknwuk. Véknwutakne kwagénte Némaan Ban Jisasna yéba kevérekte de wak, “Aki. Jisas némaan ban dé ro. Wan adél. Bulaa waga naané kutdéngék.” Naate de wak.

¹⁸ Jisaské miték sanévéknwukwa wupmalemu du taakwa de du taakwana méniba téte déknyényba yadan kapéredi muké kélik yate de wak, “Naané kapéredi mu naanébu yak. Tépa waga yamarék yaké naané yo.” Naate de wak. ¹⁹ Kus mayéra yan wupmalemu du de kus mayéaraké kavidan nyéga kure yaak. Kure yae de nakurakba taknak. Takne de akwi du taakwana méniba téte de wani nyéga yaa tuk. Du wani nyéga kéraaké mawulé yadaran wupmalemu (50,000) yéwaa kwayéké de yo. ²⁰ Wupmalemu du taakwa wani muké véknwute de kudi véknwuk Némaan Ban Jisaské. Véknwute de wawo Jisasna jébaaba de yaalak.

* 19:11 Ap 14:3 † 19:12 Ap 5:15 † 19:15 Mk 1:24

Epesasba rakwa du taakwa Polét rékaréka yate de némaanba waak

²¹ “Kukba Gotna Yaamabi Polét wadéka dé wak, “Wuné Masedonia, Akaiana kápmaaba wawo yeyé yeyaké wunék. Yeyé yeye Jerusalemét yéké wuné yo. Kukba wuné Romét yéké wuné yo.” ²² Naate watakne dé wale yeyé yeyakwa du Timoti bét Erastasyét dé wak, Masedoniana kápmaat yébéruké. Wadéka yébétká dé Pol Esiana kápmaaba rasaakuk.

²³ Wani tulé du las Némaan Banna jébaaké kélík yate de jawe némaanba waak Epesasba. ²⁴ Du nak déku yé Demitrias dé rak. Dé ain pulak yéknwun muba dé jébaa yak. Wani muna yé silva. Wani jébaa yate dé wani muba waapinyan pulak dé yak, Atemisnyét waatakwa némaa ga pulak. Epesasba rakwa du taakwa de wak, “Atemis wan naana némaa taakwa.” Demitrias wani jébaa yate dé wupmalemu yéwaa nyégélék. Dé wale jébaa yakwa du wawo de wupmalemu yéwaa nyégélék. ²⁵ Du las wawo de wani jébaa yak. Demitrias wadéka de wani jébaa yakwa du akwi yae de jawe rak. Jawe radaka dé derét wak, “Guno, mé véknwu. Naané kéní jébaa yate wupmalemu yéwaa naané nyégélu. Waga guné kutdéngék. ²⁶ ^bWani gweba du Pol yénaa kudi wakwedéka de wupmalemu du taakwa déku kudi véknwudaka guné vék. Guné wani muké guné véknwuk. Pol dé wo, ‘Du taadan waapinyan wan du taakwana némaan du kaapuk.’ Waga wate dé Atemiské wo, ‘Wan némaa taakwa kaapuk. Guné lérét waatamarék yaké guné yo.’ Naate wadéka de naana gayé Epesasba rakwa wupmalemu du taakwa de déku kudi véknwu. Esiana kápmaaba rakwa wupmalemu du taakwa de wawo de déku kudi véknwu. Véknwute de wo, ‘Déku kudi adél kudi.’ ²⁷ Sal Polna kudi véknwute kéga waké de yo? ‘Naana jébaa kapéredi jébaa. Naana némaa taakwa Atemis wan némaa taakwa kaapuk. Atemisnyét waatanakwa némaa ga wan bakna ga.’ Naate watakne samu yaké de yo? Bulaa Esiana kápmaaba rakwa akwi du taakwa, akwi kápmaaba rakwa du taakwa wawo de Atemisnyét waato. Kukba Polna kudi véknwute lérét waatamarék yaké de yo.”

²⁸ Demitrias waga wadéka de déku kudi véknwute Polna kudiké rékaréka yate de némaanba waate de wak, “Atemis wan naané Epesasba rakwa du taakwana némaa taakwa. Lérét naané waato.” ²⁹ ^cNaate wadaka de wani gayéba rakwa akwi du taakwa wupmalemu rate de wawo némaanba de waak. Waate de Gaias bét Aristakasyét kulékiye kure pétépété yék, jawudakwa taalát. Déknyényba wani du vétik Masedoniana kápmaaba yae Pol wale bét yeyé yeyak. ³⁰ Wani dut kulékiye kure yédaka dé Pol du taakwana méniba téte de wale kudi bulké dé mawulé yak. Mawulé yadéka de Jisaské miték sanévéknwukwa du de derét wak, “Wanét yémarék yaké méné yo.” Naate wadaka dé kaapuk yédén.

^a 19:21 Ro 1:13 ^b 19:26 Ap 17:29 ^c 19:29 Ap 27:2

³¹Esiana k pmaana némaan du las Polk  mawulé yate de d  jawudakwa taalal yémuké kudi wakwesatik.

³²Wupmalemu du taakwa jawudakwa taaléba t te de némaanba waak. K n apakélé taal . K s pulak nak pulak kudi de waak. Waate wupmalemu du taakwa kaapuk kutd ngdan, jawudan muk . ³³Yadaka Judana du wadaka d  deku du nak d ku y  Aleksanda du taakwa meniba d  t k. Tédéka de du taakwa las d r t v te k ga de wak, “Wani du wad k naan  yae k ba naanébu jawuk.” Waga wadaka d  Aleksanda taaba kusawuréte d  der t k ni kudi wakweké nae d  yak, “Naan  kapéredi mu kaapuk yanan.” Wani kudi wakweké yate kaapuk wakwedén, de némaanba waadan bege. ³⁴Aleksanda wan Judana du. Wani du taakwa d r t kutdéngte k lik yate de akwi k ni kudi male némaanba waate de wak, “Atemis wan naan  Epesasba rakwa du taakwa n maa taakwa. L r t naan  waato.” Naate de waasaakuk.

³⁵Kukba wani gayéna némaan du nak t te d  du taakwat wak, “Gun , Epesasba rakwa du taakwa, gun  wuna kudi m  véknwu. Ak lak rak  gun  yo. Naan  Epesasba rakwa du taakwa naan  n maa taakwa Atemisnyét waatanakwa n maa gak  naan  t s gu. Nyétba giyae ak r n matuké wawo naan  t s gu. Wani matut naan  waato. Wani akwi muk  de akwi du taakwa de kutdéngék. ³⁶Wuna kudi ad l kudi. Y naa kudi kaapuk. Gun  wuna kudi v knwe akélak male rak  gun  yo. Yéknwun mawulé m  ya. Yate kapéredi mu gun  yamarék yak  gun  yo. ³⁷Gun  wani du v tit gunébu kure yaak k n t. B t waatanakwa gaba gwalmu las kaapuk s l ye kure y b r n. B t y naa kudi kaapuk wakweb r n, naana n maa taakwaké. ³⁸Demitrias d ku j baa yakwa du wale de rékaréka yate duk  nak kudi wakweké mawulé yadaran de némaan duk  y k  de yo. Kudi bulnaran nyaa y k  de yo. Ye de wani kudi bulk  de yo. ³⁹Gun  wani muk  k lik yate nak kudiké mawulé yagunéran gun  k ni gayéna akwi du kudi bulk  jawudaran tul  yaak  gun  yo. Yae gun  kudi bulk  gun  yo. ⁴⁰Sal némaan du bulaa yanan muk  véknwute naanat rékaréka yak  de yo? Yate wak  de yo, ‘Wan kapéredi mu gunébu yak. Samuké nae gun  jawe némaanba gun  waasaakuk?’ Naate wado samu kudi kaataké naan  yo? Kudi kaatamar k yak  naan  yo, bakna jawe waasaakunan bege. Kudi wunébu bulwur k. ⁴¹Bulaa k ni taal  kulakny nyatakne akélak y k  gun  yo.” Naate wadéka de y k.

Pol d  kudi wakwek Masedoniana k pmaaba G rikna k pmaaba

20 ¹Epesasba rakwa du taakwa némaanba waabutitakne akélak radaka kukba Pol wadéka de Jisaské mit k sanévéknwukwa du taakwa de jawe rak. Jawe radaka d  deku mawulé mit k téduké d  der t kudi wakwek. Kudi wakwetakne d  wak, “Mit k m  ragunu.” Naate watakne der t kulakny nyatakne d  Masedoniana k pmaat y k.

²Wani kępmaat ye dé waba rate Jisaské miték sanévéknwukwa du taakwat wupmalemu kudi wakwedéka deku mawulé miték tédéka de apa yate miték rak. Radaka dé yék Gérikena kępmaat. Ye baapmu kupuk dé waba rak. ³^dRe sipba waare Siriana kępmaat yéké dé mawulé yak. Yate dé véknwuk Judana du las dérét viyaapérékdaranké kudi buldaka. Véknwutakne nak yaabuba yéké nae dé Masedoniana kępmaat tépa yék. ⁴^eKéni du de dé wale yék. Beriaba yaan du, Sopata. Wani du wan Pirasna nyaan. Tesalonaikaba yaan du vétik, Aristakas bét Sekandas; Debiba yaan du Gaias; Timoti; Esiana kępmaaba yaan du vétik Tikikas bét Tropimas. Waga de Pol wale yék. ⁵Ye Polét kulaknyénytakne de taale yék Troasnyét. Ye waba de anéké raségék. ⁶Yis yamarék yadakwa béret kadakwa tulé re Pilipai kulaknyénytakne sipba waare wuné kéni nyéga kavin ban ané Pol wale yék. Nyaa naktaba ye ané Troas saabak. Saabe nyaa nak taaba sékét nak taababa kayék vétik ané wani du wale rak.

Troasba rate Pol wadéka dé Yutikas nébéle raapmék

⁷⁻⁸Yaap ra nyaa garabu naané Jisaské sanévéknwute kadému kaké naané yék sémény gat nak. Wani gat waaréte naané yaalé ga vétik kulaknyénytakne naané nak yaalé gat waarék. Waare wulae ranaka dé Pol téte dé du taakwat kudi wakwek. Sére derét kulaknyénytakne yéké nae dé apakélé kudi wakwek. Naané miték vénoké de wupmalemu makwal yaa séraknék. Sérakdaka naané waba rak. Ranaka Pol kudi wakwete nyédé gubés dé wekna kudi wakwek. ⁹Nébikara du nak déku yé Yutikas dé wimut wulaaduké kulaknyénytaknadanba dé rak. Radéka Pol kudi wakwedéka dé Yutikasna méni widé dé yak. Widé yadéka dé widé kwaak. Widé kwae dé séknaaba akére yék kępmaat. Akére yédéka de kéraaké nae dawulik. Dawuliye de vék kiyasaakwe radéka. ¹⁰Pol wawo dé dawulik. Dawuliye dé kwati yaané. Kwati yaanéte wani dut kutte dé derét wak, “Guné génmarék yaké guné yo. Yaamabi dé jao.” ¹¹Naate watakne dé Pol tépa waarék, wani gat. Waarédéka Jisaské miték sanévéknwukwa du taakwa wawo waarédaka dé de wale kadému kak. Katakne dé de wale apakélé kudi bulék. Bultakne yé tékdéka dé derét kulaknyénytakne dé yék. ¹²Yédéka de wani dut kwole yék déku gat. Wani du yéknwun yadéka deku mawulé dé miték yak.

Pol Troas kulaknyénytakne dé Mailitasnyét yék

¹³Pol dé naanat wak, “Guné sipba waare Asosnyét yéké guné yo. Wuné kępmaaba yéké wuné yo Asosnyét. Ye waba wuné sipba waare guné wale yéké wuné yo.” Naate wadéka naané sipba waare naané yék Asosnyét. ¹⁴Ye Asosba ranaka dé Pol yae naanat vék. Naanat vétakne sipba

^d 20:3 Ap 20:19 ^e 20:4 Ap 19:29, 21:29, Ep 6:21

waarédéka naané Pol wale Mitilinit yék. ¹⁵Ye Mitilini kulaknyénytakne naané yék. Yénaka gaan yadéka kwae ganba naané vék Kaios yéknwun tuwa saknwuba tédéka. Vétakne naané yék. Yénaka gaan yadéka tépa kwae ganba naané Semos saabak. Saabe Semos kulaknyénytakne yénaka gaan yadéka tépa kwae naané Mailitas saabak. Saabe naané waba rak. ¹⁶Pol Jerusalemét bari yéké dé mawulé yak. Apakélé yaa sérakdaran nyaa déku yé Pentikos dé Pol Jerusalemba raké dé mawulé yak. Dé Epesasba sipba dawuliye wupmalemu nyaa Esiana kápmaaba ramuké dé kélík yak.

Pol Epesasba yaan némaan duwat dé kudi wakwek

¹⁷Esiana kápmaaba ramuké kélík yate Mailitasba rate dé Pol kudi wakwesatik, Epesasba rakwa du taakwat. Jisasna jébaaba yaalan du taakwana némaan du yae dérét védoké waga dé mawulé yak. Mawulé yate dé derét kudi wakwesatik. ¹⁸⁻¹⁹Kudi wakwesatidéka yaadaka dé derét kényi kudi wakwek:

“Déknyényba wuné Esiana kápmaat wuné yék. Ye guné wale rate wuné Némaan Banna jébaa wuné yak. Yate wuné gunéké mawulé lékte gunéké kaapuk némaan ban rawurén. Judana du las wuna kudiké kélík yate wunat viyaaké mawulé yadaka wuné Némaan Banna jébaa male wuné yak. Waga guné kutdégék. ²⁰Guna mawulé miték téduké wuné gunat yéknwun kudi wakwek. Kudi las kaapuk paakuwuré. Jawugunékwa taaléba, guna gaba wawo, wuné wani kudi wakwek. Waga guné kutdégék. ²¹Judana du taakwa nak geba yaan du taakwat wawo wuné apuba apuba kudi wakwek. Gunat wuné apakélé kudi wakwek, guna kapéredi mawulé kulaknyénytakne Gotna kudi véknwute Némaan Ban Jisas Kraiské miték sanévéknwugunuké. ²²^fBulaa Gotna Yaamabi wakwedén kudi véknwute wuné Jerusalemét yéké wuné yo. Yéwuru Jerusalemba wunat yadaran mu kaapuk kutdégwuré. ²³^gGege gayéba Gotna Yaamabi dé wunat kényi kudi wakwek, ‘Méné raamény gaba raké méné yo. Ménat yaalébaanké de yo.’ Naate waga wakwedéka wuné wani muké wuné kutdégék.

²⁴^h“Got du taakwaké miték véte derét dé kutkalé yo. Wuné wani yéknwun muké derét kudi wakwewuruké Némaan Ban Jisas dé déknyényba wunat wak. Wunéké tiyaadén jébaa yabutiké wuné yo. Wan apakélé jébaa. Bari kiyaaké wuné yo, kapu wekna raké wuné yo? Yage véké? Dékumuk. Wan bakna mu.

²⁵“Mé véknwu. Déknyényba gunéké wuné yaak. Yae wuné kudi wakwekéreyék, Got némaan ban rate gunéké miték védéranké. Guné wunat tépa vémarék yaké guné yo. Bulaa waga wuné kutdégék.

^f 20:22 Ap 19:21 ^g 20:23 Ap 21:11 ^h 20:24 2 Ti 4:7

26-27 Kutdénge bulaa wuné gunat kényi kudi wakweyo: Gotna kudi akwi gunat wunébu wakwek. Kudi las kaapuk paakuwuré. Guné wale rakwa du nak kulé mawulé kérae miték rasaakumarék yadéran wan déku jébaa. Wan wuna jébaa kaapuk. Adél wuné gunat wakweyo.

28 ⁱ“Mé véknwu. Guna mawulé miték téduké jérawu yaké guné yo. Jisasna jébaaba yaalan du taakwa miték radoké, guné némaan du rate deké miték véké guné yo. Deké miték végunuké, Gotna Yaamabi wani jébaa dé kwayék gunéké. Gotna jébaaba yaalan du taakwa wan sipsip pulak. Guné sipsipké téségékwa du pulak. Yate guné deké miték véké guné yo. Got wadéka de déku du taakwa de ro, déku nyaan Jisas deké kiyadén bege. 29^jWuné kutdéngek. Wuné gunat kulaknyénytakne yéwuru kwatbosa yae sipsipmé yaalébaanké de yo. De kwatbosa pulak kapéredi mawulé yate Gotna jébaaba yaalan akwi du taakwat yaalébaanké mawulé yaké de yo. Waga wuné kutdéngek. 30 Kukba guné wale rakwa du las yénaa kudi wakwéké de yo. Jisaské miték sanévéknwukwa du taakwa deku kudi male véknwute déku jébaa kulaknyénydoké, de yénaa yaké de yo. 31 Wani muké mé sanévéknwu. Sanévéknwute apuba apuba jérawu yaké guné yo. Kwaaré kupuk Gotna kudi gunat wuné wakwek. Nyaa, gaan, gunat nak nak wuné wani kudi wakwesaakuk. Gunéké mawulé lékte wuné géraak. Wani muké yékéyaak yamarék yaké guné yo.

32 ^k“Bulaa yéké wuné yo. Got gunéké miték véké dé yo. Dé gunat kutkalé yadéran kudiké sanévéknwute miték raké guné yo. Waga wuné mawulé yo. Got déku du taakwat kutkalé yadéka pulak, dé gunat kutkalé yadu guné apa yate miték rasaakuké guné yo. 33 Wuna mawulé nak duna yéwaa gwalmuké wawo kaapuk géndén. 34^lGuné kutdéngek. Guné wale rate wuné jébaa yate yéwaa nyégéle wuné kapmu wuna gwalmu wuné kéraak. Wuné wale yeyé yeyakwa duké wawo wuné gwalmu kéraak. Waga guné kutdéngek. 35 Wuné wani apa jébaa yate deké gwalmu kwayéwuréka guné vék. Vétakne guné wawo apa jébaa yate apa yamarék yakwa du taakwat kutkalé yaké guné yo. Déknyényba Némaan Ban Jisas dé wak, ‘Gwalmu bakna kwayékwa duna yéknwun mawulé gwalmu nyégélkwa duna yéknwun mawulat dé talakno.’ Naate dé Jisas wak. Naané déku kudi véknwute derét kutkalé yaké naané yo.”

36 Pol waga watakne dé wani némaan du wale kwati yaanéte dé Gorét waatak. 37 Waatadéka déké mawulé yate dérét rawute géraate de wak, “Miték yéké méné yo.” 38 ^mNaate wate de mawulé léknék. Taknaba Pol dé derét wak, “Guné wunat tépa vémarék yaké guné yo.” Naate wadéka wani kudiké sanévéknwute de mawulé léknék. Mawulé lékte de Polét kwole yék, sip tékwa taalat.

ⁱ 20:28 1 Pi 5:2 ^j 20:29 Mt 7:15 ^k 20:32 Kl 1:12, 2:7 ^l 20:34 Ap 18:3 ^m 20:38 Ap 20:25

Pol Jerusalemét yéké nae dé sipba waarék

21 ¹Derét kulaknyénytakne wuné kényi nyéga kavin ban, Pol wawo, déku du las, waga naané sipba waare naané yék. Bari bari ye naané Kos saabak. Saabe Kos kulaknyénytakne naané yék. Ye gaan kwae naané Ros saabak. Saabe Ros kulaknyénytakne naané Patarat yék. ²Ye saabe sipba dawuliye naané Pinisiana kápmaat yéran sipmét vék. Vétakne wani sipba waare naané yék. ³Yéte naané Saiprasna kápmaa aki tuwa saknwuba séknaaba tédéka naané vék. Vétakne naané yék, Siriana kápmaat. Ye Taia naané saabak. Wani gayéba de déknyényba sipba taknadan gwalmu kérae kure ye taknaké de mawulé yak. Mawuléyadaka naané sipba dawuliye naané wani gayét wulaak. ⁴Wulae naané sékalék, Jisaské miték sanévéknwukwa du taakwaké. Sékale vétakne nyaa nak taaba sékét nak taababa kayék vétik naané de wale rak. Ranaka Gotna Yaamabi derét wadéka de Polét wak, “Méné Jerusalemét yémarék yaké méné yo.” Naate wadaka dé deku kudi kaapuk véknwudén. ⁵Re derét kulaknyénytakne yéké yanaka de akwi du taakwa baadi waga de naané wale yék. Ye gayé kulaknyénytakne naané kus maalat yék. Ye saabe naané waba kwati yaanéte Gorét waatak. ⁶Waatatakne naané derét wak, “Miték mé ragunu.” Wanaka de naanat wak, “Miték yéké guné yo.” Wadaka sipba waarénaka de deku gayét gwaamale yék.

Sisariaba dé Agabas kudi wakwek Polét kukba yadaran muké

⁷Sipba waare Taia kulaknyénytakne naané yék, Tolemesnyét. Ye saabe sipba dawuliye naané Jisaské miték sanévéknwukwa du taakwat vék. Vétakne de wale kudi bulte naané nyaa nak de wale rak. ⁸Re gaan kwae ganba naané Tolemes kulaknyénytakne naané yék Sisariat. Ye saabe naané Pilipna gat ye naané de wale rak. Pilip wan Gotna kudi wakwekwa du. Déknyényba Jisasna du Jerusalembe rate de du nak taaba sékét nak taababa kayék vétik wani duwat de wak, gwalmu munikwedoké. Pilip wan wani gwalmu munikwen du nak. ⁹Déku takwanyangu wan véti wan véti kawi de rak. De Gotna yéba kudi wakwek.

¹⁰^PWupmalemu nyaa naané Pilip wale rak. Ranaka dé Gotna yéba kudi wakwekwa du nak yaak, Judiana kápmaaba. Déku yé Agabas. ¹¹^QNaanéké yae dé Pol gipatadén nyaamégi kérae dé déku kapmu déku maan taaba gik. Gitakne dé wak, “Gotna Yaamabi kéga dé wo, ‘Jerusalembe rakwa Judana du kényi nyaamégi gikwa dut waga giké de yo. Gitakne de nak gena duké dérét kwayéké de yo.’ Naate dé wo.”

¹²Agabas waga wadéka véknwute naané waba rakwa du taakwa wale naané Polét wak, “Méné Jerusalemét yémarék yaké méné yo.

ⁿ 21:8 Ap 8:5, 40 ^o 21:9 Ap 2:17 ^p 21:10 Ap 11:28 ^q 21:11 Ap 21:33

Méné yémuké kélík naané yo.”¹³ Naate wanaka dé wak, “Samuké guné waga géraate guné wuna mawulé yaalébaanké guné sanévéknwu? Waga yamarék yaké guné yo. Wuné raamény gaba ramuké kaapuk wup yawurékwa. Wuné Jerusalemba kiyaamuké kaapuk wup yawurékwa. Wuné Némaan Ban Jisasna jébaa yate déku yéba kevéérékwuréran bege.” Naate wate naana kudi kaapuk véknwudén. ¹⁴Yadéka naané déku kudi kaatamarék yate naané wak, “Dékumuk. Némaan Ban yaké mawulé yadékwá pulak yaké dé yo. Waga naané mawulé yo.” Naate naané wak.

Pol dé némaan duwat kudi wakwek Jerusalemba

¹⁵Nyaa vétik kupuk waba naané rak. Re gwalmu kawu saakére naané Jerusalemét yék. ¹⁶Jisaské miték sanévéknwukwa du las deku gayé Sisaria kulaknyénytakne de naanat kwole yék, Nesonna gaba dé wale ranoké. Déknyényba Neson dé Jisasna jébaaba yaalak. Dé Saiprasna képmaba yaan du. ¹⁷Naané Jerusalem saabanaka de Jisaské miték sanévéknwukwa du naanat véte de yéknwun mawulé yak.

¹⁸Gaan kwae ganba Jemsnyét véké dé Pol naané wale yék. Ye naané vék Jisasna jébaaba yaalan duna némaan du akwi Jems wale radaka. ¹⁹Véte dé Pol wak, “Gunéwa rakwa.” Watakne dé derét akwi kudi wakwek, Got yan jébaaké. Déknyényba Got wadéka dé Pol ye nak gena du taakwat kudi wakwete dé Gotna jébaa yak. Wani muké dé Pol derét kudi wakwek.

Pol némaan duna kudi véknwute dé Gotna kudi buldakwa némaa gat wulaak

²⁰Wani du Polna kudi véknwutakne de Gotna yéba kevéérkte de wak, “Got miték débu yak.” Naate watakne de Polét wak, “Naana du, mé véknwu. Naana du wupmalemu keni gayé Jerusalemba rate de Jisaské miték sanévéknwu. Wani du de naana képmawaara Mosesna apa kudi de miték véknwu. ²¹Véknwudaka du las de keni kudi wakweyo: ‘Pol nak get ye dé naana gayéna duwat kudi débu wakwek, Mosesna apa kudi kulaknyénydoké. Pol derét débu kudi wakwek, deku baadina sépé sékumarék yadoké. Pol derét débu kudi wakwek, naané Judana apa kudi véknwumarék yadoké.’ Naate du las de kudi wakweyo ménéké. Wakwedaka de Jisaské miték sanévéknwukwa Judana du debu véknwuk. ²²Bulaa keni gayét ménébu yaak. De véknwuké de yo yaaménénké. Samu yaké naané yo? ²³Kéga yaménuké naané mawulé yo. Du wan véti wan véti kéba de ro. De Gorét apa kudi nak debu wakwek. ²⁴Wakwetakne de Mosesna apa kudi véknwute jébaa yatakne gu yaakudo deku sépé yéknwun yadu de kwaami kadému nyédé duké kwayéké de yo. Kwayédo

† 21:13 Ap 20:24 * 21:19 Ap 15:12

dé waké dé yo, ‘Bulaa guna sépé yéknwun dé yo.’ Naate waké dé yo. Méné de wale yéké méné yo. Ye méné wawo wani jébaa yatakne gu yaakuké méné yo. Yate méné kapmu wani jébaana yéwaa kwayéké méné yo. Kwayéménu de deku nébé yaputiké de yo. Yaputido méné waga yaménu de akwi du taakwa véké de yo. Véte de kutdénké de yo. Méné Mosesna apa kudi méné véknwu. Waga kutdénké de yo. Du las kudi debu wakwek, méné Mosesna apa kudi véknwumarék yaménékwaké. Wani du yénaa de yak. Jerusalemba rakwa du taakwa gunat véte wani muké wawo kutdénké de yo. ²⁵ ‘Nak geba rate Jisasna jébaaba yaalan du taakwa de Mosesna apa kudi kaapuk véknwudakwa. Waga naané kutdénké. Wan yéknwun. Déknyényba naané nyéga nak deké kwayésatik. Kéga naanébu kavik: Guné yénaa gotké kwayédan kwaami kamarék yaké guné yo. Guné wény kamarék yaké guné yo. Guné kwaaléba gidan kwaami kamarék yaké guné yo. Guné nak du taakwa wale kapéredi mu yamarék yaké guné yo. Waga deké naanébu kavik.’ ²⁶ ‘Naate wadaka dé Pol deku kudi dé véknwuk. Véknwutakne wani duwat kwole dé yék. Ye Mosesna apa kudi véknwute jébaa las yatakne gu de yaakuk, deku sépé yéknwun yaduké. Yatakne gaan kwae ganba dé Pol ye Gotna kudi buldakwa gat wulae dé nyédé duké wakwek, wani jébaa yabutiye nak nak kwaami kadému kure yae kwayédaran nyaaké.

Polét de kulékik Gotna kudi buldakwa némaa gaba

²⁷ Nyaa nak taaba sékét nak taababa kayék vétik kaapuk yaké yadéka de Esiana kápmaaba yaan Judana du de vék Pol wani jébaa yabutitakne Gotna kudi buldakwa némaan gaba tédéka. Véte de akwi du taakwat waak. Waate de Polét kulékik. ²⁸ Dérét kulékite waate de wak, “Naané wale nakurak kudi bulkwa du Isrel, mé yae véknwu. Kéni du gege gayét yéte dé akwi du taakwat déku kudi wakweyo. Wakwete dé naané Isrelna du, Mosesna apa kudi, kéni gaké wawo dé kuk kwayu. Bulaa dé nak gena duwat kwole yae Gotna kudi bulnakwa némaa gat debu wulaak. Nalé wani ga wan yéknwun ga. Bulaa wani ga wan kapéredi ga, nak gena du wulaadan bege.” Naate de wani du de wak. ²⁹ Déknyényba de vék Epesasba yaan du Tropimas Pol wale Jerusalemba yeyé yeyabétka. Vétakne de vék Pol kapmu Gotna kudi buldakwa gat wulaadéka. Vétakne kéga de deku mawuléba wak, “Pol wani nak gena dut kwole vététi bétbu wulaak, Gotna kudi bulnakwa némaa gat. Waga yate kapéredi mu Pol dé yak, nak gena du wanét wulaamuké waatinan bege.” Waga wate de kaapuk kutdénndan. Pol kapmu dé wani gat wulaak.

³⁰ De waga wate némaanba waadaka de Jerusalemba rakwa akwi du taakwa véknwute rékaréka yate pétépété yae de Polét kulékik. Kulékiye

[†] 21:25 Ap 15:28-29 [‡] 21:26 1 Ko 9:20

de dérét tébére kure gwaadék, Gotna kudi buldakwa némaa gaba. Tébére kure gwaadédaka bari de gwés tépétaknak.

Romna waariyakwa duna némaan du dé Polét kulékik

³¹Gwés tépétaknadaka de du taakwa Polét viyaapérékgé nae de yak. Yadaka de Romna waariyakwa duna némaan dut wak, “Jerusalem rakwa akwi du taakwa rékaréka yate jawe de wao.” ³²Waga wadaka dé wani némaan du déku waariyakwa duwat las wadéka de bari bari yék, du taakwa jawudakwa taalat. Ye saabadaka de du taakwa waariyakwa duwat véte de Polét tépa kaapuk viyaadan. ³³Yadaka dé némaan du Polké ye dérét kulékiye de dérét apa baagwi vétik wale gidoké dé déku duwat wak. Watakne dé du taakwat waatak, “Kéni du wan kiyadé? Samu dé yak?” ³⁴Naate waatadéka de kés kudi nak kudi némaanba waak. Némaanba waadaka dé kudi kaapuk miték véknwudén. Yate Polké kutdénngmarék yate dé déku duwat wak, “Guné dérét kulékiye kure yéké guné yo, naana némaa gat.” ³⁵Naate wadéka de waariyakwa du Polét kure yék, deku gat. Kure ye waaréké yadaka du taakwa rékarékat kapére yate Polét viyaapérékgé mawulé yadaka de dérét yaate waaréké yak. ³⁶“Du taakwa déku kukba yaate de némaanba waak, “Dérét mé viyaapérek.” Naate de waak.

Pol dé Judana du taakwat kudi wakwek déku jébaaké

³⁷Waariyakwa du Polét deku gat kure waaréké yadaka dé Pol deku némaan dut Gérikina kudiba wak, “Ménat kudi las wakweké wunék.” Naate wadéka dé wani némaan du wak, “Yaga pulak? Méné Gérikina kudi méné véknwu. ³⁸Déknyényba Isipna kékpaaba yaan du nak dé gapmanké kélik yate wadéka de wupmalemu (4,000) du déku kudi véknwuk. Véknwutakne de déku kukba ye deku waariyadakwa kulaa kérae kure yék, du ramarék taalat. Méné wani du. Waga wuné sanévéknwuk. Mé wakwe. Méné wani du, kapu kaapuk?” ³⁹Naate wadéka dé Pol wak, “Kaapuk. Wuné Judana du. Wuna néwaage Tasas. Silisiana kékpaaba dé tu. Wuna gayé wan némaa gayé. Wuné kéni du taakwat kudi wakweké wuné mawulé yo. Waménu wuné wani du taakwat kudi wakweké wunék.” ⁴⁰Naate wadéka dé némaan du wak, “Mé wakwe.” Wadéka dé Pol jaabéba awuré téte taaba kusawurédéka de wani du taakwa kudi bulmarék yadaka dé derét Yibruna kudiba kéga wakwek:

22 ¹⁻²“Gunawa, mé véknwu. Naana gayéna du, gunat wuné wakweyo. Wuna némaadugu wayéknaje, guné mé véknwu. Bulaa guna kudi kaataké wunék.” Naate wate dé Yibruna kudiba wak. Wadéka de déku kudi véknwute de akélak ték. Tédaka dé Pol kéga wakwek:

† 21:33 Ap 21:11 * 21:36 Ap 22:22, Lu 23:18

³“Wuné Judana du. Wuna néwaa wunat Tasaaba lé kéraak. Tasaaba Silisiaba dé tu. Déknyényba wuné kényi gayé Jerusalemét wuné yaak. Yae kéba rawuréka dé Gameliel wunat yakwatnyék, naana képmawaarana apa kudiké. Yakwatnyédéka apa yate wuné Gotna kudi apuba apuba miték véknwuk, guné kéba tékwa du miték véknwugunékwa pulak. ⁴Yate wuné wani kulé jébaaba wulaan du taakwat yaalébaanék. Yaalébaanwuréka las de kiyaaak. Wuné wani du taakwat las kulékiye kure yék raamény gat. ⁵Adél wuné wo. Akwi nyéde duna némaan ban guna kubu du wawo waga de kutdéngek. Kutdénge de gunat wakweké de yo, wani muké. De Damaskaaba rakwa Judana duké kudi nyégaba kavitaane tiyaadaka wuné wani nyéga kure yék Damaskaanyét. Wani kulé jébaaba wulaan du taakwat kulékiye apa baagwi wale giké nae wuné yék. Gitakne Jerusalemét kure gwaamale ye yadan kapéredi mu derét yakataké wuné wani gayét yék.

Pol dé derét kudi wakwek Jisaské batnyé miték sanévéknwudénké

⁶“Yaabuba yéte nyaa nawurédeka wuné Damaskaaba saabaké yak. Saabaké yawuréka dé nyét kulabikwa pulak yadéka dé apakélé yaa yaankwa pulak mu giyae dé rak téwuréna. ⁷Radéka wuné képmaaaba akérék. Akére kwaate wuné véknwuk kényi kudi wakwedéka, ‘Méné, Sol, samuké méné wunat yaalébaanu?’ ⁸Naate wadéka wuné waatak, ‘Némaan Ban, méné kiyadé?’ Waatawuréka dé wak, ‘Wuné Nasaret ban Jisas. Wunat méné yaalébaanu.’ Naate dé wak. ⁹Wuné wale yén du de vék apakélé yaa yaankwa pulak mu giyae radéka. Véte wani kudi kaapuk véknwudan.

¹⁰“Wuné wak, ‘Némaan Ban, samu yaké wuné yo?’ Wawuréka dé wak, ‘Mé raapme méné Damaskaanyét wulaaké yo. Wulaaménu du nak ménat wakweké dé yo, wunéke yaménéran jébaaké.’ Naate dé wak. ¹¹Apakélé yaa yaankwa pulak mu radéka wuné véké yapatik. Véké yapatiwuréka wuné wale yén du wuna taababa kutdaka naané Damaskaanyét wulaak.

¹²“Yéknwun du nak dé waba rak. Déku yé Ananaias. Dé naané Judana apa kudi véknwudéka Damaskaaba rakwa akwi Judana du de déké wak, ‘Wan yéknwun du.’ Naate de wak. ¹³Ananaias dé wunéke yaak. Yae wuné wale téte dé wak, ‘Méné, Sol, méné wuna du. Bulaa tépa mé vé.’ Naate wadéka bari wuné tépa vék. ¹⁴Dérét véwuréka dé wunat wak, ‘Naana képmawaarana Némaan Ban Got débu wak, méné déku mawulé kutdénghménuké. Got wadéka méné déku yéknwun du Jisasnyét vétakne déku kudi ménébu véknwuk. ¹⁵Méné ye akwi du taakwat kudi wakweké méné yo déké. Véménén mu, véknwuménén muké wawo wakweké méné yo. ¹⁶Bulaa mé raap. Raségémarék yaké méné yo. Mé yaa. Wuné Jisana

× 22:3 Ap 5:34 y 22:4 Ap 8:3, 22:19

yéba ménat gu yaakutaknaké wunék. Méné Jisasna yéba waataménu dé ména kapéredi mawulé yakutnyéputiké dé yo.’ Naate dé Ananias wunat wak.

Got wadéka dé Pol yék nak gena du taakwaké

¹⁷“Kukba wuné Jerusalemét gwaamale yaak. Gwaamale yae Gotna kudi bulnakwa némaa gaba téte wuné Got wale kudi bulék. Kudi bulte yégan pulak yate wuné Némaan Banét vék. ¹⁸Véwuréka dé wunat kéga wak, ‘Jerusalem kulaknyénytakne bari bari yéké méné yo. Wunéké kéba kudi wakweménéran akwi du taakwa ména kudi véknwumarék yaké de yo.’ ¹⁹Naate wadéka wuné kéga wak, ‘Némaan Ban, déknyényba wuné Juda kudi bulnakwa gat wulae wuné ménéké miték sanévéknwukwa du taakwat kulékiye raamény gaba takne wuné viyaak. Waga de kutdégék. ²⁰“De ménéké kudi wakwen du Stivenét matut viyaadaka kiyaadéka wuné véte wuné mawulé yak. Yate wuné matut viyaakwa du yépmaa yadéka saapme tédan baapmu wutké wuné téte vék. De akwi waga de kutdégék. Kutdégte de wuna kudi véknwuké de yo.’ ²¹Naate wawuréka dé Némaan Ban wunat wak, ‘Kaapuk. Méné yéké méné yo. Wawuru méné séknaat yéké méné yo, nak gena du taakwaké.’ Waga dé Némaan Ban wunat wak.” Naate dé Pol wak.

Romna waariyakwa duna némaan du dé Polké miték vék

²²Pol wadéka taale de waba tékwa du déku kudi véknwuk. Véknwudaka dé nak gena du taakwaké kudi wakwedéka de rékaréka yate némaanba waak, “Dérét mé viyaapérek. Dé mé kiyao. Kéni du naana képmaaba ramarék yaké dé yo.” ²³Naate némaanba waate rékarékat kapére yate baapmu wut léwayéte de bawusa kérae de yatjawurék. ²⁴Yadaka dé waariyakwa duna némaan du déku duwat wak, “Wani dut kure naana gat wulaaké guné yo. Wulae dérét baagwit viyaaké guné yo. Samuké wani Judana du de waga némaanba waate déké kélik yo? Guné dérét viyaate dérét waatatakne wani muké kutdégéké guné yo.” ²⁵Naate wadéka de Polét kure wulae gitakne dérét viyaaké yak. Yadaka dé Pol waariyakwa dut nak wak, “Kot véknwukwa némaan ban wuna kudi kaapuk véknwudén. Wuné Romna du. Guné Romna dut bakna viyaagunéran wan yéknwun, kapu kaapuk?” ²⁶Polna kudi véknwutakne dé wani du déku némaan duké ye dé dérét wak, “Samu méné yo? Wani du wan Romna du.” ²⁷Naate wadéka némaan du Polké ye dé wak, “Mé wakwe. Méné Romna du, kapu kaapuk?” Naate wadéka dé Pol wak, “Ao.” ²⁸Wadéka dé némaan du wak, “Wuné wupmalemu yéwaa Romna duké kwayétakne wuné Romna du wuné

^z 22:19 Ap 8:3 ^a 22:20 Ap 7:58 ^b 22:21 Ap 9:15 ^c 22:22 Ap 21:36 ^d 22:25 Ap 16:38

ro.” Naate wadéka dé Pol wak, “Wuné Romna du wuné ro, wuna yaapa Romna du radén bege.” ²⁹Naate wadéka de Polét viyaaké yan du dérét kulaknyénytakne bari yédaka dé waariyakwa duna némaan du Polna kudi véknwutakne dérét kutdénge wup dé yak, Romna dut gidén bege.

³⁰Taknaba Judana du de wak, “Pol kapéredi mu débu yak.” Naate wadaka dé waariyakwa duna némaan du wani muké kutdéngeké dé mawulé yak. Mawulé yate nak nyaa dé déku duwat wak, “Wani apa baagwi Polét lépatké guné yo. Judana duwat mé wakwe. Deku némaan du akwi, nyédé duna némaan du wawo kudi bulké jawuké de yo.” Naate wadéka de jawuk. Jawudaka dé Polét kure ye wadéka dé Pol deku méniba ték.

Pol Judana némaanduwat dé kudi wakwek

23 ¹Pol némaan duna méniba téte derét vésék naate dé wak, “Wuna du, guné mé véknwu. Kapéredi mu kaapuk yawurén. Waga wuné kutdéngek. Déknyényba kapéredi mu kaapuk yawurén. Bulaa wawo kapéredi mu kaapuk yawurékwa. Adél wuné wo. Waga dé Got kutdéngek.” ²Naate wadéka dé akwi nyédé duna némaan ban Ananias Pol tékwaba tékwa duwat dé wak, “Déku kudiba mé viyaa.” ³Naate wadéka dérét viyaadaka dé Pol rékaréka yate Ananiasnyét wak, “Méné yénaa yakwa du. Kukba Got ménat viyaaké dé yo. Méné némaan ban rate wuna kudi véknwute méné wo, Mosesna apa kudi véknwumarék yawurénké. Méné derét wak, wunat viyaadoké. Méné waga wate méné Mosesna apa kudi kaapuk véknwuménékwa.” ⁴Naate wadéka de Pol wale tékwa du dérét wak, “Méné nyédé duna némaan ban, Gotna duké méné kapéredi kudi wakweyo.” ⁵Naate wadaka dé Pol wak, “Wuna du, dé nyédé duna némaan ban radékwaké kaapuk kutdéngwurén. Dérét kutdéngwuru mukatik dérét waga wamarék yakatik wuné yak. Déknyényba de kéga kavik Gotna nyégaba: Guné guna némaan banké kapéredi kudi wakwemarék yaké guné yo. Waga de kavik.” Naate dé Pol wak.

⁶Pol dé vék Parisina du las Sadyusina du las waba tédaka. Véte dé akwi némaan duwat némaanba wak, “Wuna du, mé véknwu. Wuna yaapa Parisina du. Wuné wawo Parisina du. Du kiyae tépa nébéle raapké de yo. Waga kutdénge wuné kudi wakwek. Wakwewuréka de wunat kotimké nae de wunat kulékiye kénét kure yaak.” ⁷Naate wadéka de Parisina du waaruk, Sadyusina du wale. ⁸Parisina du keni kudi kupuk de wo, “Du kiyae nébéle raapké naané yo. Gotna kudi kure giyaakwa du de ro Gotna gayéba. Wuraanyan pulak du wawo de ro Gotna gayéba.” Naate wadaka de Sadyusina du de wo, “Wan kaapuk. Du kiyae tépa raapmarék

° 23:5 Eks 22:28 † 23:6 Ap 24:15, 21 § 23:8 Mt 22:23

yaké de yo. Gotna kudi kure giyaakwa du kaapuk. Gotna gayéba rakwa wuranyaan pulak du kaapuk.” Naate wate Polna kudi véknwutakne de Sadyusina du Parisina du wale de waaruk. ⁹Waarute némaanba waadaka de apa kudiké kutdénkwá Parisina du las deku méniba tête de wak, “Mé véknwu. Kéni du kapéredi mu kaapuk yadén. Wan adél. Gotna kudi kure giyaakwa du dé nak dérét kudi wakwek, kapu wuranyaan pulak du dé nak dérét kudi wakwek? Yage véké?”

¹⁰De waga wadaka de Judana némaan du akwi kudi tépa némaanba waak. Waadaka dé Romna waariyakwa duna némaan du kéga dé wak, “De mawulé vétik yate Polét tébére kure yeyé yeyate dérét yaalébaanké de yo.” Waga wate dé wup yak. Wup yate dé déku duwat wak, “Guné deké dawuliye Polét kulékiye kure gwaamale yéké guné yo, naana némaa gat.” Naate wadéka de déku du Polét kulékiye kure yék, deku gat.

¹¹^hWani gaan Némaan Ban Jisas Pol wale tête dé wak, “Yéknwun mawulé yaké méné yo. Wup yamarék yaké méné yo. Méné kéni gayé Jerusalem rate ménébu kudi wakwek wunéké. Romba wawo wunéké kudi wakweké méné yo.” Naate dé Némaan Ban Jisas wak.

Juda de Polét viyaapéregé de kudi gik

¹²Ganbaba raapme Judana du las nakurakba jawe de kudi bulék. Bultakne de wak, “Polét viyaapéregé naané yo. Dérét viyaapérektakne gu kadému tépa kaké naané yo. Bulaa gu kadému kamarék yaké naané yo. Adél naané wo. Got naanat védéka waga naané wo.” Naate watakne de kudi gik. ¹³Wupmalemu (40 pulak) du de Polét viyaapéregé kudi gik. ¹⁴Kudi gitakne nyédé duna némaan du kubu duké wawo ye de wak, “Naané akwi naanébu kudi gik. Got naanat védéka naanébu kudi gik. Kudi gitakne kadému kamarék yaké naané yo. Bakna re Polét viyaapéregé naané yo. Dérét viyaapérektakne wani kadému kaké naané yo. ¹⁵ⁱWaga yanoké bulaa guné akwi némaan du wale guné Romna waariyakwa duna némaan duké kudi wakwesatiké guné yo. Kéga waké guné yo, ‘Polna kudi las wawo véknwuké naané mawulé yo. Méné waménu de ména du Polét tépa kure giyaaké de yo.’ Waga wagu nu naané yaabuba rate déké raségéké naané yo. Raségéno dé yae guné rakwa saabamarék yadu naané dérét viyaapéregé naané yo.” Naate de wak deku némaan duwat.

¹⁶Yaabuba re Polét viyaapéregé kudi buldaka dé Polna raawa véknwuk. Véknwutakne dé waariyakwa duna némaa gat ye wulae dé Polét wani kudi wakwek. ¹⁷Wakwedéka dé Pol waariyakwa dut nak waate dé wak, “Kéni dut mé kure yé némaan duké. Kudi las wakweké dé mawulé yo.” ¹⁸Naate wadéka dé waariyakwa du Polna raawat kure

^h 23:11 Ap 28:16, 23 ⁱ 23:15 Ap 25:3

némaan duké kure ye dé wak, “Raamény gaba tékwa du Pol wunat waate dé wak, ‘Kéni dut némaan duké kure yéké méné yo. Dé némaan dut kudi las wakweké dé mawulé yo.’ Naate Pol wadéka wuné ménéké wani dut kure yaak.”

¹⁹Wani kudi wadéka dé némaan du Polna raawana taababa kutdéka walkamu ye bét kapmu ték. Kapmu téte dé dérét waatak, “Samu kudi wunat wakweké méné yo?” ²⁰Naate waatadéka dé Polna raawa wak, “Judana du las debu kudi gik, sére ménat waatado ména du Polét kure ye naana némaan duké dawulidoké. De yénaa yate waké de yo, ‘Déku kudi las wawo véknwuké naané mawulé yo.’ ²¹Waga wado deku kudi véknwumarék yaké méné yo. Wani du las (40 pulak) debu kéga wak, ‘Naané gu kadému kamarék yaké naané yo. Polét viyaapérektakne wani gu kadému kaké naané yo.’ ²²Naate watakne de akélak yaabuba paakwe Polké raségéké de yo, dérét viyaapérekgé. Kudi gitakne de méné kusékétménuké de raségu.” Naate wadéka dé némaan du wani dut wak, “Nak dut wunat wakweménén kudi wakwemarék yaké méné yo. Bulaa méné yéké méné yo.” Naate wadéka dé yék.

Némaan du wadéka de Polét kure yék némaan ban Pilikské

²³Waariyakwa duna némaan du déku du vétiknét waate dé wak, “Béné wabénu béna du Sisariat yéké de yo. Kéga yéké guné yo. Waariyakwa du wupmalemu (200) yéké de yo. Du las (70) wosba rate yéké de yo. Wupmalemu (200) du waariyadakwa vi kure kápmaaba yéké de yo. Waga yéké guné yo, gaan yadu. ²⁴Pol yéran wos las kéraaké béné yo. Kéraatakne dérét miték kure yéké guné yo, némaan ban Pilikské.” ²⁵Naate watakne dé nyéga nak kéga kavik:

²⁶Wuné Klodias Lisias. Méné Piliks, méné némaan ban rate wupmalemu du taakwaké méné téségu. Wuné kéni nyéga wuné kaviyu ménéké. ²⁷^jMéna, Judana du kéni dut kulékiye kure viyaapérekgé nae de yak. Yadaka wuné kudi véknwuk, Romna du radékwaké. Viyaapérekgé yadaka wani kudi véknwutakne naané waariyakwa du wale yae naané dérét kure yék, naana némaa gat. Kure yénaka dé rak. ²⁸^kRadéka wuné wani muké kutdénké mawulé yate kukba wuné dérét kure dawulik, deku némaan duké. ²⁹Kure dawuliye wuné véknwuk, dé deku apa kudi véknwumarék yadénké kudi buldaka. Véknwutakne wuné wak, “Naana apa kudi dé véknwuk. Dérét viyaapérekmarék yaké guné yo. Raamény gaba taknamaréék yaké guné yo.” ³⁰^lNaate watakne wuné kudi las véknwuk, déku gayéna du las akélak paakwe re dérét viyaapérekgé kudi buldaka. Véknwutakne wuné wak, wuna du dérét ménéké bari kure yédoké. Watakne wuné dérét waatin duké kéga wak, “Guné ye némaan

^j 23:27 Ap 21:30-33, 22:25-27 ^k 23:28 Ap 22:30 ^l 23:30 Ap 23:12-13

ban Piliks wale kudi bulké guné yo wani muké.” Naate wuné derét wak. Yaak. Wani wuné wakwebutik. Waga kavitakne dé wani nyéga déku duké kwayék.

³¹Némaan du wani nyéga bétké kwayédéka bétku waariyakwa du wale de Polét kure yék gaan yadéka. Antipatrisnyét de dérét kure yék. ³²Kure ye waba kwae ganbaba raapme de wupmalemu waariyakwa du kępmaaba ye de gwaamale yék, deku gayét. Gwaamale yédaka de waariyakwa du las wosba yéte de Polét kure yék Sisariat. ³³⁻³⁴Kure ye saabe de némaan ban Pilikské nyéga kwayétakne de wak, Pol déku méniba téduké. Naate wadaka dé wani némaan ban dé nyéga yék. Vétakne dé Polét waatak, “Ména néwaage samu kępmaaba dé tu?” Naate waatadéka dé Pol wak, “Wuna néwaage Silisiana kępmaaba dé tu.” ³⁵Naate wadéka véknwutakne dé dérét wak, “Ménat waatin du yaado wuné ména kudi véknwuké wuné yo.” Naate watakne déku duwat wadéka de Polét kure yék, Yerot kaan némaa gat. Kure yédaka de déké waba téségék, dé yaage yémuké.

Judana némaan du de Polké yénaa kudi wakwek

24 ¹Kukba nyaa nak taaba re dé akwi nyédé duna némaan ban Ananias dé némaan du las wale waga de wani gayét yék. Du nak déku yé Tetalas dé de wale yék. Wani du deku kudi véknwute dé némaan dut wakwek. Ye saabe de akwi Judana du Romna némaan dut yénaa kudi wakwek Polké. ²Wakwedaka dé némaan ban Piliks Polét waak. Waadéka yaadéka dé Tetalas yénaa kudi wakwek Polké. Kéga dé wak:

“Méné Piliks méné naana némaan ban. Wupmalemu kwaaré méné naanéké miték véménéka naané miték rate kaapuk las waariyanan. Méné naana gayéna kapéredi mat véte waménéka yéknwun jébaa naanéké yadaka naané miték naané ro. ³Rate véte naané ménéké mawulé yo.

⁴“Makwal kudi male wakweké wunék, némaan du raménékwa bege. Némaa kudi wakwemarék yaké wuné yo. Ménat wuné waato. Méné naana kudi véknwuké méné yo. Véknwe méné wakweké yo. ⁵^mKéni du Pol kén kapéredi mu yakwa du. Akwi du taakwat dé yaalébaanu. Gege gayét yéte déku kudi wakwedéka de Juda déku kudi véknwudaka kapéredi mawulé yaaladéka de némaan duna kudi véknwumuké kélik yate kapéredi mu yo. Kéni du dé némaan du dé ro nak jébaaké. Wani jébaaké de wo Nasaretna jébaa. Waga naané kutdégék. ⁶ⁿDé Gotna kudi bulnakwa némaa gaba kapéredi mu yaké nae dé yak. Wani kapéredi mu yadu mukatik wani némaa ga kapéredi ga kwaakatik dé yak. Wani kapéredi mu yaké nae yadéka naané dérét kulékik. Kulékiye naané dérét

^m 24:5 Ap 17:6 ⁿ 24:6 Ap 21:28-30

yakataké naané mawulé yak, naana apa kudi véknwumarék yadén bege. ⁷Yate ténaka dé waariyakwa duna némaan ban Lisias yae apa yate dé dérét kure yék. ⁸Kure ye dé wak, ‘Guné wani duké kudi las wakweké mawulé yate némaan ban Pilikské yéké guné yo.’ Naate wadéka naanébu yaak ménéké. Méné dérét waataké méné yo wani muké. Waataménu wakwedu méné kutdéngeké méné yo, wakwenan akwi kudiké.”

⁹Tetalas waga wadéka de waba tékwa Judana du akwi de wak, “Wan adél kudi dé wakwek.” Naate de wak.

Pol kudi dé wakwek Piliksnyét

¹⁰De waga wadaka dé némaan ban Piliks Polét wak, “Bulaa mé wakwe.” Naate wadéka dé Pol kényi kudi wakwek:

“Méno, méné wupmalemu kwaaré kot véknwukwa némaan ban rate méné naanéké miték vék. Véménéka waga kutdénge bulaa kudi wakweké wuné mawulé yo. Deku kudi kaataké wunék. ¹¹Déknyényba, nyaa taaba vétik sékérék maanba kayék vétik déknyényba wuné Jerusalemét yék, Got wale kudi bulké, Gotna némaa gaba. Derét waataménu de ménat wakweké de yo, yéwurénké. ¹²Wuné Gotna kudi bulnakwa némaa gaba téte nak du wale kaapuk waaruwurén. Kapéredi mu yadoké du taakwat kaapuk wakwewurén. Kudi bulnakwa gaba téte wuné yénaa kudi kaapuk wakwewurén. Nak taaléba téte wuné yénaa kudi kaapuk wakwewurén. Yaga pulak? Kapéredi mu yawuréka de Judana du de vék, kapu kaapuk? Wan kaapuk. ¹³Kapéredi mu kaapuk yawurén. Wan deku yénaa kudi. Wan adél kudi kaapuk. Waga kutdénge kudi tépa bulmarék yaké de yo wunéké. Yado du las wawo deku kudi véknwumarék yaké de yo.

¹⁴“Kényi kudi male wan adél kudi. Kulé jébaaba wunébu wulaak. Wani jébaaké de wo, ‘Wan kapéredi jébaa.’ Naate de wo. Wan yéknwun jébaa. Kapéredi jébaa kaapuk. Wani jébaaba wulae wuné naana képmawaarana némaan ban Gorét wuné waato. Wuné naana képmawaara Mosesna apa kudi wuné véknwu. Déknyényba Gotna yéba kudi wakwen du de déku kudi kavik nyégaba. ¹⁵Wani kudi akwi wuné véknwu. Kukba Got wadu de akwi du taakwa, yéknwun mu yakwa du taakwa, kapéredi mu yakwa du taakwa wawo kiyae nébéle raapké de yo. Waga wuné kutdéngeké. Kéba tékwa du wawo waga de kutdéngeké. ¹⁶Akwi du taakwa kiyae nébéle raapdaranké sanévéknwute wuné apa yate yéknwun mawulé wuné yo. Yéknwun mawulé yate Gotna méniba, du taakwana méniba wawo miték rasaakuké wuné mawulé yo.

¹⁷“Déknyényba wupmalemu kwaaré wuné nak geba rak. Jerusalemba kaapuk rawurén. Ye wuné yék Jerusalemét. Judana dut las véké wuné yék. Deké yéwaa kwayéké nae wuné yék. Gotké kwayéké nae wuné yék.

° 24:14 Ap 26:22 P 24:15 Jo 5:28-29 ¶ 24:17 Ro 15:25-26

18^rYe wuna sépé yéknwun yaduké wuné Mosesna apa kudi véknwute wuné jébaa las yak. Wani jébaa yabutitakne gu yaakwe Gotké kwaami kwayéwuréka de wunat vék, Gotna kudi buldakwa némaa gaba. Wuné miték téwuréka de wunat vék. Kudi las kaapuk némaanba waawurén. Wupmalemu du taakwa wuné wale kaapuk tédan. 19Yadaka de Judana du las Esiana kápmaaba yae de wunat vék. Vétakne de kapéredi mu yawurénké kudi wakweké mawulé yadaran de kénét yaaké de yo. Yae de ména méniba téte kudi wakweké de yo. 20Yaamarék yado kéba tékwa du kapéredi mu yawurénké wakweké de yo. Déknyényba naané Judana némaan duna méniba téwuréka de wunat wak, ‘Wan kapéredi mu ménébu yak.’ Naate de wak. Wani kapéredi muké bulaa ménat kudi wakweké de yo. 21^sWani némaan duna méniba téte kényi kudi male waate wuné derét wak, ‘Got wadu kiyaan du taakwa nébéle raapké de yo. Wani kudiké de wunat kotimu.’ Naate wuné derét wak.”

22 Pol wadéka Piliks Jisasna jébaaké kutdénge de waba tékwa duwat wak, “Kudi bulgunéka wunébu véknwuk. Bulaa yaak. Kukba waariyakwa duna némaan ban Lisias yaadu wuné kudi tépa wakweké wuné yo gunat.” 23^tNaate watakne de waariyakwa dut nak wak, “Méné Polké mé téségé, de yaage yémuké. Déké mé kwekére téte vé. Apa yamarék yaké méné yo. Déku du taakwa déké gwalmu kure yaadaran wan yéknwun.” Naate wadéka de Polké téségédéka de rak raamény gaba.

Piliks wadéka kwaaré vétik de Pol rak raamény gaba

24 Piliksna taakwa wan Judana taakwa. Léku yé Drusila. Nyaa vétik kupuk Pol raamény gaba radéka bét Piliks bét Drusila bét yaak. Yae Piliks wadéka de Pol déké yaak. Yae de bérét kudi wakwek, Krai Jisaské. Dé wak, “Krai Jisaské miték mé sanévéknwu.” Naate wadéka de Piliks Polna kudiké sanévéknwuk. 25 Sanévéknwudéka de Pol tépa kudi wakwek. Dé wak, “Du taakwa yéknwun mu yaké de yo. Deku mawulé deku sépéke miték véké de yo. Kukba nyaa nak yaaké de yo. Wani nyaa Got kot véknwukwa némaan ban rate de du taakwa yadan jébaaké kudi wakweké de yo.” Naate Pol wadéka de Piliks wup yate de wak, “Yaak. Bulaa méné yéké méné yo. Nak apu sal ménat waaké wuné yo, gwaamale yaaménuké?” 26 Naate wadéka de Pol tépa wulaak raamény gat. Wulae radéka de Piliks kéga déku mawuléba de wak, “Sal Pol raamény ga kulaknyényké mawulé yate wupmalemu yéwaa tiyaaké de yo, kapu kaapuk?” Waga sanévéknwute wupmalemu apu waadéka de Pol déké yae de de wale kudi bulék. Bultakne de tépa wulaak raamény gat, Pilikské yéwaa las kwayémarék yadén bege.

27 Pol kwaaré vétik raamény gaba radéka Posias Pestas de Piliksna waagu tawuk. Tawe de némaan ban rak. Piliks yéké yate kéga de déku

^r 24:18 Ap 21:26-27 ^s 24:21 Ap 23:6 ^t 24:23 Ap 27:3

mawuléba wak, “Judana du wunéké mawulé yaké de yo. Waga wuné mawulé yo. De Polké kélik de yo. Pol dé mé ro, raamény gaba. Radu Judana du wunéké mawulé yaké de yo.” Waga wadéka dé Pol rasaakuk raamény gaba.

Pol dé wak, “Wuné Romna némaan banét kudi wakweké wunék.”

25 ¹Nyaa kupuk Pestas dé rak wani kępmaaba. Re Sisaria kulaknyénytakne dé Jerusalemét yék. ²Ye saabadéka de nyédé duna némaan du Judana nak némaan du wale waga yae de dérét wak, “Méne mé véknwu. Wani du Pol yénaa kudi débu wakwek. ³“Méné naana kudi véknwutakne waménu dé keni gayét yaaké dé yo. Waga naané mawulé yo.” Naate de wak, Pol yaabuba yaadu dérét viyaapérekgé nae. ⁴Wadaka dé Pestas wak, “Pol raamény gaba dé ro Sisariaba. Wuné bari gwaamale yéké wuné yo, wani gayét. ⁵Yéwuru ména némaan du wuné wale yaaké de yo. Yae saabado Pol kapéredi mu déknyényba yadéran de kudi wakweké de yo wani muké.”

⁶Pestas waga watakne wupmalemu nyaa dé rak Jerusalembe. Re kukba dé gwaamale yék Sisariat wani Judana du wale. Ye saabe gaan kwae ganba raapme dé kot véknwukwa némaan ban dé rak, kudi buldakwa taaléba. Rate dé déku duwat wak, Polét kure yaadoké. ⁷Wadéka Polét kure yaadaka de Jerusalembe yaan Judana du de Pol wale ték. Tété de Pestasnyét wak, “Kéni du wupmalemu kapéredi mu débu yak.” Naate wate Pol yan muké wakwedaka deku kudiké kaapuk kutdéndén. Yate dé déku mawuléba wak, “Deku kudi adél kudi, kapu kaapuk?” ⁸Waga sanévéknwute wadéka dé Pol deku kudi kaatate dé wak, “Wuné wawo wuné Judana du. Wuné naana apa kudi wuné véknwu. Wuné Gotna kudi buldakwa némaa ga kaapuk yaalébaanwurén. Wuné Romna némaan banké kapéredi kudi kaapuk wakwewurén. Kapéredi mu kaapuk yawurén.” Naate dé wak.

⁹Wadéka dé Pestas kéga wak, “Dérét wuné Judana gayét kure yéwuréran de Judana du mawulé yate waké de yo, ‘Pestas wan yéknwun du.’ Waga wadoké wuné mawulé yo.” Waga wate dé Polét wak, “Sal ané Jerusalemét ye waba wuné ména kudi véknwuké wuné yo? Waga méné mawulé yo, kapu kélik méné yo?”

¹⁰Dé waga wadéka dé Pol kéga déku mawuléba wak, “Wuné Jerusalemét yéwuréran sal de wunat viyaapérekgé de yo?” Waga sanévéknwute dé Pestasnyét wak, “Aya. Jerusalemét yémuké kélik wuné yo. Wuné Judana duwat kaapuk kapéredi mu las yawurén. Waga méné kutdéngék. Derét kudi wakwemarék yaké wuné yo. Wuné Romna némaan banét kudi wakweké wunék. Dé wuna kudi véknwuké dé yo. Waga

“ 25:3 Ap 23:15 ˇ 25:7 Ap 24:5-6, 13 w 25:9 Ap 24:27

wuné mawulé yo. ¹¹Wuné guna apa kudi véknwumarék ye kapéredi mu yawuréran méné wunat viyaapérekge méné yo. Wan yéknwun. Wuné kapéredi mu kaapuk yawurén. Deku kudi wan yénaa kudi. De wuna kudi véknwumarék yaké de yo. De waga véknwumuké kélik wuné yo. Romna némaan ban wuna kudi véknwuké dé yo. Waga wuné mawulé yo.” ¹²Naate wadéka dé Pestas déku du wale dé kudi bulék. Bultakne dé Polét wak, “Romna némaan ban ména kudi véknwuduké méné mawulé yo. Waga ménébu wak. Wan yéknwun. Méné némaan banké yéké méné yo, Romét.” Naate dé Pestas wak.

Pestas dé Agéripat kudi wakwek Polké

¹³Kukba némaan ban nak déku yé Agéripa déku taakwa Benaisi wale bét yék Sisariat. Yéknwun mawulé yate Pestas wale kudi bulké bét yék. ¹⁴Ye wupmalemu nyaa rabétka kukba dé Pestas kényi kudi wakwek Polké: “Méné, Agéripa, mé véknwu. Piliks némaan ban rate wadéka du nak déku yé Pol dé raamény gaba rak. Radéka Piliks wani jébaa kulaknyénentakne yédéka wuné déku waagu tawuké yaak. Yae wuné véknwuk wani du raamény gaba wekna radéka. ¹⁵Véknwutakne Jerusalemét yéwuréka de Judana némaan du, nyédé duna némaan du wawo, de wunat kudi wakwek, kapéredi mu yadéknké. Wakwetakne yadén kapéredi mu dérét yakatawuruké de wunat waatak. ¹⁶Waatadaka wuné derét kéga wak, ‘Naané Romna du kéga naané yo. Du las, Wan kapéredi mu yan du, naadaran de kudi bulnakwa taalat yéké de yo. Ye wani duna méniba téte némaan du nak véknwudu wani kudi wakweké de yo. Wakwedo wani du deku méniba téte deku kudi kaataké dé yo. Kapéredi mu débu yak, kapu kaapuk? De buldo némaan du véknwute wani muké kutdéngeké dé yo. Kutdénkte dé kudi wakweké dé yo, wani muké. Wani du yéknwun mu yadéran némaan du waké dé yo, Wan yéknwun mu yan du. Wani du kapéredi mu yadéran némaan du waké dé yo, Wan kapéredi mu yan du. Waga wate kapéredi mu yan dut deké kwayéké dé yo. Taale de akwi du kudi bulké de yo. Kukba némaan du wani dut deké kwayéké dé yo. Wani dut deké bakna kwayémarék yaké dé yo. Naané Romna du waga naané yo.’ Naate wuné wak Judana duwat.

¹⁷“Waga wawuréka de kénét yaak, Polké kudi las wakweké nae. Yaadaka wuné kudi bulnakwa taaléba némaan ban rate wuné bari wak, wani dut wunéké kure yaadoké. ¹⁸“Dérét kure yaadaka deku méniba tédeka de Judana némaan du déké kudi wakwek. Wakwedaka kéga wuné wuna mawuléba wak, ‘Kapéredi mu yadéknké wakweké de yo.’ Waga wawuréka de kapéredi muké kaapuk las wakwedan. ¹⁹Deku apa kudiké de waaruk. Kiyaan duké wawo de waaruk. Déku yé Jisas. Wani duké Pol dé wak, ‘Débu nébéle raapmék.’ ²⁰Naate

* 25:18-19 Ap 23:29

wadéka kéga wuné wuna mawuléba wak, ‘Yaga pulak wuné wani muké miték kutdénké wuné yo?’ Waga sanévéknwute wuné Polét wak, ‘Jerusalemét yétu. Ye waba ména kudi véknwuruké méné mawulé yo, kapu kaapuk?’ ²¹Naate wawuréka dé Pol wak, ‘Aya. Romna némaan ban wuna kudi véknwuké dé yo. Waga wuné mawulé yo. Kéba rate raamény gaba raké wuné yo.’ Naate wadéka wawuréka dé raamény gaba wekna ro. Kukba wawuru dé Romna némaan banké yéké dé yo.” ²²Naate Pestas wadéka dé Agéripa wak, “Wuné wawo wani duna kudi véknwuké wuné mawulé yo.” Naate wadéka dé wak, “Séré méné déku kudi véknwuké méné yo.” Naate dé wak.

²³Wadéka gaan kwae ganba bét Agéripa bét Benaisi yéknwun baapmu wut kusadatakne miték kusowe bét yaak. Yae bét waariyakwa duna némaan du, wani gayéna némaan du wale, waga de kudi buldakwa gat wulaak, wupmalemu du taakwa téte védaka. Wulaadaka Pestas wadéka de Polét kure yaak. ²⁴Kure yaadaka dé Pestas wak, “Méné, Agéripa, méné némaan ban méné ro. Guné, kéba tékwa du taakwa akwi, guné mé véknwu. Guné kényi dut guné vu. Jerusalemba rakwa du taakwa, kényi képmaaba rakwa du taakwa, Judana du taakwa akwi de dérét waatik. Waatite las de wunéké yaak. Yae de wunat waak, ‘Wani du kiyaaduké naané mawulé yo. Dé ramarék yaké dé yo. Waménu de dérét viyaapéreké de yo.’ ²⁵Naate waadaka véknwutakne kéga wuné wak, ‘Wani du kaapuk kapéredi mu yadén. Samuké wuné wawuru de dérét viyaapéreké de yo?’ Waga sanévéknwuréka dé wak, ‘Wuné Romna némaan banét kudi wakweké wunék. Dé wuna kudi véknwuké dé yo. Waga wuné mawulé yo.’ Naate wadéka wuné wak, ‘Wan yéknwun. Dé Romna némaan banké yéké dé yo.’ ²⁶⁻²⁷Naate watakne kéga wuné wuna mawuléba wak, ‘Du nak kapéredi mu yadéran némaan du nak kapéredi mu yadénké kudi kaviké dé yo nyégaba. Kavitakne wadu wani du nyéga kérae kure yéké dé yo, Romna némaan banké. Kapéredi mu yadéran bakna yémarék yaké dé yo Romna némaan banké.’ Waga wuné wak.

“Samu kudi kaviké wuné yo kényi duké? Samu kapéredi mu débu yak? Kaapuk kutdénkwurén. Yate wawuréka dé yae guna méniba dé tu. Bulaa gunat wuné waato. Guné déku kudi véknwuké guné yo. Méné, Agéripa, méné némaan ban méné ro. Méné déku kudi véknwutakne kapéredi mu yadénké wunat wakweké méné yo. Wakweménu wuné wani kudi kaviké wuné yo nyégaba. Kavitakne wawuru dé kérae kure yéké dé yo, Romna némaan banké. Kure yédu dé Romna némaan ban nyéga véte kapéredi mu yadénké kutdénké dé yo.” Naate dé Pestas wak.

Pol dé némaan ban Agéripat kudi wakwek

26 ¹Pestas waga wadéka dé Agéripa Polét wak, “Ména kudi mé wakwe.” Naate wadéka dé Pol déku taaba kusawuréte dé kéga wak:

† 25:21 Ap 25:11-12 ‡ 25:23 Mt 10:18 † 25:24 Ap 22:22

2-3 “Méné, Agéripa, méné némaan ban méné ro. Naané Judaké akwi ménébu kutdengék. Naana kudi naana mawuléké ménébu kutdengék. Kutdengménéka bulaa ména méniba téte kudi wakweké wuné yéknwun mawulé yate dusék yo. Judana du wunat yénaa yadan kudi kaataké wunék. Méné wuna kudi véknwute bari wulkiyaa yamarék yaké méné yo. Waga wuné ménat waato.

4^b “Baadi rate du ye wuné miték rak. Wuna kém wale naana gayé Jerusalemba wawo wuné miték rak. Judana du akwi waga de kutdengék. 5 Gorét waataké Parisina du apa jébaa de yo. Wani jébaa naané yanakwa jébaat dé talaknak. Wupmalemu kwaaré wuné Parisina duna apa kudi wuné véknwu. Waga de Judana du kutdengék. Kutdengte mawulé yadaran de Parisina duna apa kudi véknwurénké ménat wakweké de yo. 6-7^c “Bulaa kéba wuné tu, méné némaan ban rate wuna kudi véknwuménuké. Déknyényba Got dé naana képmawaarat wak, ‘Gunat kutkalé yaké wuné yo. Adél wuné wo.’ Naate wadéka de Judana kém taaba vétik sékérék maanba kayék vétik naané Judana du taakwa akwi waga naané Got wakwen kudiké sanévéknwute naanat kutkalé yadéran tuléké naané raségu. Gaan nyaa naané Gorét waatate naané wani tuléké naané raségu. Wuné wawo Got naanat kutkalé yaran tuléké wuné raségu. Raségéwuréka de Judana du las wunéké de wo, ‘Waga yate kapéredi mu débu yak.’ Waga wate yénaa de yo. 8 Guné, kéba tékwa Judana du, guné kéga guné wo, ‘Got wamarék yaké dé yo, kiyaa du taakwa nébéle raapdoké.’ Samuké guné waga wo? Samuké guné Gotké kaapuk miték sanévéknwugunékwa?

9 “Déknyényba kéga wuné wuna mawuléba wak, ‘Nasaret ban Jisasnyét yaalébaanké wunék. Déké miték sanévéknwukwa du taakwat yaalébaante dérét wawo yaalébaanké wunék.’ 10^d “Waga wate wuné derét yaalébaanék Jerusalemba. Nyédé duna némaan du wunat wadaka wuné de pulak téte Gotna du taakwat kulékiye wuné raamény gat kure yék. Kure yéte de derét viyaapérékgé kudi buldaka wuné wawo derét viyaapérékgé wuné wak. 11e “Wupmalemu nyaa wawuréka de Gotna du taakwat yaalébaanék, Gotna kudi buldakwa akwi gaba. Némaan Banké kapéredi kudi wakwedoké nae wuné waga yak. Derét rékarékat kapére yate wuné séknaa get yéte derét yaalébaanké wuné mawulé yak.” Naate dé Pol wak.

Pol dé Jisaské miték sanévéknwudénké kudi wakwek

12 Pol waga watakne dé kéga wak, “Méné mé véknwu. Nak apu derét yaalébaanké yawuréka de nyédé duna némaan du nyéga tiyaate wadaka wuné kérae kure yék Damaskasnyét. 13 Yéwuréka nyaa nawurédeka yaa

^b 26:4-5 Ap 22:3, Pl 3:5-6 ^c 26:6-7 Ap 28:20 ^d 26:10 Ap 8:3 ^e 26:11 Ap 9:1-2

yaankwa pulak mu nyétba giyae dé ték, wuné wale yén du wale ténanba. Wani yaa yaante nyaat dé talaknak. Giyae tédéka wuné vék. ¹⁴Yaa yaankwa pulak mu tédéka naané kępmaaba akérék. Akére kwaate wuné véknwuk kudi nak wunat wuna gayéna kudiba wadéka. Wani kudina yé Yibru. Kéga dé wak, ‘Méné, Sol, samuké méné wunat yaalébaanu? Raamény tékwa muba akite méné kaagél kuru. Méné wunat yaalébaanké nae méné ménat yaalébaanu.’ ¹⁵Naate wadéka wuné waatak, ‘Némaan Ban, méné kiyadé?’ Naate waatawuréka dé wak, ‘Kén wuné, Jisas wuné. Wunat méné yaalébaanu. ¹⁶Mé raapme méné téké yo. Wuné ménéké wuné yao, méné wuna jébaa yaménuké. Wunat bulaa vétakne méné wani muké kudi wakweké méné yo. Kukba wakwatnyéwurérán jébaaké wawo kudi wakweké méné yo. ¹⁷Kudi wakweménu de ména du, nak geba rakwa du wawo ménat viyaaké yado wuné ménat kutkalé yaké wuné yo. Wawuru méné nak geba rakwa du taakwaké yéké méné yo. ¹⁸Ye de kulé mawulé kéraadoké kudi wakweké méné yo. Méné kudi wakweménu de gaankété kulaknyénytakne nyaaba téké de yo. Kudi wakweménu deku kapéredi mawulé kulaknyénytakne de yéknwun mawulé kéraaké de yo. Kudi wakweménu Setenna kudi kulaknyénytakne de Gotna kudi véknwuké de yo. Waga véknwute wunéké miték sanévéknwudo wuné yadan kapéredi mu yatnyéputiwuru de kulé mawulé kérae miték rasaakuké de yo apuba apuba. De wawo wuna du taakwa raké de yo.’ Naate dé Némaan Ban Jisas wunat wak.” Waga dé Pol wak.

Pol dé Agéripat yadén jébaaké kudi wakwek

¹⁹Pol waga watakne dé kéga wak: “Agéripa, méné némaan ban méné ro. Méné mé véknwu. Wani mu nyétba yadéka wuné vék. Véte kudi véknwutakne wani duna kudiké kuk kaapuk kwayéwurén. ²⁰†Taale Damaskasba rakwa du taakwat wuné wani muké kudi wakwek. Wakwetakne ye wuné Jerusalemba rakwa du taakwat wakwek. Wakwetakne ye wuné Judiaba tékwa gege gayét yéte wuné wakwekéreyék. Wakwetakne ye wuné nak gena du taakwat wawo wuné wakwek. Kéga wuné wakwek, ‘Guné guna kapéredi mawulé kulaknyénytakne guné Gotna kudi véknwuké yo. Véknwute yéknwun mawulé yate yéknwun jébaa male yaké guné yo.’ Naate wuné derét wakwek. ²¹‡Wani kudi wakwetakne Gotna kudi buldakwa némaa gat wulae téwuréka de Judana du wunat kulékiye de wunat viyaapérekgé yak. ²²Yadaka Got dé wunat kutkalé yadéka wuné miték ték. Apuba apuba Got dé wunat kutkalé yo. Yadéka bulaa némaan duna méniba, bakna duna méniba wawo téte gunat wuné kudi wakweyo. Déknyényba naana kępmaawaara Moses Gotna yéba kudi wakwen du wawo de wani

† 26:18 Kl 1:13, 1 Pi 2:9 § 26:20 Ap 9:22, 28, 22:21 ‡ 26:21 Ap 21:30-31

kudi wakwek. Deku kudi male wuné wakweyo. Nak pulak kudi kaapuk wakwewurékwa. ²³‘Kéga de wak: ‘Got wadén ban Kraiské kaagél kure kiyae tépa nébéle raapké dé yo. Dé taale nébéle raapké dé yo. Kukba akwi kiyaan du taakwa nébéle raapké de yo. Kraiské nébéle raapme dé naana gayéna du taakwa, nak gena du taakwat wawo kudi wakweké dé yo, nyaaba rasaakudaranké.’ Naate wadaka wuné wawo wuné waga wo.” Waga dé Pol wak.

Agéripa déku kudi véknwuduké dé Pol kudi wakwek

²⁴Pol waga wadéka dé Pestas némaanba waate dé wak, “Pol, méné wupmalemu kudi véknwute wupmalemu nyégaba véménéka ména mawulé yékéyaak dé yo.” ²⁵Naate wadéka dé Pol wak, “Némaan du Pestas, wuna mawulé kaapuk yékéyaak yadéka. Wuna kudi adél kudi. Yénaa kudi kaapuk. ²⁶Agéripa, méné némaan ban méné ro. Méné mé véknwu. Wani mu yadaka ménébu vék. Wani mu kaapuk paakudan. Méné kutdéngeké wakwewurén muké. Waga wuné kutdéngeké. Kutdénge wuné wup yamarék yate wuné ménat wakweyo. ²⁷Déknyényba Gotna yéba kudi wakwen du de déku kudi kavik déku nyégaba. Méné kavidan kudiké méné miték sanévéknwu, kapu kaapuk? Wani kudiké méné miték sanévéknwu. Waga wuné kutdéngeké.” ²⁸Naate wadéka dé Agéripa wak, “Yaga pulak? Méné makwal kudi ménébu wakwek. Sal wani makwal kudi véknwute wuné Jiskas Kraiské miték sanévéknwuké wuné yo?” ²⁹Naate wate yénaa yadéka dé Pol wak, “Méné bari Jiskas Kraiské miték sanévéknwuké méné yo, kapu kukba déké miték sanévéknwuké méné yo? Déké miték sanévéknwuménéran wan yéknwun. Wuné Gorét wuné waato gunéké. Méné, wuna kudi véknwukwa akwi du taakwa wawo, guné wuné pulak tégunuké wuné mawulé yo. Kulé mawulé kéraawurénké wuné kudi wakweyo. Kéni apa baagwi wunat gidanké kaapuk kudi wakwewurékwa.” ³⁰Pol waga wadéka de waba ran akwi du taakwa, némaan ban Agéripa, déku taakwa Benaisi, némaan du Pestas wawo waga de akwi raapme ték. ³¹^kRaapme te de gwaadé. Gwaade de kapmu bulde de wak, “Wani du kapéredi mu las kaapuk yadén. Dérét raamény gaba taknamaré yaké de yo. Dérét viyaapérekmarék yaké de yo.” ³²Naate wate dé Agéripa Pestasnyét wak, “Wani du Romna némaan ban déku kudi véknwuduké kudi wakwemarék yadu mukatik dé bakna yéduké méné wakatik méné yak.” Naate dé Agéripa wak.

Pol Romét yéduké de dérét sipba kure yék

27 ¹ Kukba Pestas dé wak, “Bulaa guné sipba waare Italina képmaat yéké guné yo.” Naate wadéka de Pol raamény gaba ran du las

ⁱ 26:23 Lu 24:46-47 ^j 26:26 Jo 18:20 ^k 26:31-32 Ap 25:25

wawo derét de kure yék, némaan duké. Wani du déku yé Julias dé Romna waariyakwa duké las dé némaan ban rak. Déku duké de wak, “Romna némaan banna waariyakwa du.” Naate de wak. Wani némaan du dé raamény ga kulaknyénytakne yaalan duké téségék, de yaage yémuké. ²Véte dé de wale yék. Wuné kény nyéga kavin ban wale naané yék. Tesalonaikaba yaan ban Aristakas wawo dé naané wale yék. Tesalonaika Masedoniaba dé tu. Ye Adramitiamba yaan sipba naané nak waarék. Wani sip Esiana kępmaaba tékwa gayét yéké nae yaléka naané yék. ³Ye gaan kwae ganba naané Saidon saabak. Saabanaka dé waariyakwa duna némaan ban Julias Polét miték dé yak. Yadéka dé Pol déku du taakwaké yéte dé de wale kadému kak. Katakne gwalmu las kérae kure dé sipmét gwaamale yék. ⁴Saidon kulaknyénytakne naané sipba waare naané tépa yék. Yénaka wimut kutdéka Saiprasna kępmaa aki tuwa taababa tédéka naané wimut kutmarék yakwa saknwuba yék. ⁵Saipras kus viyaatéknénba dé tu. Saipras talaknatakne kusba ye Silisiana kępmaa, Pampiliana kępmaa wawo séknaaba tédéka naané vék. Vétakne ye naané Maira saabak. Maira Lisiaba dé tu.

⁶Wani gayé saabe naané sipba dawulik. Dawuliye ranaka dé waariyakwa duna némaan du dé Italina kępmaat yéran sipké sékale vék. Wani sip Aleksandriaba lé yaak. Sékale vétakne yae dé naanat kwole yédéka naané wani sipba waarék. ⁷Waare wimut kutdéka naané wupmalemu nyaa kwekére kwekére yék. Kwekére yéte apa jébaa yadaka naané Naidasnyét vék. Vétakne yéké yanaka dé apakélé wimut kutdéka naané yéké yapatik. Ye nak yaabuba yénaka Kritna kępmaa yéknwun tuwa taababa tédéka naané wimut kutmarék yakwa saknwuba yék. Krit kus viyaatéknénba dé tu. ⁸Ye Salmoni nébat vétakne ye naané Kritna kępmaa tékwaba yék. Ye apa jébaa yadaka naané yéknwun taalé saabak. Wani taaléké de wak, “Sip miték tékwa taalé.” Naate de wak. Wani taalé Lasia tékwaba dé tu. Saabe de lékidan ain guba yatjadak, sip nakurakba téluké.

⁹Wupmalemu nyaa naané wani taaléba rak. Ranaka de Juda kadému kamarék yadakwa tulé yédéka dé apakélé wimut kutkwa tulé dé yaak. Wani tulé kus némaanba raapte lé waaru. Wani tulé sip kaapuk miték yédakwa. ¹⁰Pol wani tuléké kutdénge dé sipba rakwa duwat kény kudi wakwek, “Gunawa, bulaa yénaran apa jébaa yano wupmalemu gwalmu wupmalemu du yalaggé de yo. Waga wuné kutdéngek. Bulaa yémarék yaké naané yo.” ¹¹Naate wadéka bét sip kutkwa du bét sipna némaan ban bét wak, “Kaapuk. Naané yéké naané yo.” Naate wabétka dé waariyakwa duna némaan du bétku kudi véknwute Polna kudi kaapuk véknwudén. ¹²Wani tulé ranan taalé wan yéknwun taalé kaapuk. Apakélé wimut kutdéran bege. Waga kutdénge bétku kudi véknwutakne de sipba rakwa wupmalemu du de kudi gik, wani taalé kulaknyénytakne yéké. Ye Piniks

saabe apakélé wimut kutkwa tulé waba raké de mawulé yak. Piniks wan Kritna kępmaaba dé tu. Wani taalé wan wimut kutdéka sip miték tékwa taalé.

Apakélé wimut kutdéka lé kus némaanba raapte waarék

¹³Kukba dé yéknwun wimut nak saknwuba yae dé kwekére kurék. Kutdéka de wani taalé yéké nae de kudi bulék. Bultakne de guba yatjadadan ain tébére kure waare sipba takne de Kritna kępmaa tékwaba kwekére yék. ¹⁴Yédaka bari dé apakélé wimut kurék. Wani wimutna yé Taleo. Wani wimut Kritna kępmaaba dé yaak. ¹⁵Apakélé wimut kutdéka lé sip yéké yapatik. Yéké yapatiléka naané bakna ranaka dé wimut sipmék kure yék. ¹⁶Kure yédéka naané Kodana kępmaa tékwaba yék. Koda kus viyaatéknénba dé makwal kępmaa tu. Ye apa wimut kutmarék yakwa saknwuba yéte naané apa jébaa yak, makwal bot miték raluké. Naana sip yéléka wani bot kukba lé yék, baagwit lékidan bege. ¹⁷De apa jébaa yate de baagwit tébére kure ye de wani makwal bot sipba kusawurék. Kusawure de awuré sipba taknak. Takne de apa baagwit sipba gik, apa ye raluké. Yatakne de wup yak, sip bakna ye Aprikana taaléba tékwa yawusaba waare kapére yamuké. Wup yate de sipba tén baapmu wut lépmwénytakne bakna radaka dé apakélé wimut tépa kutte dé sipmék kure yék. Kure yédéka sip bakna lé yék. ¹⁸Apakélé wimut kutdéka lé kus némaanba raapte waarék. Yaléka nak nyaa sipba ran gwalmu de kusba kéraasadak, sip miték yéluké. ¹⁹Kéraasadatakne nak nyaa de sipna gwalmu las, baapmu wut, baagwi, mi, waga de kusba kéraasadak. ²⁰Kérasadatakne yéte wupmalemu nyaa rate naané kun nyaat kaapuk vénan. Yanaka dé apakélé wimut wekna dé kurék. Kutdéka naané wak, “Miték yémarék yaké naané yo. Kén yalaggé naané yo.”

²¹^lWupmalemu nyaa yédéka kadému kaapuk kadan. Yadaka dé Pol raapme deku nyédéba téte dé wak, “Guno, déknyényba wuné gunat kudi wakwek, Kritna kępmaa kulaknyénymarék yanoké. Guné wuna kudi véknwugunu mukatik wani apa jébaa yamarék yakatik naané yak. Yano wani gwalmu yalakmarék yakatik dé yak. ²²Mé véknwu. Naana du nak yalakmarék yaké dé yo. Sip male yalaggé lé yo. Yéknwun mawulé yaké guné yo. Wup yamarék yaké guné yo. ²³Wuné Gotna du rate wuné déké miték sanévéknwu. Kéni gaan Gotna kudi kure giyaakwa du nak giyae wuné wale téte dé wak, ‘Pol, méné wup yamarék. ²⁴^mMéné némaan banét kudi wakweké méné yo Romba. Got ménat kutkalé dé yo. Kutkalé yate déké wawo miték védu de méné wale sipba yékwa du yalakmarék yaké de yo.’ Naate dé wunat wak. ²⁵Guné wani kudi véknwutakne wup yamarék yaké guné yo. Wunat wakwedén pulak Got yaké dé yo. Déku

^l 27:21 Ap 27:9-10 ^m 27:24 Ap 23:11

kudi adél kudi. Waga wuné kutdéngek. ²⁶ "Wimut kutte sipmét némaanba kure yédu naané nak nébat waaréké naané yo. Wani kępmaa kus viyaatéknénba dé tu." Naate dé wak.

²⁷ Naané bakna ranaka apakélé wimut wekna kutte dé sipmét kure yék. Wupmalemu (14) nyaa naané Edria waadakwa kusba naané yék. Ye gaan yaadéka nyédé gubés de sipba jébaa yakwa du kéga de wak, "Gayé nak saabaké naané yo." ²⁸ Waga wate de apakélé matu lékik, baagwiba. Lékitakne de guba yatjadak. Yatjadatakne de naaknwuk. Naaknwe de kutdéngek. Wupmalemu (37 mita pulak) gu dé ték. Waga kutdénge walkamu ye de tépa wani matu yatjadak. Yatjadatakne naaknwe de kutdéngek. Walkamu gu dé ték (28 mita pulak). ²⁹ Waga kutdénge de wup yak, sip ye matu rakwa taaléba waarémuké. Yate de lékidan apa ain wan véti wan véti sipna kukba guba yatjadak, sip apa ye waba téluké. ³⁰ Yatakne de mawulé yak, nyaa bari véduké. Yate de sipba jébaa yakwa du de yaabuké sékalék. Sékalte de déknyényba taknadan makwal bot kérae baagwiba lékitakne de kusba kusadak. Kusadatakne sipba téte yénaa yate de wak, "Naané dawuliye sipna maaknat ye lékinan ain las wawo guba yatjadaké naané yo, sip apa ye téluké." ³¹ Naate wadaka dé Pol waariyakwa du, deku némaan dut wawo dé wak, "Wani du sipba ramarék yadaran guné yalaggé guné yo." ³² Naate wadéka de waariyakwa du botba lékidan baagwi tépaknék. Tépakdaka wani makwal bot bakna lé yék.

³³ Nyaa yaalaké yadéka dé Pol akwi duwat wak, "Kadému mé ka. Wupmalemu (14) nyaa guné wup yate kadému las kaapuk kagunén. ³⁴ "Mé véknwu. Wup yamarék. Guné miték raké guné yo. Yalakmarék yaké guné yo. Bulaa mé ka. Kagunu guna biyaa apa yadu guné apa yate miték yéké guné yo. Kadému kamarék yagunéran guné apa yamarék yate yalaggé guné yo." ³⁵ Naate watakne dé kadému kérae deku méniba téte dé Gorét wak, "Got, yéknwun kadému ménébu tiyaak." Naate watakne kadému bule dé kak. ³⁶ Pol kadéka de akwi du véte yéknwun mawulé yate de kadému kak. ³⁷ Naané wani sipba yén du wupmalemu (276). ³⁸ Wani kadému katakne kéga de wak, "Wupmalemu gwalmu sipba ramarék yadéran sip nébat miték yéké lé yo." Waga sanévéknwute de sipba ran wit sék las kusnyét kéraasadak.

Sip lé kapére yak

³⁹ Nyaa yaaladéka de nébat nak vék. Véte wani nébat las kaapuk kutdéndan. Kutdénngmarék yate de vék yéknwun yawusa yéknwun taaléba radéka. Véte kéga de wak, "Sal sip wani yawusaba waare miték raké lé yo, kapu kaapuk?" ⁴⁰ Waga sanévéknwute de apa ainba

ⁿ 27:26 Ap 28:1 ^o 27:34 Ap 27:22

déknyényba lékidan baagwi tépakdaka dé apa ain kusba rak. Radéka de déknyényba mitakwiba gidan baagwi lépmwényék. Du wani mitakwiba kutdéka lé sip kedéng yu. Baagwi lépmwényentakne de sipna maaknaba tén baapmu wut tépa kusawurék, wimut kutdu sip bari yéluék. Kusawurédaka lé sip yék. ⁴¹Ye lé sip matu rakwa taaléba nak waarék. Waare apa yadéka lé yéké yapatik. Yaléka lé kus némaanba raapme yae lé sipba viyaaléka lé sipna kuk pukaaké yak. ⁴²Yaléka de waariyakwa du raamény gaba tén duwat viyaapérekgé bulék, nak dawuliye vétkére ye yaage yémuké. ⁴³Waga buldaka dé waariyakwa duna némaan du dé Polét kutkalé yaké nae dé derét wak, “Kaapuk. Waga yamarék yaké guné yo.” Naate watakne dé naanat wak, “Guné, vétké kutdengkwa du, guné sip kulaknyényentakne kusba dawuliye vétkére ye nébu taale saabaké guné yo. ⁴⁴Guné, vétmarék yakwa du, juwi mi, pukaan miba kure kwaagunu lé kus gunat kure yéké lé yo nébat.” Naate wadéka naané waga yak. Waga ye naané akwi miték yék nébat. Du nak kaapuk yalakdn.

Pol Moltaba dé rak

28 ¹Ye nébu saabe naané véknwuk. Wani kępmaana yé Molta. Kus viyaatékknénba dé tu. ²Wani gayéba rakwa du taakwa de naanat kutkalé yak. Yadaka maas viyaadéka dé yépmaa yak. Yépmaa yadéka de yaa séraktakne de naanat wadaka ye naané yaaba rak. ³Ranaka dé Pol nyu las kérae dé yaaba taknak. Taknadéka dé kaabe nak yaaba yaale dé Polna taababa tiye lekne ték. ⁴Déku taababa tiye lekne tédéka de wani gayéba rakwa du taakwa de vék. Véte kapmu bulte de wak, “Wani du débu dut viyaapéreknék, kapu nak kapéredi mu débu yak? Yage véké? Wani du kusba kaapuk kiyaadén. Wekna dé ro. Yanakwa mu kaatakwa ban wani kapéredi mu yan du ramuké kélík yate dé yadén mu dérét yakataké dé yo. Yate wadu bulaa kiyaamale yaké dé yo.” ⁵Waga buldaka dé Pol wani kaabe yatjawuladéka dé yaaba yaané. Yaante Polét kaapuk yaalébaandén. ⁶Yadéka de rate kéga de deku mawuléba wak, “Déku taaba waaréké dé yo. Waarédu akére kiyaaké dé yo.” Waga wate de rate vék. Rate védaka dé yéknwun yadéka de nak mawulé yate de wak, “Wan nyétba giyaan némaan du dé.” Naate de wak.

⁷Moltana kępmaaké dé Pablias némaan ban rak. Déku kępmaa wani gayé ténba dé ték. Wani du naanat kutkalé yate wadéka naané déku gat ye naané nyaa kupuk rak. ⁸Ranaka Pabliasna yaapa kiyakiya yadéka dé kwaak. Déku sépé yaa yadéka dé di guriknék. Yadéka dé Pol déké ye dé Gorét waatak, dérét miték yaduké. Waatate dé Pol maaknaba déku taaba kutdéka dé tépa yéknwun yak. ⁹Yadéka de du taakwa véknwute de kiyakiya yakwa du taakwat akwi kure yék Polké. Kure yédaka dé

¶ 27:44 Ap 27:22-25 ¶ 28:5 Mk 16:18 ¶ 28:6 Ap 14:11

wadéka de yéknwun yak. ¹⁰⁻¹¹Pol waga yadéka de naanat kutkalé yate wupmalemu yéknwun gwalmu de tiyaak. Tiyaadaka baapmu kupuk naané wani gayéba rak. Re yéké yanaka de sipba yéte kanaran kadému kérae kure ye de yénaran sipba taknatiyaak. Déknyényba wani sip Aleksandriaba lé yaak. Wani sipna yé “Némaan du Susna Vétik Nyaan.” Wani sip apakélé wimut kutdéka lé wani taaléba rak. Apakélé wimut kaapuk yadéka naané wani sipba waare yék.

Pol ye dé Rom saabak

¹²⁻¹³Naané ye Sairakyus saabe naané nyaa kupuk waba rak. Waba re Sairakyus kulaknyénytakne naané sipba ye naané Risiam saabak. Saabe gaan kwae ganba raapme dé yéknwun wimut kurék. Kutdéka sipba naané tépa yék. Yénaka nyaa vétik yédéka naané Piutiolai saabak. ¹⁴Saabe sipba dawuliye naané Jisaské miték sanévéknwukwa du taakwat las vék wani gayéba. Vénaka wadaka naané de wale nyaa nak taaba sékét nak taababa kayék vétik naané de wale rak. Waba re raapme naané kápmaaba yék Romét. ¹⁵Yéte naané Apias waadakwa taalé saabak. Wani taaléba du taakwa de kadému taknadaka de kérao. Saabanaka de Jisaské miték sanévéknwukwa du las Romba yae de naanat vék wani taaléba. Déknyényba Romba rate de véknwuk naané yaanaka. Véknwutakne las de wani taalat yae las de Kwaa Ga Kupuk waadakwa taalat yaak, naanat véké. Yaadaka dé Pol derét védéka déku mawulé yéknwun yadéka dé Gorét wak, “Miték ménébu yak wunat.” ¹⁶Naate wadéka de wale naané akwi yék. Ye naané Rom saabak. Saabanaka de Romna du wadaka dé Pol déku gaba rak. Raamény gaba kaapuk radén. Yadéka dé waariyakwa du nak déké téségék, dé yaage yémuké.

Pol dé kudi wakwek Romba

¹⁷Nyaa kupuk re dé Pol Judana némaan duwat waadéka yae de jawuk. Yae jawudaka dé derét kéni kudi wakwek: “Wuna némaadugu wayéknaje, mé véknwu. Wuné naana duwat kaapuk kapéredi mu las yawurén. Wuné naana kápmaawaarana kudiké kaapuk kuk kwayéwurén. Yawuréka de wunat bakna kulékiye de raamény gaba taknadaka wuné rak Jerusalemba. Rawuréka de Romna duwat wadaka de wunat kure yék. Kure yédaka de Romna du las wuna kudi véknwuk. ¹⁸Véknwute de wak, ‘Kapéredi mu las yadu male naané dérét viyaapérekno dé kiyaaké yo. Bakna yéké dé yo, kapéredi mu las yamarék yadén bege.’ ¹⁹Naate wadaka de naana du las wuné bakna yémuké de kélik yak. Waga yadaka kéga wuné wuna mawuléba wak, ‘Samu yaké wuné yo? Romna dut kudi wakweké wuné yo, wuna jébaaké. Dérét kudi las wakwemarék yaké wuné yo, naana duké.’ Waga wate

* 28:18-19 Ap 26:32

wuné Romna némaan banét waak, wuna kudi véknwuduké. ²⁰Waatakne wuné kénét yaak. Wani muké sanévéknwute wuné gunat waak. Wuné gunat véte gunat kudi wakweké wuné mawulé yo. Wuné Got wadén banké kudi wakwewuréka de Romna du wunat apa baagwit gitaknadak wuné ro. Wani banké naané akwi Judana du naané raségu.” ²¹Naate wadéka de dérét wak, “Judiaba rakwa du nak naanéké nyéga kwayésatiyaate ménéké kaapuk wakwedén. Naana du nak yae kudi las kaapuk wakwedén, kapéredi mu yaménénké. ²²Gege gayéba rakwa du de wulaaménén jébaaké wo, ‘Wan kapéredi jébaa.’ Naate wadaka waga naané kutdéngek. Bulaa ména kudi véknwuké naané. Naanat mé wakwe.” Naate de wak.

²³Watakne de kudi buldaran nyaaké wak. Watakne de yék. Kudi buldaran nyaa yaadéka ganba de wupmalemu Judana du de Pol rakwa gat yaak. Yae yaale radaka dé apakélé kudi derét wakwek. Ganba batnyé wakwedéka nyaa dawulidéka dé déku kudi wakwebutik. Got némaan ban rate déké miték védéranké dé Pol kudi wakwek. Jisaské wawo dé kudi wakwek. Déknyényba deku képmawaara Moses, Gotna yéba kudi wakwen du las wawo de Gotna nyégaba du taakwat kutkalé yaran duké kavik. Pol deku kudi nyégaba vétakne dé wak, “Wani du wan Jisas. Guné déké miték sanévéknwuké guné yo.” ²⁴Naate wadéka de Judana du las Polna kudi véknwute de wak, “Wan adél kudi méné wo.” Naate wadaka las de wak, “Adél kudi kaapuk.” ²⁵⁻²⁸Naate wadaka dé Pol wak, “Déknyényba Gotna Yaamabi wadéka Gotna yéba kudi wakwen du Aisaia dé guna képmawaarat Gotna kudi wakwek. Got dé Aisaia kéga wakwek:

Méné ye keni du taakwat kéga waké méné yo:

‘Guné wuna kudi véknwute véknwute wani kudiké kutdénngmarék yaké guné yo.

Véte véte miték vémarék yaké guné yo.’

Naate derét waké méné yo.

Wani du taakwa wuna kudiké kutdénngmuké kélik yadaka deku mawulé kapéredi dé yo.

Deku waan debu kuttépék.

Deku méni debu kusnyék.

De wuna kudiké kutdénngké mawulé yado mukatik wuna kudiké kutdénngdo.

Deku waan kuttépémarék yado mukatik miték véknwudo.

Deku méni laapiyakdo mukatik miték védo.

Waga yado mukatik wuna kudi miték véknwudo derét kutnébulwuru.

Naate Got wadéka dé Aisaia déknyényba kavik. Kavidén kudi bulaa gunat wuné wakweyo. Guné guna képmawaara pulak ragunéka guna

‘ 28:20 Ap 26:6 " 28:25-28 Ais 6:9-10, Ap 13:46

mawulé kapéredi dé yo. Mé véknwu. Got akwi du taakwat kutkalé yadéranké wuné kudi wunébu wakwek, nak gena du taakwat. De wani yéknwun kudi miték véknwuké de yo. Waga kutdénnggunuké wuné gunat wakweyo.” Naate wadéka de gwaade yék.

²⁹ [Judana du wani kudi véknwute deku kapmu bulte kés pulak nak pulak mawulé yate de waaruk. Waarute de gwaade yék.]

³⁰ Kwaaré vétik dé Pol kapmu kéraadén gaba dé rak. Rate du taakwa déké yaadaka yéknwun mawulé yate dé de wale kudi bulék. ³¹ Bulte dé Got némaan ban rate du taakwaké miték védéranké dé kudi wakwek. Wakwete dé Némaan Ban Jisas Kraiské derét yakwatnyék. Wup yamarék yate apa yate dé wani kudi wakwek apuba apuba. Wakwedéka némaan du dérét kaapuk waatidan.